

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİMİ BİLİM DALI

KAZAKİSTAN ÖĞRETMEN YETİŞTİRME SİSTEMİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
LAZZAT ALPAMYSSOVA

DANIŞMAN
DOÇ.DR. ÖMER FARUK VURAL

EKİM 2022

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİMİ BİLİM DALI

KAZAKİSTAN ÖĞRETMEN YETİŞTİRME SİSTEMİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

LAZZAT ALPAMYSSOVA

DANIŞMAN

DOÇ.DR. ÖMER FARUK VURAL

EKİM 2022

BİLDİRİM

Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tez-Proje Yazım Kılavuzu'na uygun olarak hazırladığım bu çalışmada:

- Tezde yer verilen tüm bilgi ve belgeleri akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi ve sunduğumu,
- Yararlandığım eserlere atıfta bulunduğumu ve kaynak olarak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değiştirmede bulunmadığımı,
- Bu tezin tamamını ya da herhangi bir bölümünü başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı

beyan ederim.

LAZZAT ALPAMYSSOVA

“Öğretmenlik” mesleğine kendini adayan bütün öğretmenlere saygılarımla...

ÖN SÖZ

Öğretmenler ülkenin geleceğini şekillendiren mimarlardır. Ülke genelinde istihdam edilen kadroların yetiştirilmesinde öğretmenlerin rolü yadsınamaz. Dolayısıyla gelecek nesilleri yetiştiren öğretmenlerin niteliği aynı zamanda geleceğimizin de niteliğidir. Bu sebeple eğitim sisteminin bel kemiği öğretmenlerdir. Öğretmenlik mesleğinin toplumsal değer kazanması, öğretmenlere etkili ve nitelikli hizmet öncesi eğitim programları sunulması ve istihdam sorunlarının çözülmesi gerekmektedir. Bu bağlamda toplumun geleceğinde önemli rol oynayacak bir öğretmenlik mesleğinin teşviklenmesi için yapılması gerekenlere odaklanmamız gerekmektedir.

Öncelikle, Yurtdışı Türkler ve Akrabalar ve Topluluklar Başkanlığı'nın Türkiye Bursları Programı kapsamında eğitim alma imkânı sunduğu Türkiye Cumhuriyeti'ne ayrıca teşekkür ederim.

Tez yazma aşamasında bana akademik destek sağlayan danışman hocam Doç. Dr. Ömer Faruk Vural'a teşekkür ederim.

Yüksek lisans öğrenimim boyunca eğitimime önemli katkı sağlayan ve tecrübeleriyle paylaştıran, öğrenimlik mesleğimize gurur ve saygı duymayı, öğrencilere karşı sevgi ve merhametliğe bize öğreten sayın öğretmenlerim Doç. Dr. Subhan EKŞİOĞLU'na; Doç. Dr. Zeynep DEMİRTAŞ'a; Prof. Dr. Ömer Faruk TUTKUN'a ve bu çalışmamı onaylayan ve bu noktaya gelmemde bana katkıları bulunan saygıdeğer jüri üyelerine teşekkür ederim.

Son olarak, bana destek veren, koşulsuz sevgileri, sabırları ve sürekli teşvikleri için kıymetli anneme ve babama, eşime teşekkürlerimi sunarım.

ÖZET

KAZAKİSTAN ÖĞRETMEN YETİŞTİRME SİSTEMİNİN İNCELENMESİ

Lazzat ALPAMYSSOVA, Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Doç.Dr. Ömer Faruk VURAL

Sakarya Üniversitesi, 2022.

Eğitim kalitesi yüksek toplumlar bilimsel ve teknolojik açıdan hızla ilerleyebilmektedir. Toplumsal alanlarda, kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan insan gücünün niteliği arttıkça o toplumun gelişmişlik seviyesi de artmaktadır. Nitelikli gücün yetiştirilmesi eğitim sisteminin ait bir görevdir. Eğitim sisteminin temel taşlarından birisi öğretmenlerdir. Araştırmanın amacı; Kazakistan öğretmen yetiştirme sistemini ve konuya ilişkin L.N. Gumilev Avrasya Milli Üniversitesi'nin öğretmen üyelerinin görüşlerinin incelenmesidir. Bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmacı 11 soruluk yarı yapılandırılmış görüşme formunu hazırlanırken konuyla ilgili uzman görüşleri alınarak literatür taraması yapılmıştır. Araştırma örneklemi olarak amaçlı örneklem yöntemi seçilmiştir. Bu araştırma 2021-2022 eğitim öğretim yılında Avrasya Milli Üniversitesi'nde görev yapan 7 öğretim üyesinin katılımlarıyla gerçekleşmiştir. Görüşme talebi telefon ve e-posta ile yapıldıktan sonra belirlenen tarihte yüz yüze yarı yapılandırılmış görüşme yapılmıştır. Araştırma kapsamında her bir mülakat yaklaşık 55 dakika içerisinde sürmüştür. Görüşme sırasında veri kaybını önlemek için ses kaydı için gerekli izin alınmış ve katılımcılara bu bilgilerin gizli tutulacağına bilgisi verilmiştir. Öğretim üyelerinden alınan cevaplar doğrultusunda kodlar oluşturulmuştur. Kodların güvenilirliği Miles ve Huberman'ın (1994) ile sağlanmıştır. Kazakistan'da öğretmen yetiştirme sistemine dair öğretim üyelerinin önerileri; öğrenci giriş koşullarında psikolojik testini yeniden yapılandırması, başarılı öğrencileri öğretmenlik mesleğine çekmesi, eğitim programlarında ise pedagojik fakülteler diğer pedagojik fakülteler ile işbirlik yapılması, pedagojik fakülteler ile okullar arasında işbirliğinin yapılması, tecrübeli ve yabancı dil bilgisi var öğretim üyelerin atanması, akademik çalışma yazma eğitim dersleri verilmesi, uygulamalı dersler yapısı revize edilmesi, uygulamalı derslerin değerlendirme sistemi geliştirilmesi olduğu önerilmiştir.

Anahtar kelimeler: Eğitim, öğretmen yetiştirme sistemi, Kazakistan

ABSTRACT

EXAMINATION OF TEACHER TRAINING SYSTEM IN KAZAKHSTAN

Lazzat ALPAMYSSOVA, Master Thesis

Supervisor: Assoc. Dr. Omer Faruk VURAL

Sakarya University, 2022

Societies with high educational quality can progress rapidly in scientific and technological terms. As the quality of the manpower working in social areas, public institutions and organizations increases, the level of development of that society also increases. The training of qualified power is a task of the education system. Purpose of the research; Kazakhstan teacher training system and L.N. It is an examination of the opinions of teacher members of Gumilev Eurasian National University. Qualitative research method was used in this study. While the researcher was preparing the semi-structured interview form with 11 questions, a literature review was conducted by taking expert opinions on the subject. Purposive sampling method was chosen as the research sample. This research was carried out with the participation of 7 faculty members working at Eurasia National University in the 2021-2022 academic year. After the interview request was made by phone and e-mail, a face-to-face semi-structured interview was held on the specified date. Within the scope of the research, each interview took approximately 55 minutes. Codes were created in line with the answers received from the lecturers. The reliability of the codes was provided by Miles and Huberman (1994). Recommendations of teacher members on the teacher training system in Kazakhstan; restructuring the psychological test in student entry conditions, attracting successful students to the teaching profession, cooperation with pedagogical faculties and other pedagogical faculties in education programs, cooperation between pedagogical faculties and schools, appointment of experienced and foreign language faculty members, giving academic work and writing training courses It has been suggested that the structure of applied lessons should be revised and the evaluation system of applied courses should be developed.

Keywords: Education, teacher training system, Kazakhstan.

İÇİNDEKİLER

BİLDİRİM.....	i
ÖN SÖZ.....	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
BÖLÜM I	1
GİRİŞ.....	1
1.1. Problem durumu	1
1.2. Araştırmanın amacı.....	2
1.3. Araştırmanın önemi	3
1.4. Varsayımlar	3
1.5. Sınırlıklar	3
1.6. Tanımlar	4
BÖLÜM II.....	5
ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	5
2.1. Kazakistan ülkesi hakkında bilgiler.....	5
2.1.1. Kazakistan genel eğitim sistemi	5
2.1.1.1. Kazakistan eğitim sistemini düzenleyen genel esaslar	5
2.1.1.2. Kazakistan Cumhuriyeti eğitiminin amaçları	5
2.1.1.3. Kazakistan Cumhuriyeti eğitim sisteminin dayandığı ilkeleri	7
2.1.2. Kazakistan eğitim sisteminin yapısı	7
2.1.2.1. Okul öncesi eğitim.....	10
2.1.2.2. İlköğretim	11
2.1.2.3. Temel ortaöğretim	12
2.1.2.4. Genel ortaöğretim.....	12
2.1.2.5. Yükseköğretim	14

2.2. İlgili araştırmalar	17
BÖLÜM III.....	20
YÖNTEM	20
3.1. Araştırmanın yöntemi	20
3.2. Çalışma grubu.....	20
3.3. Veri toplama araçları ve süreçleri.....	22
3.4. Verilerin analizi	23
3.5. Geçerlik ve güvenirlik	23
BÖLÜM IV	26
BULGULAR	26
4.1. Öğretmen yetiştirme kurumları	26
4.1.2. Kazakistan’da öğretmen yetiştirme kurumları	26
4.2. Öğretmen yetiştirme kurumlarının öğrenci kabul şartları	29
4.2.2. Kazakistan’da öğretmen yetiştirme kurumlarının öğrenci kabul şartları	29
4.3. Öğretmen yetiştirme kurumlarının eğitim programları	31
4.2.2. Kazakistan’da öğretmen yetiştirme kurumlarında uygulanan eğitim programı	31
4.4. Öğretmenin hizmete atanma şartları.....	50
4.4.2. Kazakistan’da öğretmenin hizmete atanma şartları.....	50
4.6. Öğretim üyelerinin öğretmen yetiştirme konusundaki görüşleri.....	51
4.6.1.1. Öğretmen niteliğine ilişkin görüşler	51
4.6.1.2. Öğretmen yetiştirme sisteminin avantajlarına ilişkin görüşler	53
4.6.1.3. Öğretmen yetiştirme sisteminin dezavantajlarına ilişkin görüşler	55
4.6.1.4. Kazakistan öğretmen yetiştirme sistemini geliştirebilmek için öneriler	56
BÖLÜM V	58
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	58
5.1. Sonuç ve tartışma	58
5.1.1. Kazakistan’daki öğretmen yetiştirme kurumları nelerdir?	58

5.1.2. L.N Gumilev Avrasya Milli Üniversitesi öğretmen yetiştirme kurumlarına kabul şartları nelerdir?	59
5.1.3. L.N Gumilev Avrasya Milli Üniversitesi'nde öğretmen yetiştirme kurumlarında uygulanan eğitim programları nelerdir?	60
5.1.4. Kazakistan'da öğretmen atama uygulamaları nelerdir?	61
5.1.5. L.N. Gumilev Avrasya Milli Üniversitesi öğretmen yetiştirme alanında öğretim üyelerinin kendi ülkelerindeki öğretmen yetiştirme konusundaki görüşleri nelerdir?	62
5.1.5.1. Kazakistan'da öğretmen niteliği	62
5.1.5.2. Kazakistan'da öğretmen yetiştirme sisteminin avantajları	63
5.1.5.3. Kazakistan'da öğretmen yetiştirme sisteminin dezavantajları	63
5.1.5.4. Kazakistan'da öğretmen yetiştirme sistemini geliştirebilmek için öneriler	64
5.2. Öneriler	64
5.2.1. Araştırma sonuçlarına dayalı öneriler	64
5.2.1.1. Kazakistan'da öğretmen yetiştirilmesi ile ilgili öneriler:	64
5.2.2. Gelecek araştırmalara yönelik öneriler:	65
KAYNAKLAR	66
EKLER	77

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Ortaöğretimin temel alanları ve dersleri.....	13
Tablo 2. Katılımcılara ait demografik bilgiler.....	21
Tablo 3. Geçerlilik ve güvenirlik	23
Tablo 4. BMT’deki testler ve soru sayıları, soru şekili	30
Tablo 5. Harf sistemine göre puanlama türleri	32
Tablo 6. Avrasya Milli Üniversitesi sosyal pedagoji ve kendini tanıma programının genel toplamı.....	33
Tablo 7. Avrasya Milli Üniversitesi sosyal pedagoji ve kendini tanıma programı 1. dönem dersleri	34
Tablo 8. Avrasya Milli Üniversitesi sosyal pedagoji ve kendini tanıma programı 2. dönem dersleri	36
Tablo 9. Avrasya Milli Üniversitesi sosyal pedagoji ve kendini tanıma programı 3. dönem dersleri	37
Tablo 10. Avrasya Milli Üniversitesi sosyal pedagoji ve kendini tanıma programı 4. dönem dersleri	40
Tablo 11. Avrasya Milli Üniversitesi sosyal pedagoji ve kendini tanıma programı 5. dönem dersleri	42
Tablo 12. Avrasya Milli Üniversitesi sosyal pedagoji ve kendini tanıma programı 6. dönem dersleri	45
Tablo 13. avrasya Milli Üniversitesi sosyal pedagoji ve kendini tanıma programı 7. dönem dersleri	47
Tablo 14. Avrasya Milli Üniversitesi sosyal pedagoji ve kendini tanıma programı 8. dönem dersleri	49
Tablo 15. Öğretmenin niteliğine ilişkin görüşler	51
Tablo 16. Öğretmen yetiştirme sisteminin avantajlarına ilişkin görüşler.....	53
Tablo 17. Öğretmen yetiştirme sisteminin dezavantajlarına ilişkin görüşler	55
Tablo 18. Kazakistan öğretmen yetiştirme sistemini geliştirebilmek için öneriler	56

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Kazakistan eğitim sisteminin yapısı	9
Şekil 2. Kazakistan öğretmen yetiştirme sistemi.....	28

KISALTMALAR

BDT: Bağımsız Devletler Topluluğu

BMT: Birleşik Milli Test

ECTS: European Credit Transfer System

MEB: Millî Eğitim Bakanlığı

OECD: The Organisation for Economic Co-operation and Development

KC: Kazakistan Cumhuriyeti

KC EBB: Kazakistan Cumhuriyeti Eğitim ve Bilimler Bakanlığı

KPSS: Kamu Personeli Seçme Sınavı

SSCB: Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti Birliği

TC: Türkiye Cumhuriyeti

YÖK: Yükseköğretim Kurulu

YTB: Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı

UNICEF: United Nations International Children's Emergency Fund

BÖLÜM I

GİRİŞ

Araştırmanın bu bölümünde problem durumu, çalışma grubu, araştırmanın amacı ve önemi, problem cümlesi ve ilgili kısaltmaların tanımlarına yer verilmiştir.

1.1. Problem durumu

Bir ülkenin gelişmişlik seviyesini artırmak için önem vermesi gereken konuların başında eğitim gelmelidir. Eğitim kalitesi yüksek toplumlar bilimsel ve teknolojik açıdan hızla ilerleyebilmektedir. Toplumsal alanlarda, kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan insan gücünün niteliği arttıkça o toplumun gelişmişlik seviyesi de artmaktadır. Nitelikli gücün yetiştirilmesi eğitim sisteminin ait bir görevdir. Eğitim sisteminin temel taşlarından birisi öğretmenlerdir. Çünkü bir öğretmenin bilgi ve beceri seviyesi ne kadar yüksek ise eğitimin kalitesi de o oranda artmaktadır (Susam ve Özbek, 2018). Öğretmenlik mesleği eğitim alanında kültürel, sosyal, bilimsel ve teknolojik birçok alt fakörle ilişkili olup, alanında özel bilgi ve becerileri temel alan mesleki uzmanlaşma gerektiren profesyonel bir meslektir (Hacıoğlu ve Alkan, 1997). Başka bir deyişle, öğretmenlik mesleğinin temel niteliklerine sahip olan, öğretmenlik mesleği genel ve özel alan yeterlikleri ile belirlenen ve öğrencilere çeşitli bilgi kazanmalarında yardımcı olan kişi olarak ifade edilebilir (Gültekin, 2018).

Eğitimciler ve politikacılar öğrenci başarısını, okul başarısını ve milli eğitim sisteminin kalitesini etkileyen en önemli okul içi faktörün öğretim kalitesi olduğunun farkındadırlar ve bu araştırmalarla da açıkça göstermektedir (Darling-Hammond ve Rothman, 2011). Bu durum, nitelikli bir öğretmen yetiştirme sisteminin kurulması ve eğitim sistemi için ihtiyaç duyulan öğretmen kaynaklarının bu şekilde karşılanması için çeşitli strateji ve uygulamaların geliştirilmesi ihtiyacını ortaya çıkarmıştır (Çoban, 2018). Ancak, öğretmen yetiştirme sistemi sürekli yenilikleri takip etme, düzeni yenileme, sürekli çağın koşullarına göre değişme çabalarının sonucu olarak dünyada bir ülke olsun “ideal öğretmen” yetiştirmenin formülünü bulmuş ve istenen niteliğe henüz ulaşılmış değildir (Köse, 2018).

Kazakistan’ın bağımsızlığını kazandığından beri (31 yıl), eğitim sistemi çok fazla tartışma ve reform konusu olmuştur. İlk dönemler, öğretmenlik eğitimi neredeyse hiç değişmemiş ve Sovyet tarzında işlemeye devam etmiştir (Mukhitova, 2004). Ayrıca, eğitim fonundaki

kesintiler öğretmenlerin gelir düzeylerinin düşmesine ve öğretmenlik mesleğine olan değer kaybına neden olmuştur (United Nations International Children's Emergency Fund, 2011). Düşük maaş ücreti, öğretmenlik mesleğinin prestijinin azalmasında etkili olan en önemli faktörlerden biridir (Silova, 2008). Bu bağlamda, öğretmenlik mesleğine yetenekli öğrencileri çekme sorunu devam etmektedir. PISA-2015 göre, 15 yaşındaki Kazakistanlı öğrencilerin sadece %5,4'ünün kariyer olarak öğretmenlik mesleğini seçmek istediğini gösterilmiştir (OECD, 2018).

Son yıllarda Kazakistan'da öğretmen eğitimi konusuna giderek daha fazla ilgi göstermekte ve soruna çözüm bulmak için araştırmalar yapılmaktadır (McLaughlin, Yakavets ve Ayubayeva, 2017; OECD, 2019; OECD, 2020; Sharplin, Ibrasheva, Shamatov ve Rakisheva, 2020). Bu doğrultuda Kazakistan, 2019 yılı “Öğretmen Statüsü Hakkında” kanunu ve öğretmenlik mesleği, öğretmenlik statüsü ve uzmanlaşma gibi güncel eğitim konuları ele alınmaktadır.

Öğretmen yetiştirme sistemi geleneksel bilgi-konu, bilişsel eğitim ve düşük derecede uygulamaya yönelik eğitimin baskınlığı (Abil, 2020), öğretmen mesleğinin feminizasyonu (OECD, 2019), pedagojik öğretmen adaylarının seçiminde şeffaf yüksek standartlar getirilmemesi (Sharplin vd., 2020) gibi birtakım sorunlar Kazakistan'da yaşanan sorunlara örnek olarak gösterilebilir.

Öğretmen yetiştirme konusu anlaşılabileceği üzere Kazakistan'da mevcut eğitim sorununda önemli bir yer tutmaktadır. Alanyazına bakıldığında, öğretmen eğitimi ve öğretmen yetiştirme sistemi ile ilgili lisansüstü düzeyindeki araştırmaları incelendiğinde Kazakistan öğretmen yetiştirme sistemini inceleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu araştırma sayesinde bahsi edilen boşluk doldurulup, değerlendirilme ve kıyaslama açısından akademik literatüre katkıda bulunacağı beklenmektedir.

1.2. Araştırmanın amacı

Araştırmanın amacı; Kazakistan öğretmen yetiştirme sistemini ve konuya ilişkin L.N. Gumilev Avrasya Milli Üniversitesi'nin öğretmen üyelerinin görüşlerinin incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda şu sorulara cevaplar aranmıştır:

1. Kazakistan'da öğretmen yetiştirme kurumunun genel özellikleri nelerdir?
2. Kazakistan'da öğretmen yetiştirme kurumlarının kabul şartları nelerdir?
3. Kazakistan'da öğretmen yetiştirme kurumlarında uygulanan eğitim programları nelerdir?

4. Kazakistan'daki öğretmen atama süreci nasıl olmaktadır?
5. L.N Gumilev Avrasya Milli Üniversitesi öğretmen eğitimi alanında öğretim üyelerinin kendi ülkelerindeki öğretmen eğitimi konusundaki görüşleri nelerdir?

1.3. Araştırmanın önemi

Bir toplumun var olması, dünyadaki gelişmelere ve değişimlere duyarlı ve iyi yetişmiş insanlara sahip olması nitelikli bir eğitim sistemi ile nitelikli öğretmenler sayesinde. Bu yüzden, eğitim sistemi ve öğretmen yetiştirme sistemleri incelenmesi gerekmektedir. Literatür kaynaklarına bakıldığında, Kazakistan ile ilgili yapılmış araştırmalar içerisinde öğretmen yetiştirme sistemlerinin incelenmediği, Kazakistan öğretmen yetiştirme sistemleri ile ilgili konularda Kazakistan'lı öğretim üyelerinin görüşleri öğrenilmediği belirlenmiştir. Günümüzde gelişmekte olan ve gelişmiş ülkelerin, öğretmenlerinin daha nitelikli ve daha donanımlı olması için öğretmen yetiştirmede sürekli farklı yollar ve arayışlar içinde olması gerekmektedir. Böylece, Kazakistan öğretmen yetiştirme sistemini inceleyerek literatürdeki boşluğu doldurarak benzer çalışmaların önünü açmak hedeflenmektedir. Bu araştırma, Kazakistan'daki öğretim üyelerinin öğretmen yetiştirme sistemi ile ilgili düşüncelerinin öğrenilmesiyle bu konuya gerekli aydınlatmalar getireceği düşünülmektedir.

1.4. Varsayımlar

1. Araştırmada öğretim üyelerinin vermiş oldukları cevaplar doğru niteliktedir.
2. Araştırmada kullanılan yöntem, araştırmada ifade edilen araştırma sorularını çözebilecek niteliktedir.

1.5. Sınırlıklar

Araştırma;

1. L.N Gumilev Avrasya Milli Üniversitesi Öğretmen yetiştirme programı ile,
2. L.N Gumilev Avrasya Milli Üniversitesi'nden yedi öğretim üyelerinin görüşmeleri ile;
3. Kazakistan'da öğretmen yetiştirme sistemine ilişkin doküman incelemesi ile sınırlı olup, Temmuz 2022'ye kadar olan uygulamaları kapsamaktadır

1.6. Tanımlar

Öğretmen yetiştirme: Öğretmen adaylarının belirli bir dönemde öğretmenlik mesleğine hazırlamak hedefiyle yapılan faaliyetlerden oluşmaktadır (Aykaç, Kabaran ve Bilgin, 2014).

BÖLÜM II

ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Kazakistan ülkesi hakkında bilgiler

Bu bölümde genel olarak, Kazakistan’a ilişkin önemli bilgileri belirlemenin faydalı olduğu düşünülmektedir. Bu başlık altında, Kazakistan Genel Eğitim Sistemi incelenmiş, Kazakistan eğitim sistemini düzenleyen genel esaslar; Kazakistan’da okul öncesi, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretimi kapsayan eğitim sistemi ile ilgili bilgiler sunulmuştur.

2.1.1. Kazakistan genel eğitim sistemi

Bu başlık altında Kazakistan eğitim sistemini düzenleyen genel esaslar; okul öncesi, ilköğretim, ortaöğretim, yükseköğretim kapsayan eğitim sistemine yer verilmiştir.

2.1.1.1. Kazakistan eğitim sistemini düzenleyen genel esaslar

Kazakistan eğitim sistemindeki arayış, devlet egemenliğinin ilanından bugüne kadar devam eden Kazakistan reformlarının genel akışındaki özel bir odak noktası kazanmıştır.

Kazakistan eğitim sistemini bütünsel bir şekilde ele alan yasa gelişimi birkaç döneme ayrılabilir. Birinci dönem, 1992 yılı eğitim faaliyetlerini düzenleyen ana kanunu “Eğitim Hakkında” kanunudur. İkincisi, 07.06.1999 tarihli ve 389-I sayılı Kazakistan Cumhuriyeti’nin “Eğitim Hakkında” kanunudur (Qazaqstan Respublikası Parlamentinin Jarshysy, 1999). Üçüncüsü ve son, 28.07.2007 tarihli kabul edilen ve 319-III sayılı “Eğitim Hakkında” kanunudur (Qazaqstan Respublikası Parlamentinin Jarshysy, 2007).

2.1.1.2. Kazakistan Cumhuriyeti eğitiminin amaçları

Kazakistan “Eğitim Hakkında” kanunun 11. maddesinde eğitim sisteminin görevleri (amaçları) şu şekilde ifade edilmiştir (Kazakistan Cumhuriyeti Eğitim ve Bilim Bakanlığı, 2007) :

1. Ulusal ve evrensel değerler, bilim ve pratiğin başarıları temelinde bireyin oluşumu, geliştirilmesi ve mesleki oluşumuna yönelik kaliteli eğitim almak için gerekli koşulların oluşturulması;
2. Bireyin yaratıcı, manevi ve fiziksel yeteneklerinin geliştirilmesi, ahlakın sağlam temellerinin ve sağlıklı bir yaşam tarzının oluşturulması ve zekânın bireyselliğin gelişmesi için koşullar yaratarak zenginleştirilmesi;
3. Kazakistan Cumhuriyeti'ne olan vatanseverlik, devlet sembollerine ve devlet diline saygı duymayı, halk geleneklerine saygı duymayı, anayasaya aykırı ve antisosyal tezahürlere karşı hoşgörüsüzlüğü eğitmek;
4. Aktif bir sivil konuma sahip olan kişinin eğitimi, cumhuriyetin sosyo-politik, ekonomik ve kültürel yaşamına katılma ihtiyacının oluşumu, bireyin haklarına ve görevlerine karşı bilinçli bir tutumu olmak;
5. Yerli ve dünya kültürünün kazanımlarına giriş; Kazakların ve cumhuriyetin diğer halklarının tarihi, gelenek ve göreneklerinin incelenmesi; Kazakça, Rusça, yabancı dillere hâkim olmak;
6. Öğretmenlerin sosyal statüsünün yükselmesini sağlamak;
7. Eğitim örgütlerinin bağımsızlığı, özerkliğin genişletilmesi ve eğitim yönetiminin demokratikleşmesi;
8. Toplumun ve ekonominin ihtiyaçlarını karşılayan eğitimin kalitesini değerlendirmek için ulusal sistemin işleyişi;
9. Mesleki eğitimin toplumun ve işgücü piyasasının değişen ihtiyaçlarına hızlı adaptasyonuna katkıda bulunan kredi, bilgi ve iletişim teknolojileri de dahil olmak üzere yeni eğitim teknolojilerinin tanıtımı ve etkili kullanımı;
10. Yaşam boyu öğrenme sistemlerinin geliştirilmesi, genel eğitim, iş yeri eğitimi ve iş piyasasının ihtiyaçları arasında bir ilişki kurması ve herkesin bilgi ve yetkinliğe dayalı olarak toplumdaki kişisel potansiyellerinden en iyi şekilde yararlanmasına yardımcı olması;
11. Eğitim, bilim ve üretimin entegrasyonu;
12. Öğrencilere mesleki motivasyon sağlamak;
13. İşverenler ve diğer sosyal ortaklarla aktif etkileşim yoluyla teknik ve mesleki eğitimin hızla gelişmesini sağlamak;
14. Öğrencilerin bireysel özelliklerini dikkate alarak eğitim için özel koşulların oluşturulması.

2.1.1.3. Kazakistan Cumhuriyeti eğitim sisteminin dayandığı ilkeleri

Eğitim alanındaki devlet politikasının temel ilkeleri şunlardır (Kazakistan Cumhuriyeti Eğitim ve Bilim Bakanlığı, 2007);

- 1) Her vatandaş kaliteli bir eğitim alma hakkına sahiptir;
 - a) Eğitim sisteminin öncelikli gelişimi;
 - b) Her bireyin entelektüel gelişimi, psikofizyolojik ve bireysel özelliklerini dikkate alarak, nüfus için her düzeyde eğitimin mevcudiyeti;
 - c) Eğitimin laik, hümanist ve gelişen karakteri, medeni ve milli değerlerin önceliği, insan hayatı ve sağlığı, kişiliğin özgür gelişimi;
 - d) İnsan haklarına ve özgürlüklerine saygı;
 - e) Bireyin eğitiminin teşvik edilmesi ve üstün zekâlılığın geliştirilmesi;
 - f) Eğitim, yetiştirme ve gelişim birliği;
 - g) Eğitim, öğretim ve gelişme birliği;
 - h) Eğitim yönetiminin demokratik doğası, eğitim sisteminin şeffaflığı;
 - i) Eğitim kuruluşlarının mülkiyet biçimlerine, eğitim ve yetiştirme biçimlerine, eğitim alanlarına göre çeşitliliği.
- 2) Eğitim kurumlarında siyasi partilerin ve dini kuruluşların (derneklerin) teşkilat yapılarının oluşturulması ve işletilmesi yasaklanmaktadır.

2.1.2. Kazakistan eğitim sisteminin yapısı

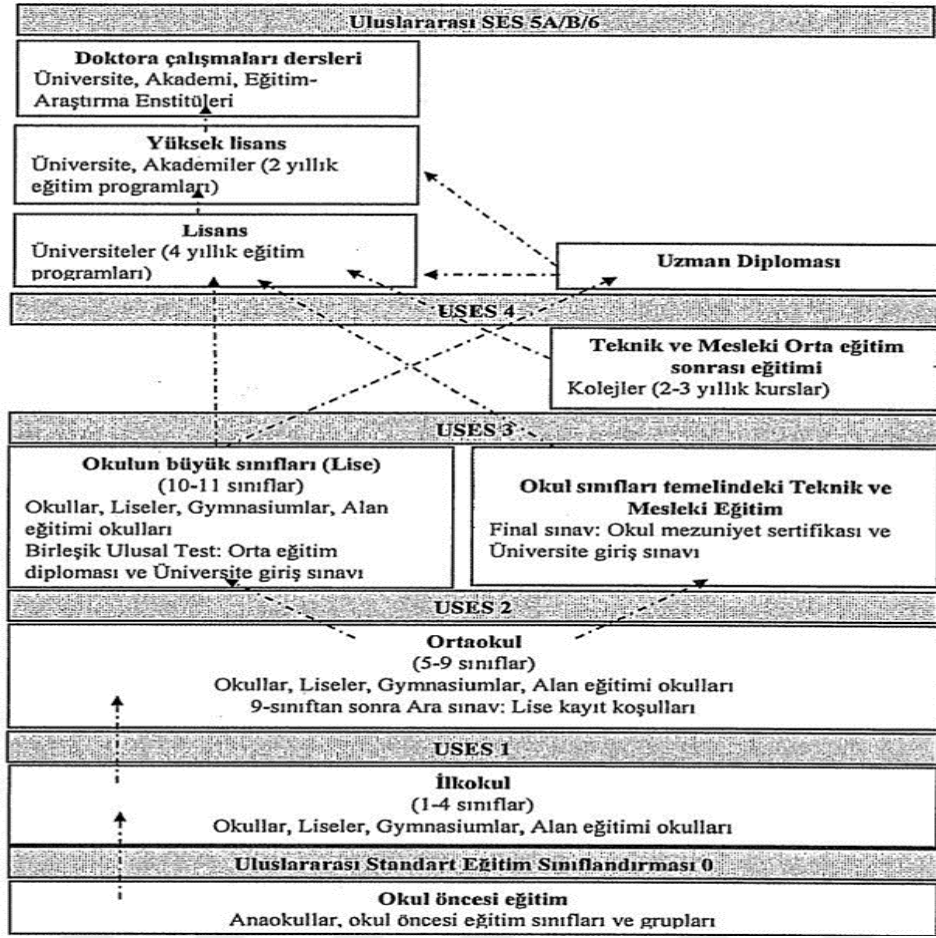
Kazakistan topraklarının yüzölçümü, Türk Cumhuriyetler'inden ilk ve Rusya'dan sonra BDT'nin en büyük ikinci ülkesidir. Avrasya bölgesinin kalbinde yer alan Kazakistan, doğuda Çin Halk Cumhuriyeti, güneyde Kırgızistan, Özbekistan, Türkmenistan, batı ve kuzeyde Rusya Federasyonu ile komşudur. Ülkenin yüzölçümü 2.724.900 km²'dir (Kara ve Yeşilot, 2011). Resmi adı Kazakistan Cumhuriyeti'dir. Kazakistan'ın başkenti Nur-Sultan şehridir. Resmi dili Kazakça, ikinci dil olarak Rusça kullanılmaktadır. Para birimi Kazak Tenge'si'dir.

Kazakistan Cumhuriyeti eğitimin mevzuatı anayasasına dayanmakta olup, *Eğitim Hakkında* (2007), *Öğretmen Statüsü Hakkında* (2019) ve Kazakistan Cumhuriyeti'nin diğer normatif yasal düzenlemelerden oluşmaktadır. Kazakistan Cumhuriyeti Anayasası'nın *İnsan ve Vatandaş* başlıklı II. Bölümünün 30. Maddesinde gösterildiği gibi vatandaşlara devlet eğitim kurumlarında ücretsiz orta öğretim verilmektedir. Ortaöğretim

zorunludur. Vatandaş, devlet yükseköğrenim kurumuna, sınav sistemiyle (rekabetli temelde) ücretsiz yükseköğrenim hak kazanmaktadır. Özel eğitim kurumlarında ücretli eğitim alabilmektedir. Devlet zorunlu eğitim standartlarını belirler ve herhangi bir eğitim kurumunun faaliyetleri bu standartlara uygun olmalıdır (Kazakistan Cumhuriyeti Anayasası, 2022).

Kazakistan Cumhuriyeti Eğitim ve Bilim Bakanlığı, Kazakistan Cumhuriyeti'nin eğitim, bilim ve çocuk haklarının korunmasını yöneten devlet organıdır. Kazakistan Cumhuriyeti Eğitim (education) ve Bilim (science) Bakanlığı, Eğitim ve Bilim Kalite Güvencesi Komitesi, Bilim Komitesi, Çocuk Haklarının Korunması Komitesi, Okul öncesi ve ortaöğretim komitesi, Dil Politikası Komitesi olmak üzere beş bölümden oluşmaktadır. İçerisindeki faaliyet alanları dil politikası, okulöncesi öğretim, genel ortaöğretim, teknik ve mesleki eğitim, yüksek ve lisansüstü eğitim, bilim, uzaktan eğitim, dijitalleşme olarak ayrılmaktadır (Kazakistan Cumhuriyeti Eğitim ve Bilim Bakanlığı, 2022a).

Kazakistan eğitim sistemi çok dillilik politikası ile yürütülmektedir, bu doğrultuda iki türlü uyarlama vardır. Birinci uyarlamaya göre, belirli bir bölgelerde farklı dillerde okul eğitimi alabilmesidir. Böylece, Kazakistan Cumhuriyeti'nde beş dilde (Kazakça, Rusça, Özbekçe, Uygurca, Tacik) okul eğitimi verilmektedir. Örneğin, Kazakistan'daki bir Özbek okulunda, tüm dersler Özbekçe olarak öğretilir (iki disiplin dışında; Kazak dili ve bir yabancı dil). İkinci uyarlama ise, öğrencilerin anadili hangi dil olursa olsun, okul türü ne olursa olsun okulda birkaç dil öğrenmek zorunluluğudur. Böylelikle, birinci ana dili (örneğin, Uygur okulundaki Uygur dili), devlet dili (Kazakça), Rus dili (okulda ve üniversitede okumak için zorunlu bir genel eğitim dersi olarak), yabancı dil (seçmeli İngilizce, Almanca veya Fransızca vb.) (Jussupov, 2015).

Şekil 1. Kazakistan eğitim sisteminin yapısı

Kaynak: Bolatova (2019).

Kazakistan Cumhuriyeti'ndeki genel eğitim sistemi ve öğretim programları süreklilik ve kesintisiz ilkesine dayanmaktadır. Genel eğitim sistem yapısı okul öncesi eğitim ve öğretim, ilköğretim (1-4 sınıf), temel ortaöğretim (5-9 sınıf), ortaöğretim (genel ortaöğretim (10-11 sınıf), teknik ve mesleki eğitim), ortaöğretim sonrası eğitim, yükseköğretim, lisansüstü eğitimden oluşmaktadır (bk. Şekil 1.) (Bolatova, 2019).

Kazakistan'da eğitim-öğretim yılı dört döneme bölünür ve "toqsan" olarak adlandırılmaktadır. 1 Eylül'den itibaren her dönemin (toqsan) sonunda öğrencilere karneleri verilmektedir. Öğrenciler haftanın beş günü okula gitmektedirler. Dönemlere göre, birinci dönemin sonu kasım ayında 1 hafta, ikinci dönemin sonu aralıkta 10 gün, üçüncü dönemin sonu martta 12 gün ve son yaz tatili üç ay olarak tatil zamanları uygulanmaktadır (Kaplankıran, 2017).

Kazakistan Cumhuriyeti'ndeki genel ortaöğretim kurumları çeşitli kriterlere göre sınıflandırmaktadır. Örneğin, eğitim yönlerine, uzmanlık alanına, özel eğitim türüne göre

görev gösteren okullar vardır. Genel ortaöğretim okul şekilleri aşağıdakilerdir (Kazakistan Cumhuriyeti Eğitim ve Bilim Bakanlığı, 2021).

Eğitim yönlerine göre: Gimnaziya öğrencilerin sosyal ve beşeri bilimler alanlarındaki eğilimlerine ve yeteneklerine uygun olarak ileri düzeyde eğitim sağlayan genel ortaöğretim kurumudur.

Lise öğrencilerin doğa-matematiksel eğilimleri ve yetenekleri doğrultusunda genişletilmiş ve derinlemesine eğitim sağlayan, genel ortaöğretimin ve ek eğitim programını uygulayan eğitim kurumudur.

Genel öğretim profil sınıfları (10.-11. sınıflar) öğrencilerin ilgi alanlarını, eğilimlerini ve yeteneklerini dikkate alarak uzmanlık eğitimi sağlayan, genel ortaöğretim programını uygulayan eğitim kurumudur.

Koşullarına göre: Küçük okul, ıslah kurumundaki genel eğitim okulu, akşam okulu, davranışı bozuk olan çocuklar okulu, özel çocuklar okulu ve hastanedeki okullardır.

Yatılı eğitim veren okullar: Yatılı okul, askeri yatılı okul, genel ortaöğretim yatılı okul, düşük gelirli ve büyük aile çocukları için yatılı okul ve sanatoryum yatılı okuludur.

Uzmanlık eğitim veren okullar: Uzmanlık okul, uzmanlık lise, uzmanlık gimnaziya, uzmanlık yatılı okul, uzmanlık lise-yatılı okul, uzmanlık gimnaziya-yatılı okul, uzmanlık müzik yatılı okul; uzmanlık spor yatılı okul, uzmanlık koreografik yatılı okul; uzmanlık askeri yatılı okul; üstün yetenekli çocukların uzmanlık yatılı okulu "Bilim-inovasyon", bilgi teknolojilerinde uzmanlık-lise okuludur.

Özel eğitim veren kuruluşlar: Özel okul, özel anaokulu, psikolojik-tıbbi-pedagojik danışma ofisi, rehabilitasyon merkezi, psikolojik ve pedagojik düzeltme ofisi ve otizmlili çocuklara destek merkezleridir.

2.1.2.1. Okul öncesi eğitim

Eğitim sisteminin birinci kademesi olan okul öncesi eğitim, bir yaştan altı ya da yedi yaşa kadar aile içinde veya okul öncesi kurumlarda ücretsiz olarak verilmektedir. Okul öncesi eğitim zorunlu değildir fakat ilköğretime hazırlık zorunludur ve eğitimi anaokullarda, okulların hazırlık sınıflarında gerçekleştirilmektedir. Okul öncesi öğretimin devlet ya da özel okul olmasına rağmen devletin ortak eğitim standardı temelinde yürütülmektedir. Okul öncesi eğitimin genel eğitim programı, temel okuma, yazma, sayma ve iletişim deneyimi becerilerini oluşturur ve ilköğretimde eşit başlangıç koşullarının yaratılmasını sağlamaktadır (KC Eğitim Hakkında, 2007). Çocuklar, grup çalışması ve oyun yoluyla

diğer öğrenciler ve öğretmenlerle etkileşim kurmayı öğrenir ve hem akademik hem de davranışsal olarak okul ortamından ne beklmeleri gerektiğini öğrenir (Yazıcıoğlu, 2017).

2021 yılında okul öncesi kurumların sayısı 10.759, bu sayının içinde 6.949 anaokulu ve 3.696 mini-merkez, 6.080 devlet ve 4.679 özel okul öncesi kurulumlardan oluşmaktadır. 1 ila 6 yaş arası 903.000'den fazla çocuğun katıldığı, 1 ila 6 yaş arası çocukların kapsamı-%81,6 dahil 3-6 yaş arası çocuklar %98.7'dir. Öğretmen sayısı- 96 863'tür (KC Okul öncesi eğitim ve öğretim geliştirme modelinin onaylanması hakkında, 2021).

Okul öncesi eğitim ve öğretimin içeriği "sağlık", "iletişim", "biliş", "yaratıcılık", "toplum" gibi eğitim alanlarını temel alır ve çeşitli etkinlikler düzenlenerek ve bütünleştirilerek uygulanmaktadır (Kazakistan Cumhuriyeti Eğitim ve Bilim Bakanlığı, 2018).

Anaokul eğitim sınıfları haftada beş gün, günde yaklaşık 2-3 saattir. Haftalık çalışma saatleri, erken yaş grubu (1 yaşından itibaren) - 7-10 dakika süren 7 saat; genç grup (2 yaşından itibaren) - 10-15 dakika süren 9 saat; orta grup (3 yaşından itibaren) - 15-20 dakika süren 11 saat; kıdemli grup (4 yaşından itibaren) - 20-25 dakika süren 12 saat; 5) okul öncesi sınıf (5 yaşından itibaren) -25-30 dakika süren 17 saattir.

2.1.2.2. İlköğretim

Eğitim sisteminin zorunlu genel ortaöğretimin birinci basamağı ilköğretimdir. Okul dört senelik süreci içermektedir. İlköğretime çocuklar 6-7 yaşından alınmaktadır. Çocukların okula hazır olma durumunu değerlendiren tıbbi ve psikolojik danışmanlardan oluşan bir komite bu kararı vermektedirler (Kussainov, 1997).

İlköğretimin içeriği üç dilli eğitim politikası çerçevesinde uygulanmaktadır. Üç dilli eğitimin amacı, çok dilli bir kişilik oluşturma doğrultusunda farklı faaliyet alanlarında diyalog kurmayı bilen, halkının kültürünü takdir eden, diğer halkların kültürünü anlayan ve saygı duyan bir Kazakistan vatandaşını yetiştirmektir. Bu sebeple, üç dilli eğitim politikası; Kazakça, Rusça ve İngilizce dillerin uluslararası standartlara uygun olarak öğrenilmesini sağlamak; Kazakça, Rusça ve İngilizce dillerde ders dışı etkinliklerin organizasyonu gerçekleştirmektedir.

KC Eğitim Hakkındaki Kanunu'na göre ilköğretimin genel eğitim programı, çocuğun kişiliğini şekillendirmeyi, bireysel yeteneklerini geliştirmeyi, öğrenme faaliyetlerinde olumlu motivasyonu ve becerilerini geliştirmeyi amaçlamaktadır: okuma becerileri, yazma, sayma, dil iletişimi deneyimi, kendini gerçekleştirme ve anaokulun eğitim programlarının daha sonra geliştirilmesi için davranış kültürünü amaçlamaktadır. (Kazakistan Cumhuriyeti

Eğitim Bakanlığı, 2007).

2.1.2.3. Temel ortaöğretim

Temel ortaöğretim öğrencilerin eğitim sisteminin temellerini geliştirmelerine, kişilerarası ve etnik gruplar arası iletişim, mesleki yönelimleri konusunda yüksek bir kültüre sahip olmalarını amaçlamaktadır. Temel ortaöğretimin ana görevleri, öğrencilerde manevi ve ahlaki nitelikler; kendi kendine öğrenme ve kişisel kendini geliştirme; eğitim, proje, araştırma faaliyetlerini yürütme; eleştirel ve yaratıcı düşünme, toplumda kendini gerçekleştirme ve etkileşim becerileri oluşumu ve gelişmesidir (Kazakistan Cumhuriyeti Eğitim Bakanlığı, 2007).

Kazakistan Cumhuriyeti Eğitim Hakkındaki kanununa göre genel orta öğretim standartları devlet tarafından belirlenir ve tüm kurumlar bu standartlara göre çalışmaktadır. Kriterler eğitim içeriğini, toplam saati, eğitim seviyesini ve eğitimin süresini belirler. Temel ortaöğretim okul standardının zorunlu dersleri de listelenmiştir. Temel ortaöğretimde Kazakça eğitim alan sınıflar için Kazak dili ve edebiyatı, Rusça eğitim alan sınıflar için Rus dili ve edebiyatı ve Uygur, Özbek, Tacik dillerinde eğitim alan sınıflar için ise ana dili ve edebiyatı dersleri vardır. Bunların dışında İngilizce, matematik ve enformatik, doğa bilimleri, insan ve toplum, beden eğitimi ve teknoloji ve sanat dersleri okutulması zorunlu olan derslerdir.

2.1.2.4. Genel ortaöğretim

KC EBB istatistiklerine göre, 2021 yılında genel ortaöğretim okul sayısı- 7471, onun içinde küçük okul – 2786'tür. Eğitim gören yaklaşık 3.4 milyon öğrenci vardır. Küçük okullardaki öğrenci sayısı yaklaşık 196,6 bindir. Öğretmen sayısı ise 367,7 bindir.

Genel ortaöğretimin amacı, öğrencilerin yükseköğretime devam etmeleri için akademik hazırlıklarını ve becerilerin geliştirilmesine dayanan, mesleki öz-tanımlamayı sağlamak için uygun bir eğitim alanı yaratmaktır. Genel ortaöğretimin ana görevleri; zorunlu dersler ve seçmeli derslerin bir kombinasyonu temelinde doğal-matematiksel, sosyal ve beşeri alanlarında uzmanlık eğitimin uygulanması; akademik konuların öğretiminin ileri ve standart seviyelerinin bir kombinasyonuna dayalı olarak öğrencilerin yükseköğretim kurumlarına yeterli akademik bilgileri sağlanması; manevi ve ahlaki niteliklerin amaçlı gelişimi, iletişim, sosyal becerileri ve evrensel değerlere dayalı sorunları çözme, olumlu yönde eleştirel ve yaratıcı düşünme oluşturmaya; mezunların ilgi ve yeteneklerine uygun

olarak meslek seçmelerini teşvik edilmesi; mezunlar arasında hayat boyunca eğitime devam motivasyonların oluşumunda yardım, kariyer gelişimini düzenlemeye hazırlamaktır. Aşağıda Tablo 1’de genel ortaöğretimin temel alanları ve dersleri yer almaktadır.

Tablo 1

Ortaöğretimin temel alanları ve dersleri

Zorunlu dersler	Doğal ve matematiksel yönde derinlemesine dersleri	Sosyal ve beşeri bilimler yönde derinlemesine dersleri
Kazak dili, Kazak Edebiyatı	Biyoloji	Yabancı Dil
Rus dili, Rus Edebiyatı	Kimya	Dünya Tarihi
İngiliz dili	Fizik	Coğrafya
Anadil, Edebiyat (Uygurca/Özbekçe/Tacikçe)	Coğrafya	Hukukun Temelleri
Cebir ve analizin başlangıcı	Eğitiminin standart düzeydeki dersleri	
	Dünya Tarihi	Fizik
Geometri	Hukukun Temelleri	Kimya
Enformatik	Girişimcilik ve İşletmenin Temelleri	Biyoloji
Kazakistan Tarihi	Grafik ve Tasarım	Girişimcilik ve İşletmenin Temelleri
Kendini tanıma		
Fiziksel kültür		
İlk askeri ve teknolojik eğitim		

Tablo 1’de gösterildiği gibi genel ortaöğretim programı yüksek sınıflarda (10-11) doğa bilimleri ve matematik, sosyal ve beşeri bilimler olarak iki taraflı uygulanmaktadır. İki ayrı yönlerdeki sınıflarda genel zorunlu dersler dışında detaylandırılmış derslerde bulunmaktadır. Genel ortaöğretimin 10. ve 11. sınıftaki eğitim-öğretim yılındaki süresi 34 haftadır. Okul yılında tatil süresi en az 30 gündür. Tatiller okul yılının üç mevsiminde ve üç kez verilmektedir. Tatillerin tarihleri Kazakistan Cumhuriyeti'nin eğitim alanındaki yetkili organı tarafından belirlenir.

Kazakistan’da genel ortaöğretim kurumlarından mezun olanlar, genel ortaöğretimi bitirdiğine dair diploma (attestat) almak için okulun nihai sınavına (okulu bitirme) katılması gerekmektedir. Genel ortaöğretimi tamamladıktan sonra yükseköğretime başlamak için bir okul yılı içinde 4 kere Birleşik Milli Test’e başvurup sınavdan geçmesi gerekmektedir. Örneğin, bir başvuru sahibi nisan ayında test edilmişse, birkaç gün içinde veya mayıs veya haziran aylarında tekrar başvurabilmektedir. Test edilecek ders sayısı

beştir. Bunların; üçü zorunlu ve ikisi profil dersleridir. Bunlardan, Kazakistan tarihi – 15, matematik okuryazarlığı – 15, okuma okuryazarlığı – 20 ve iki profil alanı – 35 olmak üzere toplam 120 soru verilmektedir. Test süresi 4 saat (240 dakika)’dır. Test elektronik formatta gerçekleştirilir. Elektronik format “test edilen bir kişi - bir bilgisayar - bir kamera” ilkesine göre düzenlenmektedir. BMT'deki adayları hariç tutmak için modern bir gözetleme ve video gözetim sisteminin yanı sıra Face ID(yüz tanıma) dijital tanımlama sağlanmıştır. Elektronik testinin avantajı, test tamamlandıktan sonra sınav sonucunu ve yanlış cevap verdiği soruları hemen görülmesidir (Milli Test Merkezi, 2022).

2.1.2.5. Yükseköğretim

Günümüzde Kazakistan Cumhuriyeti’nde 120 yükseköğretim kurumu bulunmaktadır. Tüm yükseköğretim kurumlarında 620.000’den fazla öğrenci eğitim görmektedir. Öğretim elemanı sayısı 36.307’dir (Kazakistan Cumhuriyeti Eğitim ve Bilim Bakanlığı, 2022b).

2018 yıllı KC Eğitim Hakkındaki kanunu çerçevesinde yükseköğretim kurumlarının akademik ve yönetsel bağımsızlığını genişletmek için değişiklikler yapılmıştır. Üniversiteler, eğitim sırasında elde edilen sonuçlar dikkate alınarak oluşturulan ve modern işgücü piyasasına yönelik kendi entegre ve esnek eğitim programlarını geliştirebilirler. Böylece, lisans eğitiminin hızlandırılmış bir şekilde geçmesi mümkün olmuş, bu da yurt içinde yükseköğrenim almanın mali ve zaman maliyetlerini azaltacak ve öğrenciler mesleğe ilişkin güncel bilgileri almasına yol açmıştır (Egemen Qazaqstan, 2018).

Kazakistan Cumhuriyeti Anayasasında gösterildiği gibi genel ortaöğretim, teknik ve mesleki eğitimi olan veya ortaöğretim sonrası eğitimi olan vatandaşlar yükseköğretime Birleşik Milli Test sınav sonuçları ile giriş yapabilmektedirler. Belirli bir üniversitedeki belirli bölümlerde farklı bir giriş sınavı da istemektedirler. Bununla birlikte, teknik ve mesleki, ortaöğretim sonrası veya yüksek öğrenime sahip kişiler için kredi transferi prosedürü ile daha önce hakim olan dersleri göze alarak kısaltılmış eğitim programlarına ilişkin eğitim sürecinin düzenlenmesi mümkündür.

Kazakistan’ın yükseköğrenim kurumlarında eğitim, hem devlet eğitim düzeni temelinde burslu hem de öğrencilerin kendi imkanları ile ücretli gerçekleştirilmektedir. 2020-2021 eğitim-öğretim yılında, ülkenin tüm eğitim seviyelerindeki üniversitelerinde 605.798 genç eğitim görmüştür. Bu sayının %30’u devlet eğitim bursuna hak kazanmış olduğu öğrenilmektedir (Kazakistan Eğitim Bakanlığı, 2020). Teknik uzmanlık ve öğretmenlik bölümlerine diğer bölümlere nazaran çok fazla sayıda devlet eğitim bursu ayrılmıştır. Devlet eğitim burslarının yanı sıra, üniversiteler içi burslar ve öğrenim indirimleri yoluyla

yükseköğretime erişimi de genişletmektedir.

Yükseköğretim kurumlarında burslu eğitim alacak öğrencilerin seçimi Kazakistan Cumhuriyeti Eğitim ve Bilim Bakanlığı tarafından yapılır. Yükseköğretim Kurulu, öğrenci seçim kriterlerini belirler. Yükseköğretim kurumlarına kabul edilen öğrenci sayısı, uzmanlar tarafından hazırlanan bir plan ve işverenlerle yapılan sözleşmelerle belirlenmektedir.

Hükümet, başarılı genç öğrencileri teşvik etmek amacıyla tüm eğitim seviyelerindeki öğrencilere aylık burs ödemesi yapmaktadır. Devlet aylık burs ödemesi temel, artan ve başkanlık bursu olarak sınıflandırılmıştır. Temel burs dönemi "iyi" ve "mükemmel" notuyla bitiren öğrencilere verilirken, artan burs (+ %15) "mükemmel" notuyla bitiren öğrencilere verilir. Başkanlık bursu (+ %100) özel yetenekleri olan (yaratıcı, araştırma, spor, sosyo-kültürel vb.) öğrencilere verilmektedir (Egemen Qazaqstan, 2008).

Kazakistan bağımsızlığın ilk yıllarında Sovyetler Birliği'nden ayrılan diğer ülkelerde olduğu gibi, lisans ve lisansüstü programları beş yıl kapsamıştı ve 2010 yılından itibaren Bologna Süreci'nin üyesi olmuştur (Azemkhan, 2017). Günümüzde, Kazakistan yükseköğretim sistemi Bologna sürecinin parametreleri bağlamında şu yapıya sahiptir (Independent Agency for Quality Assurance in Education, 2022):

1. Bakalavriat (lisans) - ilgili uzmanlık alanında lisans derecesinin verilmesi ile nitelikli kadro eğitime odaklanan yüksek eğitimidir. Eğitim süresi 4 yıl. Lisans eğitimi tamamladıktan sonra öğrenciler sınav üzerinde diğer alanda yüksek lisansa iki aşamalı sınav üzerinde başvurabilmektedirler. Böylece, öğrenci iki uzmanlık alanına hâkim olma ve ikinci bir yükseköğrenim alabilmektedir. Öğrenciler iki sınavın sonucuna göre KC YÖK tarafından üniversiteye yerleştirilir.
2. Magistratura (yüksek lisans) - ilgili uzmanlık alanında yüksek lisans derecesi verilmesi ile kadro yetiştirmeyi amaçlayan lisansüstü eğitimdir. Yüksek lisans programı iki şekilde ayrılıp, belirli bir alana yönelik ve bilimsel-eğitim hazırlığı olarak yürütülmektedir. Bunlar, belirli bir alana yönelik programlar 1-1,5 yıl içerisinde alanda uzman ve daha fazla bilgi sahibi olabilmek için yapılmaktadır. Bilimsel-eğitim hazırlığı ise daha çok öğretmen olmak isteyenlerin tercih ettiği eğitimde derinleşmek adına yapılan 2 yıllık programlardır. Bununla birlikte, yüksek lisans için öğrencilerin yurt dışındaki en iyi üniversitelerde eğitim almak veya deneyim yapmak için Kazakistan Cumhuriyeti'nin Cumhurbaşkanı adından verilen uluslararası "Bolaşak" bursunu sınav esaslı kazanma hakkına sahiptir.
3. Doktorantura (PhD/doktora) – bilimsel-eğitim veya profesyonel faaliyetler için kadro

yetiştirmeyi amaçlayan, felsefe doktoru profilinde (PhD) doktor derecesi verilen yükseköğretimin en yüksek eğitimidir. Doktora eğitiminin süresi 3 yıldır. Doktora eğitimi ücretli ve ücretsiz olabilmektedir. Öğrenciler, doktora alımlarında gerekli evraklara ek olarak sınava tabi tutulmaktadırlar. Bu sınavın iki alanı vardır. Bunlar, başvuru yapılan alan bilgileri ölçmeye yönelik ve yabancı dil bilgisini ölçmeye yönelik sınavlardır. Yabancı dil olarak İngilizce, Fransızca ve Almanca kabul edilmektedir. Yükseköğretim kurumlarının eğitim görevlilerine, çalışma ve pedagojik faaliyetler alanındaki başarılarına göre akademik unvanlar verilir. Kazakistan Cumhuriyeti'nde "Doçent" ve "Profesör" akademik unvanları tanımlanmıştır.

Bologna sürecinin zorunlu parametreleri üç seviyeli yüksek ve lisansüstü eğitim sistemi, ECTS akademik kredilerinin getirilmesi, öğrencilerin, ğretim elemanları ve idari personelin akademik hareketliliğİ, Avrupa Diploma Eki'dir (Diploma Supplement) (IQAA, 2022).

Akademik krediler ECTS eğitim programlarının asimilasyonunu ve gelişimini çalışma yoğunluğ birimlerinde değİrlendirmeyi mümkün etmektedir. Bu sistem esas olarak akademik hareketliliğİ sağlamak için kredilerin transferine odaklanmıştır.

ECTS dünyada ilk kez 1987 yılında ERASMUS programı kapsamında deneysel bir şema olarak tanıtıldı. Kazakistan'ın kredi teknolojisine geçişi 2002 yılında başlatıldı. ECTS sistemini tanıtmının temel amacı, transfer edilebilir ve birikimli krediler sisteminin kullanımına dayalı eğitim sürecini organize etmek için modern bir şemaya geçiştir (IQAA, 2011).

Öğrencilerin, ğretim elemanları ile idari personellerin akademik hareketliliğİ, Kazakistan niversitelerinde akademik hareketlilik programının uygulanmasının başlangıcı 2011 yılına dayanmaktadır. 2011 ile 2020 yılları arasında akademik hareketlilik programı kapsamında katılan toplam ğrenci sayısı 17.007'dir (Egemen Qazaqstan, 2016). Akademik hareketlilik devlet btce tarafından desteklenmektedir. Btce dışı maddi kaynakları olarak öğrencilerin kendi imknları, niversite fonları, Erasmus, Mevlana programları, Alman değişim hizmeti DAAD, Farabi vs. değişim programlarıdır (Kazakistan Cumhuriyeti Eğitim ve Bilim Bakanlığı, 2020).

Kazakistan'da akademik hareketlilik programı üç şekilde uygulanmaktadır. Onlar yurtdışına giden, yurtdışından gelen, yurtiçinde eğitim yapanlar. Yurtdışına giden hareketlilik coğrafyası Batı ve Doğu Avrupa'nın önde gelen üniversitelerini içermektedir.

Avrupa Diploma Eki (Diploma Supplement), normatif düzeyde, bu parametre *Yükseköğretimin Devlet Standartları* hükümleri tarafından düzenlenir (Kazakistan

Cumhuriyeti Eğitim ve Bilim Bakanlığı, 2007). Diploma Eki, 2019 yılından bu yana üniversite mezunlarına üniversite diploması ile birlikte verilen zorunlu bir belge haline gelmiştir.

2.2. İlgili araştırmalar

Bu başlık altında, ilgili alanda yer alan Kazakistan'ın eğitim sistemleri ve öğretmen yetiştirme sistemi yönünde yapılan benzer çalışmalar sunulmaktadır. Burada belirtilmelidir ki Kazakistan'da bu çalışmaya birebir benzer çalışmalar az sayıdadır.

Yılmaz (2014)'ın yapmış olduğu “Türkiye ve Kazakistan'da Okutulan Türkçe Öğretmenliği Lisans Programlarının Karşılaştırılması Üzerine Bir Çalışma” adlı çalışmasıyla karşılaşılmaktadır. Bu çalışmada Türkiye'den bir üniversite ve Kazakistan'dan bir üniversite seçilmiştir. Erzincan Üniversitesi ve Abay-Kazak Üniversitesi Türkçe öğretmenliği bölümleri karşılaştırılmıştır. Burada amaçlanan her iki üniversiteden mezun olan Türkçe öğretmeni adayların vasıflarının tespit edilmesidir. Araştırmanın sonucunda Türkiye'deki ve Kazakistan'daki öğretmen yetiştirme programlarında pek çok hususta farklılıklar olduğu gözlemlenmiştir.

Bir diğer Kazakistan'da yapılmış çalışma ise Sarmurzin vd., (2021) yılında yapmış oldukları “OECD Araştırmasının Kazakistan Öğretmen Eğitim Sistemine Etkisi” başlıklı çalışmalarıdır. Bu çalışmada OECD incelemelerinin Kazakistan öğretmen eğitim sistemine etkisini tespit etmektir. İki ana konu ele alınmıştır. Bunlar; OECD'nin Kazakistan'daki eğitim politikası yeniliklerinde oynadığı rol ve eğitimi kolaylaştırıp kolaylaştırmadığının incelenmesidir. Ayrıca bir sınav olarak Uluslararası Öğrenci Değerlendirmesi (PISA) ve Kazakistan'ın bu uluslararası sınavı nasıl benimsediği araştırılmıştır. Sonuç olarak PISA, öğrenci sonuçlarında çok az fark oluşturmuş veya hiç fark olmasa da, yine de eğitim başarıları için değerlendirmeler yapılmaktadır.

Bunun yanı sıra Tastanbekova tarafından (2018)'de yapılan “Kazakistan'da Öğretmen Eğitimi Reformları: Eğilimler ve Sorunlar” başlıklı çalışmada ise yine Kazakistan'daki öğretmen yetiştirme sistemi incelenmiştir. Yapılan bu çalışma ile amaçlanan Kazakistan öğretmen eğitim politikalarını gözden geçirmek ve öğretmen sorunlarını tespit etmektir. Kazakistan'da eğitim reformları incelenerek il olarak ekonomik faktörlere vurgu yaparak ana eğitim politikalarını en ince ayrıntılarıyla anlatılmıştır. Öğretmenlere çalışma öncesi eğitim ile öğretmenlikleri sırasındaki eğitim sisteminde uygulanan farklılıklar belirlenmiştir. Ayrıca Kazakistan öğretmen yetiştirme eğitiminde yapılan yeniliklerin

neden olduğu sorunlara da değinilmiştir. Sonuç olarak yapılan yeniliklerin bazılarının katı olduğunun ve bu da öğretmen adaylarının tavırlarına yansıdığı görülmüştür. Öğretmen seçiminde daha titiz ve özenli davranılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Wilson vd. (2013)'te yapmış oldukları “Kazakistan'da Öğretmen Gelişimi” adlı çalışmaları ile öğretmen eğitimi reformunun çok boyutlu yapısı ile ilgili ampirik kanıtlarla, giderek büyüyen çalışmalara katkıda sağlanması istenmiştir. Bu çalışmada, Kazakistan ülke genelinde bir öğretmen eğitimi yeniliğinin gerekçesini ve teorik temellerini belirtilmiştir. Bu yenilik ile öğretmen adaylarının öğrenmelerinin etkili olaması için sınıflarda öğrenme ve öğretmeyi değiştirme adına önerilerde bulunulmuştur. Sonuç olarak sınıflarda zamanla kalıcı bir değişiklik haline gelmesi için kavramsal farklılıklar oluşturmaya ve okullarda kapasite arttırmaya yönelik tespitler ortaya konmuştur.

Başka ülkelerde yapılan eğitim ve öğretme yetiştirme sistemleri ile ilgili yapılan çalışmalar aşağıda yer verilmiştir.

Kussainov (1997), “Kazak ve Alman Eğitim Sistemlerinin Karşılaştırması” isimli eserinde mevzuyu araştırmıştır. Bu çalışma, her iki ülkenin eğitim sistemlerini, genel orta öğretimi, eğitim sistemlerinde reformu, eğitim yönetimini, hukuku, finansmanı, öğretmen eğitimi, eğitimin amaçlarını ve sonuçlarını ve özel eğitim sistemlerini ve gelişmelerini araştırmıştır. Araştırmacı 1973-1995 döneminde her iki ülkede de eğitimin gelişimini gözlemlemiştir.

Mussin'in (1999) “Birleşik Krallık, Amerika Birleşik Devletleri, Rusya ve Kazakistan Cumhuriyeti'nde Öğretmen Mesleki Gelişiminin Yönleri” çalışmasında bu konu farklı açılardan incelenmiştir. Bu çalışma, milli eğitim sisteminin düzeyi, öğretmen yetiştirme, eğitim hukuku ve ekonomisi, eğitim politikası ve karşılaştırmalı eğitim metodolojilerini kapsamaktadır. Çalışma sırasında, Kazakistan Pedagoji İlminde karşılaştırmalı eğitimin gelişiminin önemli yönleri ve yeni yönleri belirlenmiştir Ayrıca öğretmen yetiştirme eğitimi, yurt içinde, yurt dışında ve Rusya'da öğretmen yetiştirme eğitimi alanında nispeten incelenmiştir. Öğretmenlerin mesleki eğitiminin kriterleri ve göstergeleri hazırlanmış, öğretmen eğitiminin yönlerinin geliştirilmesi için mekanizmalar geliştirilmiştir. Bu çalışmada ülke, 1986 ve 1999 yılları arasındaki eğitim sisteminin gelişimini ele almaktadır. Aksoy ve Gözütok (2014) yılında “Amerika Birleşik Devletleri, Finlandiya, Singapur ve Türkiye’de Öğretmen Eğitimindeki Dönüşümler” adlı çalışmalarında Finlandiya ve Singapur öğretmen eğitimi alanında başarılı olarak görüldüğü için bu ülkelerin öğretmen eğitimi yönündeki yaklaşımları ve ABD’nin New York eyaletindeki öğretmen yetiştirme sistemleri incelenmiştir. Bunun sonucunda Türkiye’deki öğretmen yetiştirme sistemine önerilerde bulunulmuştur.

Yılmaz ve arkadaşlarının (2019) yılında yapmış oldukları “PISA’ da Başarılı Ülkelerin Öğretmen Yetiştirme ve Atama Sistemlerinin Karşılaştırılması” başlıklı araştırmaları görülmektedir. Yılmaz vd., bu çalışmada PISA (Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı) sınavında başarı elde eden ülkelere yakından bakıp, bu ülkelerin öğretmen yetiştirme ve daha sonrasında öğretmen atama sistemleri incelenmiştir. Buradan hareketle çalışmada Türkiye için önerilerde bulunulmuştur.

MEB Öğretmen Yetiştirme ve Eğitim Genel Müdürlüğü (2006) tarafından yapılan Türkiye, Fransa, Almanya, Belçika, Avusturya, Hollanda, İsveç, Danimarka, İsviçre, Çin Halk Cumhuriyeti, Rusya Federasyonu, Avustralya, Gürcistan, Hindistan, İsrail, Japonya, Kırgızistan ve Suudi Arabistan'ın katılımıyla derlenen “Ülkelerin Öğretmen Yetiştirme Sistemleri” başlıklı çalışmada öğretmen yetiştirme sistemleri incelenmiştir. Bu incelemelerde ülkelerin genel eğitim sistemleri kadar ülkelerin öğretmen eğitimi politikalarını da gözden geçirmiştir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın yöntemi, çalışma grubu, verilerin toplama araçları ve toplama süreçleri, toplanan verilerin analizine ilişkin bilgiler ve açıklamalar yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın yöntemi

Bu araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Ersoy ve Saban (2019)'a göre nitel yöntem kullanılarak yapılan çalışmalarda analizler gözlem, konuyla ilgili görüşlere başvurma ve döküman incelemesiyle yapılmaktadır. Böylece olaylar doğal ortamlarında ve uzun bir zamanda çok yönlü bir şekilde araştırılmış olmaktadır. Çalışmada durum çalışması deseni kullanılmıştır. Durum çalışması, mimarideki detaylı bir planlamaya benzer, bilgi toplama, toplanan bilgilerin organizasyonu, araştırma sonuçlarının yorumlanması gibi adımları içeren sistematik desen türlerinden biridir (Vural ve Cenksever, 2005). Subaşı ve Okumuş (2017) göre durum çalışması farklı şekillerde tanımlanmış olsa da, “bir durumun derinlemesine çalışılıp betimlenmesi” tanımların ortak noktasıdır.

3.2. Çalışma grubu

Bu araştırma 2021-2022 eğitim öğretim yılında Avrasya Milli Üniversitesi'nde görev yapan 7 öğretim üyesinin katılımlarıyla gerçekleşmiştir. Avrasya Milli Üniversitesi'nde görev yapan 7 öğretim üyesi gönüllük ilkesine göre belirlenmiştir. Araştırma örneklemini olarak amaçlı örneklem yöntemi seçilmiştir. Bu örnekleme türünde araştırmacı, kendi kişisel gözlemlerine dayanarak, araştırma sorusuna uygun görülen belirli özelliklere sahip bireyleri seçebilmektedir (Güzbüz ve Şahin, 2017). Katılımcıların gizlilik hakkını korumak amacıyla öğretim üyeleri Ö1, Ö2..., Ö7 olarak adlandırılmıştır. Tablo 2'de çalışma grubunun demografik bilgileri yer almaktadır. Durum çalışmasında katılımcı sayısının ve örneklem büyüklüğünün görece az olmasının nedeni ayrıntılı ve derinlemesine bir araştırma yöntemi olduğundan kaylanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Neticede

araştırmanın genellenmesi ya da büyük örneklemden oluşması değil nitelikli olması önemlidir (Bogdan ve Biklen, 1998).

Tablo 2

Katılımcılara ait demografik bilgiler

Özellikleri	F
Unvan	Prof.Dr
	2
	Doç. Dr.
	3
	Dr. Öğretim Üyesi
	2
Hizmet Süresi	1-5
	1
	6-10
	1
	11-15
	2
	16 ve üzere
	3
Cinsiyet	Kadın
	5
	Erkek
	2
Yaş	34-39
	2
	40-46
	3
	46 ve üzeri
	2

Tablo 2 incelendiğinde katılımcıların yaşları 34 ile 46 ve üzeridir. Çalışmaya katılan öğretim üyelerinin 5'i kadın 2'si erkektir. Katılımcı 7 öğretim üyesinden 1'i 1-5 yıl arasında bir kişi 6-10 yıl arasında, 2'si 11-15 yıl arasında ve 3'ü 16 ve üzeri yıl hizmet süresinde çalışmaktadırlar. Katılımcıların unvanlarına bakıldığı zaman 2 Prof. Dr., 3 Doç.Dr. ve 2 Dr. Öğretim üyesinden oluşmaktadır.

3.3. Veri toplama araçları ve süreçleri

Doküman incelemesi kapsamında, eğitim ile ilgili her türlü gelişme, yenilik, yasa ve yönetmelikler hakkında geniş bir bilgiye sahip olan Kazakistan Millî Eğitim ve Bilimler Bakanlığı'nın web sitesi kullanılmıştır. İkinci veri toplama aracı olarak yarı yapılandırma görüşme tekniği kullanılmıştır. Araştırmacı 11 soruluk yarı yapılandırılmış görüşme formunu hazırlanırken konuyla ilgili uzman görüşleri alınarak literatür taraması yapılmıştır. Uzman görüşlerinin ardından araştırma soruları sayısı uygun bulunmuş ve bu yarı yapılandırılmış formu test etmek amacıyla Avrasya Milli Üniversitesi'nde görev yapan uzman iki öğretim üyesi ile görüşülmüştür. Bu doğrultuda son düzenlenmeler yapılmıştır. Araştırmacı ana dili Kazakça ve Türkçe C2 düzeyinde sertifikası var olup; görüşme formu araştırmacı tarafından Kazakçaya çevrilmiştir. Kazakça görüşme sorularını EK 2'de görebilirsiniz. Bu yarı yapılandırılmış görüşme esnasında elde edilen veriler Kazakistan'da 2021-2022 eğitim öğretim yılında toplanmıştır.

Yarı yapılandırılmış görüşme formu, öğretim üyeleri cevaplarını ayrıntılı olarak anlatmasını ve amaç ile alt amaçları sağlayacak şekilde açık uçlu sorulardan oluşmaktadır. Soru metninde yanıltıcı ifade ve kavramlardan kaçınılmış ve cevabı “evet” veya “hayır” soru türleri kullanılmamıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formunda Size göre, öğretmende olması gereken nitelikler nelerdir?, Size göre, öğretmen yetiştirme sistemindeki avantajlar nelerdir?, Size göre, öğretmeni yetiştirme sistemindeki dezavantajlar nelerdir? ve Size göre, öğretmen yetiştirme sistemini geliştirebilmek için önerileriniz nelerdir? gibi sorular sorulmuştur. Görüşme tüm sorularını EK 1'de yer almaktadır.

Yarı yapılandırılmış görüşme çerçevesinde öğretim üyelerine görüşme sırasında sorulacak sorular hakkında ön bilgi verilmiştir. Öğretim üyelerinin görev yaptıkları okullarda görüşmeler düzenlenmiştir. Görüşme talebi telefon ve e-posta ile yapıldıktan sonra belirlenen tarihte yüz yüze yarı yapılandırılmış görüşme yapılmıştır. Araştırma kapsamında her bir mülakat yaklaşık 55 dakika içerisinde sürmüştür. Görüşme sırasında veri kaybını önlemek için ses kaydı için gerekli izin alınmış ve katılımcılara bu bilgilerin gizli tutulacağına bilgisi verilmiştir. Öğretim üyelerinden alınan cevaplar doğrultusunda kodlar oluşturulmuştur.

3.4. Verilerin analizi

Bu çalışmada elde edilen bulgular, nitel araştırmaların içerik analizi yöntemi kullanılarak analiz edilmiş ve sıklığa göre sınıflandırma yapılmıştır. “İçerik analizi çalışmalarının genel amacı, ele alınan konu kapsamında, daha sonra yapılacak akademik çalışmalara yol göstermesi ve konu ile ilgili genel eğilimin tespiti için sağlanmasıdır” (Ültay, vd., 2021, s. 191). Şimşek ve Yıldırım (2003)’e göre ise içerik analizinin temel görevi, benzer kodları belirli kavram ve konular çerçevesinde toplamak ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir şekilde yorumlamaktır. “İçerik analiziyle katılımcıların görüşlerinin içerikleri sistematik olarak tanımlanmaktadır” (Altunışık vd., 2010, s. 322). Öğretim üyelerinin verdikleri cevapların analizi sırasında güvenilirliğe katkı olması için farklı araştırmacının incelemesinden geçmiştir. Bu çalışmada elde edilen verilerden çıkarılan kavramlara göre kodlama yapılmıştır. Elde edilen kodlardan içeriğe bağlı olarak kategoriler oluşturulmuştur. Bu kategoriler “Öğretmen Niteliği”, “Öğretmen Yetiştirme Sisteminin Avantajları” ana tema içeriğinde “Öğrenci Giriş Koşulları”, “Eğitim Programları”, “Hizmete Atanma” alt temaları, Öğretmen Yetiştirme Sisteminin Zayıf Yönleri ana tema içeriğinde “Öğrenci Giriş Koşulları”, “Eğitim Programları”, “Hizmete Atanma” alt temaları, “Öğretmen Yetiştirme Sistemini Geliştirebilmek İçin Öneriler” temaları olarak toplamda dört tema altında toplanmıştır.

3.5. Geçerlik ve güvenilirlik

Bu çalışmada geçerlilik ve güvenilirlik için çeşitli noktalara araştırmacı tarafından önem verilmiştir. Bu hususlar Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3

Geçerlilik ve güvenilirlik

İç geçerlilik	Uzman görüşlerine başvurulması,
	Katılımcıların Teyitleri
	Etkileşimin süresinin uzunluğu
	Doğrudan yapılan alıntılar
Geçerlilik	Verilerin toplanma süresi ve aracı

Dış geçerlilik	Verilerin analizlerinin süresinin açıklanması
	Araştırma grubu özelliklerinin açıklanması
	Araştırma için seçilen grubun seçim yönteminin açıklanması
	Araştırmanın uygulanma sürecinin belirlenmesi
	Araştırmacın rolünün açıklanması
	Araştırma yönteminin seçim gerekçesi
	Amaşlı yapılan örneklem
	Geçerlilik ve araştırmanın güvenilirliğine yapılan önlemlerin açıklanması
Güvenirlilik	İç güvenirlilik
	Kayıt cihazıyla veri kaybını önleme
	Verilerin yorumlanmadan sunulması
	Dış güvenirlilik
	Verilerin sonuç kısmında uygun yer alması
	Veri arası tutarlılık kontrolü

Yıldırım ve Şimşek (2008)'e göre nicel ve nitel araştırmaların farklılaştığını ifade etmekte. Tablo 3 incelendiğinde yapılan bu nitel araştırma doğrultusunda araştırmanın iç geçerliliği için görüşmelerden olan bireysel ve odak gruptan faydalanılmıştır. Verilerin toplanması sırasında odaklı, kapsamlı ve uzun süreli görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın daha sonra doğrulanabilir olması için katılımcıların ses kayıtları yazılı olarak somutlaştırılmıştır. Ardından bu yazılı metinler öğretim üyelerine e-posta ile gönderilerek teyit edilmeleri sağlanmıştır. Merriam (2009)'a göre dış geçerlilik elde edilen verilerin yaşanabilecek farklı durumlarda nasıl uygulanabileceği ve genelleenebilir olduğu ile alakalıdır. Bu yüzden bulgular bölümünde tablolar altına katılımcıların yorumları da yer almıştır.

“İnandırıcılık için kriterleri inanılrlık, güvenilebilirlik, onaylanabilirlik ve aktarılabilirlik olmak üzere dört ana başlık altında toplamıştır” (Guba ve Lincoln, 1982, s. 38). Elde edilen veri kodları ve bulundukları kategorilere yönelik iki uzmanın görüşlerine başvurulmuştur. “Araştırma konusu hakkında genel bilgiye sahip ve nitel araştırma yöntemleri konusunda uzmanlaşmış kişilerden, yapılan araştırmayı çeşitli boyutlarıyla incelemesinin istenmesi inanılrlık konusunda alınabilecek önlemlerden bir diğeridir. Bu yöntem uzman incelemesi (peer debriefing) olarak adlandırılmaktadır” (Creswell, 2003, s. 32). Araştırmada güvenirliliğini sağlama amaçlı literatür taraması yapılmış, görüşme

sonuçları iki araştırmacı tarafından incelenmiştir. Araştırmanın geçerliği için görüşme esnasında katılımcılara yöneltilen sorularla teyit alınmış, elde edilen veriler için uzman görüşü alınarak çalışma sürdürülmüştür. Bu uzmanların 2'si Prof. Dr. 1'i Doç.Dr. olarak hizmet vermektedirler. Kullanılan kodların güvenilirlikleri Miles ve Huberman'ın (1994) (Güvenirlik=görüş birliği/(görüşbirliği+görüşayrılığı) ile sağlanmıştır. Miles ve Huberman'ın (1994)'e göre uyum güvenilirliği %78,2 olarak bulunmuştur. Bu ulaşılan değer nitel olarak yapılan bir çalışma için uygun aralıktadır.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde, araştırmanın esas amacı Kazakistan öğretmen yetiştirme sistemleri kurumlarının düzey, öğretmen yetiştirme programlarını içerik, kapsam, amaçları ve öğretmen yetiştirme kurumlarına öğrenci seçimi, öğretmen adaylarına hizmete atanma sistemleri incelenmiştir. Bununla birlikte, beşinci alt probleme ilgili yarı yapılandırılmış görüşme yöntemi ile öğretim üyelerinin görüşlerine başvurarak, öğretmen yetiştirme sisteminin avantajları ile dezavantajları belirlenerek öneriler sunulmaya çalışılmıştır.

4.1. Öğretmen yetiştirme kurumları

Bu başlık altında öğretmen yetiştirme kurumları konusunda bilgiler yer almaktadırlar.

4.1.2. Kazakistan’da öğretmen yetiştirme kurumları

Orta Asya’da bulunan Kazak toplumun oluşması yüzyıllar öncesine dayanmaktadır. Onlar tarihin farklı dönemlerinde Avrupa’dan Çin’e kadar İpek Yolu üzerinde çeşitli isimlerle göçebe kavimler sıfatıyla yaşamıştır. 16. yüzyılın başlarında tek millet adına birleşerek Kazak Hanlığı kurulmuştur. ‘Kazak’ kelimesinin anlamı eski Türkçe’den "özgür" veya "bağımsız" anlamına gelir (OECD, 2010). 17. yüzyılda Kazaklara bir yandan Kalmaklar, diğer yandan da Çinliler yer yer saldırılar ve sayısız istilaylar sonucunda askeri koruma maksadıyla tüm Kazak Hanlığı 1871 yılında Rus İmparatorluğu’nun altına girmiştir. 1917’de Rus devrimi olmuş ve dünya çapına Kazak Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti (KSSC) dahil 15 ülkeden oluşan SSCB çıkmıştır. Aradan yetmiş yıl geçtikten sonra, Sovyetler Birliği’nin dağılmasıyla birlikte Kazakistan Cumhuriyeti 16 Aralık 1991’de bağımsızlığını ilan etmiştir (Mynjan,1994).

Kazakistan’da eğitim sistemi ile öğretmen yetiştirme alanında ciddi gelişmeler Sovyet Hükümet yıllarında olmuştur. Zira devlet memurlar, işçi sınıflar ve yükseköğretim kurumlarına girmeye hazır mezunlar üretebilecek okullar için ilk olarak öğretmenler yetiştirmek gerekiyordu. Bu sebeple, ülkenin her yerinde pedagojik okullar ve enstitüler

açılmaya başlamıştır. 1928 yılı Kazakistan'da ilk yükseköğretim kurumu Kazak Pedagoji Enstitüsü açılmış ve 1935'te Abay Kunanbayuly adı verilmiştir. Enstitü'nün ilk yılında 32'si Kazak olmak üzere 57 öğrenci kayıt yaptırmış ve Lukyanets (1959)'e göre “pedagoji fakültesi hayati bir eğitim kurumu olduğunu kanıtlamıştır”.

Bolşeviklerin Tüm Birlik Komünist Partisi'nin Kazak Bölge Komitesi kararıyla 1 Ekim 1932'de Uralsk şehrinde Kimya ve Biyoloji, Kazak Dili ve Edebiyatı, Fizik ve Matematik Tarih ve İktisat fakülteleriyle Halk Eğitim Enstitüsü temelinde bir Pedagoji Enstitüsü açılmış ve ilk 233 öğrencisini kabul etmiştir. Ardından birer bir Semey, Petropavlovsk, Çimkent, Kyzyl-Orda, Aktöbe, Karaganda, Kostanay şehirlerinde Pedagoji Enstitüleri açılmaya başlamıştır (Mynbaeva, 2010).

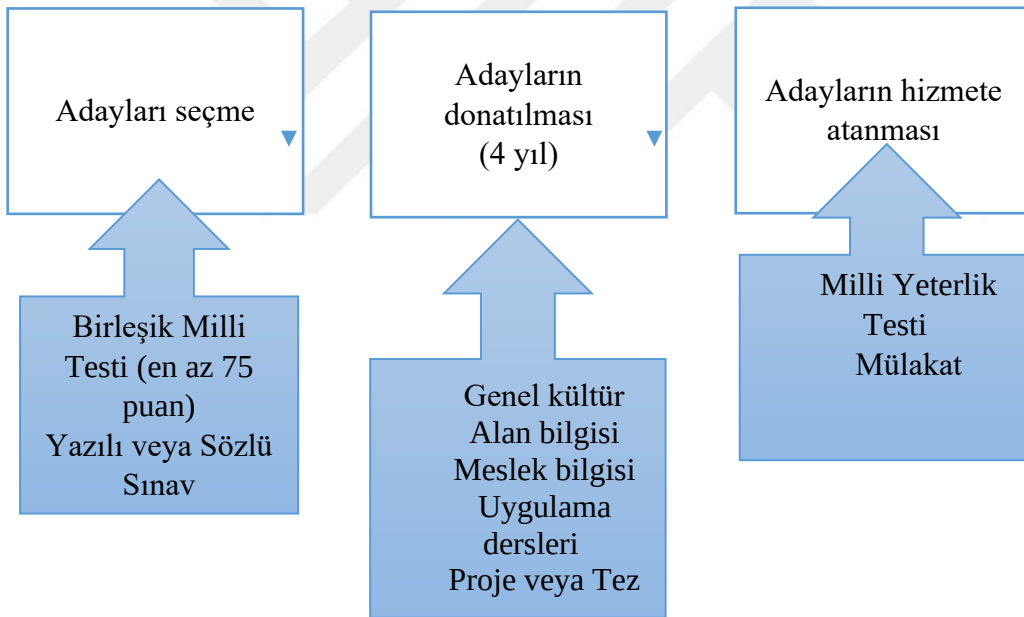
II.Dünya Savaşı (1941-1945) ülkedeki ekonomiyi sırasıyla eğitimi zor duruma düşürmüştür. Avrupa kesimindeki birçok üniversite Kazakistan'a tahliye edilmiştir ve 1944 yılı Almatı'da Kadın Pedagoji Enstitüsü ve Yabancı Diller Pedagoji Enstitüsü açılmıştır (Lukyanets, 1959). Zhulamanov (1981)'a göre 1975 yılı KSSC'de toplam 21 Pedagojik, 10 Teknik, 6 Tarım, 6 Tıp ve Kültür, 3 Ekonomi ve Hukuk, 1 Sanat Enstitüleri ve 2 üniversite bulunmuştur.

SSCB hüküm sürdüğü yılları pedagojik ve bilimsel çalışma merkezi olarak Moskova'yı tanımış ve ülkenin diğer taraflarında tarım, teknik ve endüstri üniversitelerinin finans ve yöntemlerine daha önem vermişti. Öğretmen yetiştirme politikası ile pedagojik kurumları çok hiyerarşik ve sıkı bir şekilde düzenlenmiştir (Long ve Long, 1999). Genellikle okul programlar arzularını gerçekleştirmesi çok uzakta yerleşen bir komite tarafından tasarlanmıştır. Merkez Komitesi tarafından kontrol edilen okullarının ve diğer eğitim kurumlarının Sovyet halkının eğitim ve kültürel düzeyini yükseltmesine rağmen, görevlerini yerine getirmek için gerekenlerin ötesinde ya da bu görevlerini uygulama yöntemlerini hiçbir şekilde sorgulamak için hiçbir şey öğretilmemiştir ve geliştirilmemiştir (Burkhalter ve Shegebayev, 2012). Kazakistan Cumhuriyeti İstatistik Komitesi'nin verilerine göre, üniversite sayısı ve kalitesi ancak Kazakistan'ın bağımsızlığını kazanmasından sonra arttığı açıkça görülmektedir (Qazaqstan Respublikasyndagy gylımı-tehnikalyq progres, 1996).

Günümüzde Kazakistan'da öğretmen yetiştirme; pedagoji üniversiteler ile fakülteleri ve klasik üniversiteler, pedagojik enstitüler ve kolejlerde gerçekleştirmektedir. Kazakistan Cumhuriyeti Stratejik Planlama ve Reformlar Komitesi Ulusal İstatistik Bürosu'na göre,

2020-2021 akademik yılında, cumhuriyet'te 129 yüksek öğretim kurumu faaliyet gösteriyor ve bunlardan 85'i öğretmen yetiştirme programlarını uygulamaktadır. Pedagojik ve psikolojik alanını kapsayan 16 üniversitede lisans programları ve yüksek lisans programları ile eğitim verilmektedir Kazakça okuyan öğrencilerin oranı % 64,9, Rusça % 29,6 ve İngilizce % 5,5'tir (Kazakistan Cumhuriyeti Eğitim Bakanlığı, 2008). Öğretmen eğitimi alanında ünlü üniversiteler ise Kazak Milli Pedagoji Üniversitesi (KazMPÜ), Kazak Milli Kadın Pedagoji Üniversitesi (KazMKPÜ), Avrasya Milli Üniversitesi (AMÜ), Güney Kazakistan Devlet Pedagoji Enstitüsü ve Altynsarin adındaki Arkalık Pedagoji Enstitüsülere'dir.

Kazakistan'ın öğretmen yetiştirme sistemi (Şekil 3.) kaliteli öğretmeni sağlamak için yüksek puan kazanan öğrencileri seçerek, öğretim süreci boyunca bir süreklilik ilkesine dayanan sistemden oluşmaktadır.

Şekil 2. Kazakistan öğretmen yetiştirme sistemi

Kaynak: OECD (2020).

Kazakistan'da öğretmenlik mesleğine atanmak için öğretmenlik dışı bir yeterliliğe sahip olanlar "Öğretmenin Statüsü Hakkında" yasa çerçevesinde 2018 yılından itibaren pedagojik formasyonu alternatif yol olarak tanıtmıştır. Pedagojik formasyon isteğe bağlı herhangi bir pedagojik yüksek kurumlarda yapılmaktadır. Lisans programı, öğretim

standartları, işgücü piyasasının ihtiyaçları doğrultusunda öğrencinin bireysel çıkarları dikkate alınarak bir öğretmen yetiştirme kurumu (üniversite) tarafından yapılmaktadır (KC EBB, 2008).

4.2. Öğretmen yetiştirme kurumlarının öğrenci kabul şartları

Bu başlık altında öğretmen yetiştirme kurumlarının öğrenci kabul şartları konusunda bilgiler yer almaktadırlar.

4.2.2. Kazakistan’da öğretmen yetiştirme kurumlarının öğrenci kabul şartları

Kazakistan'da öğretmen yetiştirme kurumuna başvurmak için adayların Birleşik Milli Testi (BMT) geçmeleri gerekmektedir. 2020'ye kadar sınavdan en az 60 puan alan öğrenciler üniversitelere kabul etmişti ve 2021 yılından itibaren 75'e çıkarılmıştır. İkinci aşama, 2016 yılından bu yana adayların motivasyonlarını değerlendirmek ve kalitelerini artırmak için tasarlanmış yaratıcı bir sınava da girmektedirler (Milli Eğitim ve Bilim Bakanlığı, 2020b). Genel ortaöğretim ve mesleki ve teknik mezunlarının yükseköğretime geçiş sınavı ‘Birleşik Milli Testi’ Milli Test Merkezi tarafından yılda 4 kere yapılmaktadır. Kazakistan Cumhuriyeti Anayasası’nın İnsan ve Vatandaş başlıklı II. Bölümün 30. Maddesinde gösterildiği gibi her vatandaş devlet yükseköğrenim kurumuna sınav sistemiyle (rekabetli temelde) ücretsiz yükseköğrenim hak kazanabilmektedir. Bundan dolayı, her öğrenci cumhuriyet bütçesi veya yerel bütçe pahasına bir eğitim hibesi verilmesi yarışmasına katılmak için 1 - 30 Haziran tarihleri arasında BMT girmesi zorunludur. Yükseköğretim kurumuna ücretli olarak kabul edilmek için Birleşik Milli Testi 1) 25 Ocak- 22 Şubat, 2) 1- 31 Mart, 3) 10-20 Ağustos tarihleri arasında yapılmaktadır. Belirtilen süre içerisinde taban puanı almayan veya BMT sonuçları iptal edilen adaylar, bir üniversiteye şartlı olarak kayıt yaptırır ve gelecek yılı BMT’i belirlenen süre içinde ücretli olarak tekrar yapabilirler.

Sınav iki bölüme ayrılarak, birinci blok 3 zorunlu ders ve ikinci blok öğrencinin seçtiği uzmanlık temelinde 2 seçmeli dersten oluşmaktadır. Sınav elektronik formatta 4 saat (240 dakika) sürmektedir. Aşağıda Tablo 4’te sınav içeriği ve alan testleri gösterilmiştir.

Tablo 4

BMT'deki testler ve soru sayıları, soru şekili

	Testler	Soru sayısı	Soru şekili
1.Blok	Matematiksel okuryazarlık	15	Çoktan seçmeli
	Okuma okuryazarlığı	20	(5 ten 1)
	Kazakistan tarihi	15	
2.Blok	1.profil dersi	25	Çoktan seçmeli
	(Matematik, fizik, biyoloji, coğrafya, yabancı dil, dünya tarihi, kazakça veya rusça, kimya, yaratıcılık sınavı)	10	(5 ten 1)
			Çeşitli seçeneklerden bir veya daha fazla doğru cevap seçimi
	2.profil dersi	25	Çoktan seçmeli
	(Matematik, fizik, biyoloji, coğrafya, yabancı dil, dünya tarihi, kazakça veya rusça, kimya, yaratıcılık sınavı)	10	(5 ten 1)
			Çeşitli seçeneklerden bir veya daha fazla doğru cevap seçimi
	Toplam	120	

Kaynak: BMT, 2022.

Tablo 4'te gösterildiği gibi toplam soru sayısı 120'dir. Sınav şekili ikiye ayrılmış, bu yaklaşım doğru cevapları ezberleme veya tahmin etme riskini düşürmeyi amaçlamaktadır. Yükseköğretime giriş minimum puan sayısı 50'dir, pedagojik fakülteler için 75'tir.

Avrasya Milli Üniversitesi, Sosyoloji Bilimler Fakültesi Sosyal pedagoji ve Kendi Tanıma öğretmeni programına BMT sınavının taban puanı 81 olan öğrenci giriş sağlayabilmektedir (Kazakistan Milli Eğitim Bakanlığı, 2021).

4.3. Öğretmen yetiştirme kurumlarının eğitim programları

Eğitim Fakültelerinde verilen derslerin daha iyi anlaşılması için örnek bir bölüm üzerinden ders programları incelenmiştir. Bu amaçla L.N. Gumilev Avrasya Milli Üniversitesi bölümü detaylı olarak incelenmiştir.

4.2.2. Kazakistan’da öğretmen yetiştirme kurumlarında uygulanan eğitim programı

Araştırmanın bu bölümünde Kazakistan’ın başkenti Nur-Sultan’da bulunan L.N. Gumilyov adındaki Avrasya Milli Üniversitesi’nin Sosyoloji Fakültesindeki 2021 yılı Sosyal Pedagoji ve Kendini Tanıma öğretmenliği lisans programı incelemiştir. 2021 yılı giriş hak kazanan öğrencilere yönelik yapılan 4 yıllık ders programıdır. (Kazakistan Cumhuriyeti Eğitim Bakanlığı, 2008).

Sosyal Bilimler Fakültesi, pedagojik alanlarda uzmanlar yetiştiren Tselinograd’daki Pedagoji Enstitüsü (1962) ile başlayan uzun bir gelişim geçmişi olmuştur. Sonradan Kazakistan Cumhuriyeti Eski Cumhurbaşkanı N.A. Nazarbayev’in 23 Mayıs 1996 tarihli kararnamesiyle, Tselinograd Pedagoji Enstitüsü ile Tselinograd Mühendislik ve İnşaat Enstitüsü birleşerek L.N. Gumilev Avrasya Milli Üniversitesi kurulmuştur (AMÜ, 2022).

Günümüzde L.N. Gumilev Avrasya Milli Üniversitesi, Kazakistan’ın en iyi klasik üniversitelerinden biridir. Eğitim Kazak, Rus ve İngiliz dillerinde tam zamanlı olarak verilmekte ve bu yüksek kaliteli eğitimin sağlanmasına olanak tanmaktadır.

L.N. Gumilev Avrasya Milli Üniversitesi 13 fakülte ve 67 bölümden oluşmaktadır. Lisans eğitimi 111, yüksek lisans 116 ve doktora 56 programları yapılmaktadır. İçinde 42 program İngilizce olarak uygulanmakta, 25 program çift diploma ile gerçekleştirilmektedir (L.N. Gumilyov Eurasian National University, 2022).

L.N. Gumilev Avrasya Milli Üniversitesi Sosyal Pedagoji ve Kendini Tanıma bölümüne öğrenci seçimi, YÖK tarafından Birleşik Milli Test ve Meslek Uyum Test’inin sonuçlarına göre yapılmaktadır (L.N. Gumilyov Eurasian National University, 2022).

Kazakistan’da öğretmenlik programlarına özgü herhangi bir düzenleme veya kılavuz yoktur. Yükseköğretim için programların içeriği, devlet standartlarına göre geliştirilen genel eğitim müfredatı tarafından belirlenir. Kazakistan öğretmen yetiştirme kurumları 2020 yılından itibaren lisans programlarının %80’ini, yüksek lisans programlarının %85’ini

ve doktora ders programlarının %95'ini belirleyebiliyor ve program akredite edildikten sonra, kurumlar öğretmenlik eğitim programlarındaki ders yapısının %30'unu düzenli olarak güncelleyebilmektedir (OECD, 2020)

L.N. Gumilev Avrasya Milli Üniversitesi Sosyal Pedagoji ve Kendini Tanıma bölümünden mezun olana kadar öğrencilerin toplam 240 ECTS kredisini tamamlamaları gerekmektedir. Öğrencilerin akademik başarılarının değerlendirilmesi için puan derecelendirme sistemi kullanılmaktadır. Uluslararası uygulamada kabul edilen harfli sisteme karşılık gelen puanlardaki bilgi düzeyini değerlendirmek ve öğrencilerin sıralamasını belirlenmesini sağlamaktadır (Tablo 17). Değerlendirme sınav, derse katılım ve ödev yapılışına göre yapılır. Bu uygulama “№125 Öğrencilerin mevcut akademik performans kontrolü, ara ve son sertifikasyonu için tipik kuralların onaylanması üzerine” gereğince gerçekleştirilir. (Kazakistan Cumhuriyeti Eğitim Bakanlığı, 2018).

Aşağıda Tablo 5'te Üniversitelerde kullanılan harf sistemine göre puanlama türlerine yer verilmiştir.

Tablo 5

Harf sistemine göre puanlama türleri

Harfli sistemde puanlama	Puanların rakamsal değeri	Alınan puan	Geleneksel sisteme göre puanlama
A	4,0	95-100	Pekiyi
A-	3,67	90-94	(Öte jaksı)
B+	3,33	85-89	İyi
B	3,0	80-84	(Jaksı)
B-	2,67	75-79	
C+	2,33	70-74	Orta
C	2,0	65-69	(Kanağattanarlık)
C-	1,67	60-64	
D+	1,33	55-59	
D	1,0	50-54	

F	0	0-49	Başarısız (Kanağattanarlıksız)
---	---	------	-----------------------------------

L.N. Gumilev Avrasya Milli Üniversitesi Sosyal Pedagoji ve Kendini Tanıma bölümünden mezun olan öğrencilere lisans diploması (Şekil 4) ve diploma eki (Şekil 5 ve 6) verilmektedir. Diploma Eki'nde öğrencinin 4 yıllık eğitimi sürecinde yaptığı staj türleri, attestat puanları, diploma tezi, aldığı dersleri, derslerin saati ve sınavlardan aldığı notlar gösterilmektedir. Eğitim Hakkında Yasası'nın 49. maddesi göre öğrenci eğitim programındaki tüm derslerin en az %75'ten A, A- “çok iyi”, diğerlerinden “B, B+ “iyi” olan ve devlet sınavı ya da diploma tezinden “çok iyi” puan alan mezunlara “Onur Diploması (Kırmızı Diploma)” verilmektedir.

L.N. Gumilev Avrasya Milli Üniversitesi Sosyal Pedagoji ve Kendini Tanıma bölümünden öğrencilerin öğretim gören toplam 240 ECTS kredilik derslerin dönemlere göre dağılımı ve içeriği ile amaçları aşağıda Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6

Avrasya Milli Üniversitesi sosyal pedagoji ve kendini tanıma programının genel toplamı

Genel Toplam	ECTS	Saat	Yüzde
Meslek Bilgisi	60	1800	25
Genel Kültür	56	1680	23
Alan Eğitimi	112	3360	46
Nihai Sertifikasyon	12	360	6
Toplam	240	7200	100

Tablo 6'da gösterildiği gibi Avrasya Milli Üniversitesi Sosyal Pedagoji ve Kendini Tanıma Programının genel toplamındaki meslek bilgisinde saatler dağılımına göre ECTS 60, saat 1800 ve genel kültürde ECTS 56, saat 1680 ve alan eğitiminde ise teori ECTS 112, ssat 3360, nihai sertifikasyonda ECTS 12, ssat 360 oluşturmaktadır.

Aşağıda Tablo 7’de Avrasya Milli Üniversitesi Sosyal Pedagoji ve Kendini Tanıma Programı 1. Dönem Dersleri yer almaktadır.

Tablo 7

Avrasya Milli Üniversitesi sosyal pedagoji ve kendini tanıma programı 1. dönem dersleri

Dersin adı	ECTS	Ders Saati			Ders Türü
		Teori ¹ - Lektsyalar	Uygulama ² - Seminarlar	ÖBÇ ³ - SÖJ	
Bilgi ve iletişim teknolojileri	5	30	15	105	Zorunlu
Yabancı Dil	5		45	105	Zorunlu
Kazak (Rus) dili	5		45	105	Zorunlu
Sosyal ve Politik Bilgi Modülü	8	30	60	150	Zorunlu
Fiziksel eğitim	2		60		Zorunlu
Mesleğe giriş	5	15	30	105	Zorunlu

Tablo 7’de gösterilen ders içerikleri, ders adları ve amaçları aşağıda birer yazılmıştır. Bilgi ve iletişim teknolojileri: öğretmen adaylarına bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımını, mesleki bilgiyi genişletmek için çeşitli e-öğrenme biçimleri kullanmayı, multimedya sunumlarının oluşturulmasını, iletişim için farklı sosyal platformlar kullanımını, uzaktan eğitim ve onun teknolojilerini kavratmak ve hâkim olmalarını sağlamaktır. Yabancı Dil: yabancı dil olarak, İngilizce ve Almanca eğitimi verilmektedir. Öğrencilerin eğitim

¹ Teori - Lektsyalar

² Uygulama - Seminarlar

³ Öğrencilerin bağımsız çalışması – Studenttin’ özindik jumusy

düzeyine bağlı olarak, uluslararası seviyeler çerçevesinde A1'den C1'e kadar iletişim yetkinliğinin oluşturulması bunun yanı sıra sosyo-kültürel, mesleki yönelimli iletişim alanlarında konuşma, okuma, yazma ve dinleme becerilerini geliştirmeyi amaçlamaktadır.

Kazak (Rus) dili: Rusça (Kazakça) dil eğitimi, üniversitenin Kazak (Rus) bölümlerinin öğrencileri için ders olarak verilmektedir. Öğretmen adaylarının metni düzenlemek için dil araçlarını belirlemek ve bunları kendi konuşma eserlerinin üretiminde kullanması, metinde yer alan ek bilimsel bilgilerin türlerini, kapsamını ve türlerini belirlemesi, yapısal ve anlamsal işleme için bir temel olarak metni tezler, özet, açıklama, özet, inceleme örneklerine dönüştürerek oluşturması, birincil kaynaktan (kitle iletişim araçları, resmi belgeler ve uzmanlıkla ilgili bilimsel literatür) gerekli bilgileri çıkarmayı, açıklamayı öğretmektedir.

Sosyal ve Politik Bilgi Modülü: her biri kendi konusu, terminolojisi ve araştırma yöntemleri olan sosyoloji, siyaset bilimi, kültür bilimi, psikoloji olmak üzere dört bilimsel derslerin incelenmesini içerir. Amacı, öğretmen adayların toplum ve alt sistemlerini incelemeye yönelik temel sosyal, politik ve insani kavramlara, teorilere ve yaklaşımlara hâkim olmasını, modern toplumun gerçek sorunlarını, sosyal süreçlerin ve ilişkilerin tanımlama ve analiz etme becerilerini geliştirmesini, öğrenciler tarafından sosyolojik, siyaset bilimi, kültürel ve psikolojik bilgi edinmenin ana kaynakları ve yöntemlerinin geliştirilmesini, sosyoloji, siyaset bilimi, kültürel çalışmalar ve psikolojinin özümseme sürecinde edindiği bilgileri mesleki faaliyetlerde kullanma becerisini kazandırmasını, eleştirel düşünme becerilerinin oluşumu ve pratikte uygulama becerisini geliştirmeye amaçlamaktadır.

Fiziksel eğitim: öğretmen adaylarına, sosyo-kişisel yetkinliklerini ve sağlığın korunması, sağlığın teşviki ve geliştirilmesi için fiziksel kültür araçlarını ve yöntemlerini kasıtlı olarak kullanma yeteneğini oluşturmayı amaçlamaktadır.

Mesleğe giriş: öğretmen adayların pedagojik kültür hakkında bilgilerinin oluşumu, pedagojik bilim ve pratiğin modern başarılarını öğrenmeye yönelik bilişsel ilgilerinin gelişimini, mesleki ve pedagojik faaliyeti, genel pedagojik ve özel mesleki faaliyeti hakkında temel bilgilerin oluşumunu amaçlamaktadır.

Aşağıda Tablo 8’de Avrasya Milli Üniversitesi Sosyal Pedagoji ve Kendini Tanıma Programı 2. Dönem Dersleri yer almaktadır.

Tablo 8

Avrasya Milli Üniversitesi sosyal pedagoji ve kendini tanıma programı 2. dönem dersleri

Dersin adı	ECTS	Ders Saati			Ders Türü
		Teori - Lektsyalar	Uygulama- Seminarlar	ÖBÇ- SÖJ	
Kazakistan'ın modern tarihi	5	30	15	105	Zorunlu
Yabancı Dil II	5		45	105	Zorunlu
Kazak (Rus) dili II	5		45	105	Zorunlu
Fiziksel eğitim II	2		60		Zorunlu
Pedagoji	5	15	30	105	Zorunlu
Kendini tanıma	5	15	30	105	Zorunlu
Eğitim ve tanıtımı Uygulaması	3				Zorunlu
1. sınıf toplam kredi:	60	135	480	1095	

Tablo 8’de gösterilen ders içerikleri, ders adları ve amaçları aşağıda birer yazılmıştır.

Kazakistan'ın modern tarihi: amaç, modern Kazakistan tarihinin ana aşamaları hakkında objektif tarihsel bilgi vermeyi, devletin oluşumunu, gelişimi ile tarihi ve kültürel süreçlerin sorunlarına çözüm üretmeyi amaçlamaktadır.

Pedagoji: aday öğretmenlerin profesyonel ve pedagojik kültürünün temellerine hâkim olmalarını, okul pedagojisinin genel konuları, metodolojik ve teorik temelleri, analiz, planlama ve organizasyon için modern teknolojiler ile tanıştırmayı amaçlamaktadır.

Kendini biliş: insanın ruhsal yeteneklerini geliştirmeyi, ahlaki ve ruhsal açıdan zengin bir insan yetiştirmeyi, kendine ve çevreye değer verme yeteneklerini geliştirmeyi amaçlamaktadır.

Eğitim ve tanıtımı uygulaması: birinci sınıf öğrencilerinin yaptığı ilk uygulamalı eğitim türüdür. Eğitim sırasında kazanılan teorik bilgileri gelecekteki mesleki faaliyetlerin gerçek koşullarında pekiştirmeyi, mesleğin özelliklerini tanımayı, mevcut öğretmenlerin çalışmalarını gözlemlemeyi, mesleki beceri ve yetenek kazandırmayı amaçlamaktadır.

Aşağıda Tablo 9'da Avrasya Milli Üniversitesi Sosyal Pedagoji ve Kendini Tanıma Programı 3. Dönem Dersleri yer almaktadır.

Tablo 9

Avrasya Milli Üniversitesi sosyal pedagoji ve kendini tanıma programı 3. dönem dersleri

Dersin adı	ECTS	Ders Saati			Ders Türü
		Teori - Leksyalar	Uygulama- Seminarlar	ÖBÇ- SÖJ	
Pedagojik psikolojisi (Eğitim Psikolojisi)	5	15	30	105	Zorunlu
Sosyal psikolojisi	6	30	30	120	Zorunlu
Fiziksel eğitim III	2		60		Zorunlu
Seçmeli Genel Eğitim Bilgisi: Seçmeli derslerden birini seçmek gerekmektedir.					
Girişimcilik ve işletme	5	30	15	105	Seçmeli
Ruhanı janğıru ⁴	5	30	15	105	
Uygulama dallarına göre dijital teknolojiler	5	30	15	105	
Rüşvetle mücadele kültürü	5	30	15	105	

⁴ Manevi canlanma

Çevre ve yaşam güvenliğinin temelleri	5	30	15	105	
İş kültürü	5	30	15	105	
Konuşma kültürü	5	30	15	105	
Seçmeli Alan Eğitimi Bilgisi: Seçmeli derslerden birini seçmek gerekmektedir.					
Özel eğitim ihtiyacı olan çocuklar için program içeriğinin uyarlanması	5	15	30	105	
Kapsayıcı bir eğitim ortamında özel eğitim ihtiyaçları olan çocuklara öğretme tekniği	5	15	30	105	Seçmeli
Kapsayıcı eğitimde BİT	5	15	30	105	
Seçmeli Alan Eğitimi Bilgisi: Seçmeli derslerden birini seçmek gerekmektedir.					
Etnopsikoloji ve etnopedagoji	7	30	45	135	
Ulusal eğitim temelleri	7	30	45	135	Seçmeli
Ulusal manevi değerlere dayalı ahlaki eğitim	7	30	45	135	

Tablo 9’da gösterilen ders içerikleri, ders adları ve amaçları aşağıda birer yazılmıştır.

Pedagojik psikoloji: aday öğretmenlerin pedagojik gerçekliği yetkin bir şekilde analiz etmelerine ve pedagojik psikolojinin temel bilimsel kavramlarına ilişkin mesleki faaliyetin pratik yönleriyle yeterince ilişkilendirmelerine olanak tanıyan belirli bir psikolojik bilgi sisteminin oluşturulmasını amaçlamaktadır.

Sosyal pedagoji: aday öğretmenlerin tarafından mesleki faaliyetlerinde sosyo-pedagojik bileşeninin uygulanması için toplumun sosyal sorunlarının pedagojik yönlerinin özümsemesi ve okul, aile, zor çocuklarla ilgili sosyo-pedagojik çalışma yöntemleri öğretmeyi ve geliştirmeyi amaçlamaktadır.

Seçmeli genel eğitim bilgisi: Öğrenciler bu modül başlığı altında bulunan derslerinden birisini seçmek zorundadırlar.

Girişimcilik ve işletme: aday öğretmenlerin rekabetçi bir ortamda işletmelerin girişimcilik faaliyetlerini organize etmenin teorik temellerini ve pratik becerilerini öğretmek.

Ruhani janėıru: manevi ve ahlaki değerlerin oluşumunun göz önünde bulundurarak gençlerin vatanseverlik, emek, aile, sağlık, sapkın davranışların önlenmesi gibi kavramlarla ilişkili ruhsal ve ahlaki eğitim sürecini ele almaktadır.

Uygulama dallarına göre dijital teknolojiler: Öğretmen adaylarını eğitim sürecinde elektronik eğitim yayınlarının oluşturulması ve etkin kullanımı için hazırlamak.

Rüşvetle mücadele kültürü: aday öğretmenlerin rüşvetle mücadele davranış modelinin oluşumu ve rüşvete karşı çıkmanın aktif sivil konumunun oluşumunu amaçlanmaktadır.

evre ve yaşam güvenliğinin temelleri: evre güvenliğini sağlamaya yönelik önlemler, sağlığının korunması, evre kültürünün eğitilmesi, böylece toplumun ekolojik krizden çıkışını teşvik etmek.

İş kültürü: mesleki etik ve mesleki faaliyetlerin gerekliliklerini uygulamayı, bir grup içinde çalışma kabiletini oluşturmayı, gelecekteki mesleğe ilgi göstermeyi amaçlamaktadır.

Konuşma kültürü: Üslubun teorik temelleri hakkında bilgi oluşturmayı, üslup ve konuşma kültürü alanında dil yetkinliği, edebi dilin normlarının özümsenmesi, öğrencinin sözlü, yazılı konuşma kültürünü geliştirmeyi amaçlamaktadır.

Seçmeli alan eğitimi bilgisi: Öğrenciler bu modül başlığı altında bulunan derslerinden birisini seçmek zorundadırlar.

Özel eğitim ihtiyacı olan çocuklar için program içeriğinin uyarlanması: kapsayıcı eğitim ilkesinin ana içeriği amayı, özel eğitime ihtiyacı olan öğrenciler için bireysel ve kısaltılmış okul programının geliştirilmesine yönlendirmeyi, öğrencilerin öğrenme güçlüklerinin nedenlerini ve bunun sonucunda ortaya çıkan özel eğitim ihtiyaçlarını tanımlamayı amaçlamaktadır.

Kapsayıcı bir eğitim ortamında özel eğitim ihtiyaçları olan çocuklara öğretme tekniği: genel eğitimde özel eğitim ihtiyaçları olan çocuklar için kaliteli eğitim koşulları yaratmayı, öğrencilerin özel eğitim ihtiyaçlarını belirlemek ve değerlendirmek için algoritmayı tanımlamak, öğrenme sürecinde psikolojik ve pedagojik desteğin içeriğini ve yöntemlerini belirlemeyi öğretmektedir.

Kapsayıcı eğitimde BİT: geleneksel öğrenme süreçleri ve eğitim teknolojilerinin bütünleştirilmesi yoluyla vatandaşların kaliteli eğitime erişimlerinin anayasal hakkının

sağlanmasını, sosyal uyum ve eğitim için özel pedagojik yöntemlere dayalı uzaktan eğitim teknolojilerinin unsurlarının kullanılması yoluyla özel eğitim ihtiyaçları olan çocuklara gelişim bozukluklarının düzeltilmesi için uygun koşulların yaratılmasını öğretmektedir.

Seçmeli alan eğitimi bilgisi II: öğrenciler bu modül başlığı altında bulunan derslerinden birisini seçmek zorundadırlar.

Etnopsikoloji ve etnopedagoji: aday öğretmenlerin modern dünyada etnopsikolojik ve etnopedagojik bilginin rolünü ve yerini anlamalarına yardımcı olmayı, etnik farklılıklar ve etnik ilişkiler hakkında daha derin bir çalışmaya ilgilerini uyandırmayı, etnopsikolojik farklılıkların etnik gruplar arası çatışmaların ortaya çıkması, aile ilişkilerinin işbirliği, farklı sosyal gruplarda eğitim çalışmaları üzerindeki etkisini öğrenmektedir.

Ulusal eğitim temelleri: eğitim içeriğinin güncellenmesi bağlamında ulusal eğitiminin ideoloji ve stratejisinin belirlenmesini, eğitim kurumlarının, ailelerin ve diğer sosyal kurumların güçlerini birleştirme; toplumun eğitim ve terbiye öncelikli rolünü anlamasına yardımcı olmayı amaçlamaktadır.

Ulusal manevi değerlere dayalı ahlaki eğitim: ulusal kültürümüzün gelişimi, ulusal değerlerin ve kültürel mirasın özünün anlaşılmasını, ulusal özelliklerimizi ve değerlerimizi günümüzün gereksinimlerine uygun olarak sistemleştirerek, zenginleştirerek, geliştirerek ve yayarak ulusal seviyenizi yükseltmeyi öğretmek.

Aşağıda Tablo 10'da Avrasya Milli Üniversitesi Sosyal Pedagoji ve Kendini Tanıma Programı 4. Dönem Dersleri yer almaktadır.

Tablo 10

Avrasya Milli Üniversitesi sosyal pedagoji ve kendini tanıma programı 4. dönem dersleri

Dersin adı	ECTS	Ders Saati			Ders Türü
		Teori - Lektsyalar	Uygulama- Seminarlar	ÖBÇ- SÖJ	
Felsefe	5	30	15	105	Zorunlu
Sosyal pedagoji	5	15	30	105	Zorunlu

Kendini tanıma tarihi	5	15	30	105	Zorunlu
Pedagojik aksiyoloji	5	15	30	105	Zorunlu
Fiziksel eğitim IV	2		60		Zorunlu
Seçmeli Mesleki Eğitimi Bilgisi : Seçmeli derslerden birini seçmek gerekmektedir.					
Aile ve sosyo-pedagojik çalışma	5	15	30	105	Seçmeli
Aile terapisi	5	15	30	105	
Psikolojik ve pedagojik uygulaması	3				
2. sınıf toplam kredi:	60	210	405	1095	

Tablo 10’da gösterilen ders içerikleri, ders adları ve amaçları aşağıda birer yazılmıştır. Felsefe: aday öğretmenlere temel felsefe bilgisi kazandırmayı, varlık ve bilginin genel ilkeleri, insanın dünyayla ilişkisi, doğanın, toplumun, düşüncenin gelişiminin evrensel yasaları hakkında bütünsel bir görüş oluşturmayı ve böylece geniş eğitimde pragmatik olmayan bir ilgi oluşturmayı amaçlamaktadır.

Sosyal pedagoji: iletişimin rolünü, büyük sosyal grupların metodolojik meselelerini, sosyalleşmenin sosyal ve pedagojik özelliklerini, insanlar arasındaki ilişkinin doğasını, bireyin grup içindeki rolünü anlamayı öğretmektedir.

Öz-tanım tarihi: kendini keşfetme yoluyla, kişinin kendini geliştirmeyi, karşılıklı ahlaki değerleri seçme olasılığını ve kendini yönlendirmeyi teşvik etme fikirlerini sunan Sokrat, Al-Farabi’den günümüzdeki bilim adamları S.A. Nazarbayeva, doktora M.H. Baltabaev, Profesör B.K. Damitov, doktora L.K. Komekbaeva v.b. çalışmalarını öğretmeyi amaçlamaktadır.

Pedagojik aksiyoloji: eğitimin değer temellerinin belirlenmesi, okul çocuklarının davranışları, değer yönelimlerinin gelişimini öğretmeyi amaçlamaktadır.

Seçmeli Mesleki Eğitimi Bilgisi: öğrenciler bu modül başlığı altında bulunan derslerinden birisini seçmek zorundadırlar.

Aile ile sosyal-pedagojik çalışma: aile kurumunun toplumun sosyo-kültürel gelişiminde ve genç neslin sosyalleşmesinde en önemli faktör olarak önemini ortaya çıkarmayı, aile oluşumunu, ebeveynlerin pedagojik kültürünü, eş seçimini, aile yetiştirmenin psikolojik ve pedagojik sorunlarını çözmeyi öğretmeyi amaçlamaktadır.

Aile terapisi: ebeveynlerle çalışma yöntemlerine, türlerine, aile üyeleriyle ilişkilere hakim olmayı öğretmeyi amaçlamaktadır.

Psikolojik ve pedagojik uygulaması: temel amacı öğrencilerin ders çalışmalarında edindiği teorik bilgileri pekiştirmek, eğitim sürecinin psikolojik ve pedagojik desteği alanındaki gerçek profesyonel sorunları bağımsız olarak çözmek için pratik beceri ve yetenekler kazanmayı amaçlamaktadır.

Aşağıda Tablo 11’de Avrasya Milli Üniversitesi Sosyal Pedagoji ve Kendini Tanıma Programı 5. Dönem Dersleri yer almaktadır.

Tablo 11

Avrasya Milli Üniversitesi sosyal pedagoji ve kendini tanıma programı 5. dönem dersleri

Dersin adı	ECTS	Ders Saati			Ders Türü
		Teori - Lektsyalar	Uygulama- Seminarlar	ÖBÇ- SÖJ	
Terbiye Çalışmaları Teorisi ve Yöntemleri	6	30	30	120	Zorunlu
Kendini tanıma öğretme yöntemleri	5	15	30	105	Zorunlu
Seçmeli Alan Eğitimi Bilgisi: Seçmeli derslerden birini seçmek gerekmektedir.					
Eğitimde liderlik	7	30	45	135	Seçmeli
Eğitimde mentor öğretmenlik (couching)	7	30	45	135	
Seçmeli Mesleki Eğitimi Bilgisi: Seçmeli derslerden birini seçmek gerekmektedir.					

Medya eğitimi	5	15	30	105	Seçmeli
Medya teknolojisi	5	15	30	105	
Seçmeli Mesleki Eğitimi Bilgisi: Seçmeli derslerden birini seçmek gerekmektedir.					
Çocukların sosyal korunması	5	15	30	105	Seçmeli
Kurban bilimi	5	15	30	105	
Jüvenil pedagoji (Ergenlik)	5	15	30	105	
Seçmeli Alan Eğitimi Bilgisi: Seçmeli derslerden birini seçmek gerekmektedir.					
Yaş fizyolojisi ve okul hijyeni	5	15	30	105	Seçmeli
Gelişim Psikolojisi	5	15	30	105	

Tablo 11’de gösterilen ders içerikleri, ders adları ve amaçları aşağıda birer yazılmıştır.

Terbiye Çalışmaları Teorisi ve Yöntemleri: öğretmen adayların öğrencilerle eğitim çalışmaları yöntem ve teknolojiler alanında profesyonel pedagojik yeterliliğini oluşturmak.

Kendini tanıma öğretme yöntemleri: öz-tanım öğretmenlerin metodik ve teknolojik kültürünün temellerini oluşturmayı ve teorik bilgi ve pratik beceriler, kişisel ve mesleki kendini geliştirme sistemlerini oluşturmayı ve eğitim alanında kendini keşfetme öğretim metodolojisinin yeri ve rolü, özün ve içeriğin anlaşılmasının oluşumunu öğretmeyi amaçlamaktadır.

Seçmeli Alan Eğitimi Bilgisi: öğrenciler bu modül başlığı altında bulunan derslerinden birisini seçmek zorundadırlar.

Eğitimde liderlik: öğretmen adayının mesleki potansiyelini geliştirme, pedagojik konumunu etkinleştirmeyi, okulu geliştirmek için ekibin tüm üyelerinin liderlik niteliklerini ortaya çıkarmaya teşvik etmeyi amaçlamaktadır.

Eğitimde mentor öğretmenlik (couching): eğitimde mentor teknolojilerini tanımlamayı, Kazakistan’da ve yurtdışında mentorluğun ana türlerini, yönlerini incelemeyi, mentorluk becerilerinde başarılı bir ustalık, eğitim ve yönetimde mentorluk araçlarının kullanımını göstermeyi amaçlamaktadır.

Seçmeli Mesleki Eğitimi Bilgisi: öğrenciler bu modül başlığı altında bulunan derslerinden birisini seçmek zorundadırlar.

Medya eğitimi: öğretmen adaylarının modern bilgi çağının gereklerine hazırlamayı, çeşitli bilgilerin algılanması ve analizi, insanlara onu anlamayı öğretmeyi amaçlamaktadır.

Medya teknolojisi: modern bilgisayar teknolojilerinin kullanımı ve multimedya ürünleri oluşturma, işleme ve yayınlama becerilerini oluşturmaya amaçlamaktadır.

Seçmeli Mesleki Eğitimi Bilgisi: öğrenciler bu modül başlığı altında bulunan derslerinden birisini seçmek zorundadırlar.

Çocukların sosyal korunması: eğitim alanında çocuğun sosyal koruma haklarını öğretmeyi, ebeveyn kaybı veya sosyal yetimlik ile ilgili acil durumlarda yasal korumayı, aile eğitim gruplarının sağlanmasını amaçlamaktadır.

Kurban bilimi: öğrencilere mağdurolojinin temel hükümleri hakkında bilgi vermeyi ve kriminolojik güvenlik sistemindeki suçların mağduriyetini önlemek için pratik faaliyetlerde gerekli olan bir dizi teorik bilgi, pratik beceri ve yetenek oluşturmaya, mağdur hakkında en önemli veya tartışmalı hükümleri analiz etmeyi, suçların mağduriyet yönlerini incelemeyi amaçlamaktadır.

Jüvenil pedagoji (Ergenlik): yasal kurumların ergenlerin suçlarını ve suçlarını önleme faaliyetlerinin teorik ve yasal yönlerini incelemeyi, çocuk hukuku, ergenlerin yargılanmasına ve rehabilitasyonuna ve topluma yeniden uyum sağlamasını öğretmeyi amaçlamaktadır.

Seçmeli Alan Eğitimi Bilgisi: öğrenciler bu modül başlığı altında bulunan derslerinden birisini seçmek zorundadırlar.

Yaş fizyolojisi ve okul hijyeni: öğretmen adaylarının çocuğun vücudunun büyümesinin ve gelişmesinin genel kalıpları ile özellikleri hakkında bilgi vermeyi, normu patolojiden ayırt etmeyi ve çocuğun anormal gelişimini düzeltmek için tazminat, adaptasyon mekanizmalarını kullanmayı öğretmeyi, fizyolojik ve hijyenik temellerini öğretmeyi amaçlamaktadır.

Gelişim psikolojisi: öğretmen adaylarına, gelişim psikolojisi alanındaki araştırmaların metodolojik temellerini ortaya çıkarmayı, insani gelişme sürecini fiziksel, bilişsel ve psikososyal yönden öğretmeyi amaçlamaktadır.

Aşağıda Tablo 12’de Avrasya Milli Üniversitesi Sosyal Pedagoji ve Kendini Tanıma Programı 6. Dönem Dersleri yer almaktadır.

Tablo 12

Avrasya Milli Üniversitesi sosyal pedagoji ve kendini tanıma programı 6. dönem dersleri

Dersin adı	ECTS	Ders Saati			Ders Türü
		Teori - Lektsyalar	Uygulama- Seminarlar	ÖBÇ- SÖJ	
Sosyal-pedagojik teşhis	6	30	30	120	Zorunlu
Temel Eğitim Programından veya Yandal kataloğundan ders seçme 15 kredi					
Temel Eğitim Programı modülü:					
Hümanist pedagoji	5	15	30	105	Seçmeli
Kendini tanıma ve kendini geliştirme için pedagojik destek	5	15	30	105	
Pedagojik becerinin temelleri	5	15	30	105	
Yandal (Minor) Program Modülü					
	5				Seçmeli
	5				
	5				
Seçmeli Mesleki Eğitimi Bilgisi: Seçmeli derslerden birini seçmek gerekmektedir.					
Nüfusun sosyal koruma sisteminde sosyal-pedagojik çalışma	6	30	30	120	Seçmeli
Sosyo-pedagojik faaliyetin yasal desteği					
Pedagojik uygulaması	4				
3. sınıf toplam kredi:	60	225	330	1140	

Tablo 12’de gösterilen ders içerikleri, ders adları ve amaçları aşağıda birer yazılmıştır.

Sosyal-pedagojik teşhis: öğretmen adaylarının öğrencinin kimliğini teşhis etmek, yetiştirilmesinin bireysel programını uygulamayı, eğitim becerilerini teşhis etmek, bireyin ve ekibin genel eğitim düzeyini teşhis etmeyi öğretmeyi amaçlamaktadır.

Temel Eğitim Programı modülü:

Hümanist pedagoji: Shalva Amonashvili’nin geliştirmiştir hümanist pedagoji teorini öğretmeyi amaçlamaktadır.

Kendini tanıma ve kendini geliştirme için pedagojik destek: kişisel ve mesleki kendini geliştirme için bir teorik bilgi, pratik beceri sisteminin oluşturulması, kendini tanıma ve öğrencilerin kendini geliştirmesi için pedagojik destek vermeyi öğretmeyi amaçlamaktadır.

Pedagojik becerinin temelleri: öğretmen adaylarının pedagojik becerilerinin yapısı, temel özellikleri, mesleki becerisinin oluşumu, pedagojik iletişim, konuşma sanatı, organizatörlük faaliyetleri, öz-düzenleme ve pedagojik değerlendirmeyi öğretmeyi amaçlamaktadır.

Yandal (Minor) Program Modülü: öğretmen adaylarının temel olmayan eğitim yönünün birbiriyle ilişkili üç disiplinden oluşan bir bloktur.

Seçmeli Mesleki Eğitimi Bilgisi: Öğrenciler bu modül başlığı altında bulunan derslerinden birisini seçmek zorundadırlar.

Nüfusun sosyal koruma sisteminde sosyo-pedagojik çalışma: öğretmen adaylarının, öğrencilerin optimal yaşam koşullarının sağlanmasını, ihtiyaçların karşılanmasını, yaşam desteğinin sürdürülmesini, nüfusun sosyal korunmasını ve normatif yasaların öğretmeyi amaçlamaktadır.

Sosyo-pedagojik faaliyetin yasal desteği: öğretmen adaylarının, sosyal, eğitimsel teknolojilerin, programların oluşturulmasındaki normatifler ile yasaları öğretmeyi amaçlamaktadır.

Pedagojik uygulaması: öğretmen adayların, okul faaliyetlerinde pratik becerilerin ve yeterliliklerin oluşturulmasını, pekiştirilmesini ve geliştirilmesini amaçlayan bir staj eğitim faaliyetidir.

Aşağıda Tablo 13’te Avrasya Milli Üniversitesi Sosyal Pedagoji ve Kendini Tanıma Programı 7. Dönem Dersleri yer almaktadır.

Tablo 13

Avrasya Milli Üniversitesi sosyal pedagoji ve kendini tanıma programı 7. dönem dersleri

Dersin adı	ECTS	Ders Saati			Ders Türü
		Teori - Lektsyalar	Uygulama- Seminarlar	ÖBÇ- SÖJ	
Kendini tanıma ve kendini geliştirme atölyesi	5		45	105	Zorunlu
Sosyo-pedagojik çalışma teknolojileri	5	15	30	105	Zorunlu
Psiko-düzeltilme ve danışmanlığın temelleri	5	15	30	105	Zorunlu
Sosyo-pedagojik faaliyetlerde stres yönetimi	5	15	30	105	Zorunlu
Sosyo-pedagojik rehabilitasyon	6	30	30	120	Zorunlu
Kendini tanıma dersinin diğer derslerle entegrasyonu	5	15	30	105	Zorunlu
Seçmeli Mesleki Eğitimi Bilgisi: Seçmeli derslerden birini seçmek gerekmektedir.					
Öz-eğitimdeki pedagojik ve psikolojik	5	15	30	105	Seçmeli
Sosyo-pedagojik deontoloji					

Tablo 13'te gösterilen ders içerikleri, ders adları ve amaçları aşağıda birer yazılmıştır.

Kendini tanıma ve kendini geliştirme atölyesi: öğretmen adaylara belirli teşhis yöntemlerinin yanı sıra öğrencilerin kendini keşfetme, kendini geliştirme desteğini organize etme görevleri, eğitim alıştırma örnekleri ve el kitapları öğretmeyi amaçlamaktadır.

Sosyo-pedagojik çalışma teknolojileri: öğretmen adaylara sosyo-pedagojik çalışmalarda kullanılan interaktif teknolojiler, bilgi teknolojileri ve proje faaliyetleri öğretmeyi amaçlamaktadır.

Psiko-düzeltilme ve danışmanlığın temelleri: öğretmen adaylarına psikolojik danışma ve psiko-düzeltilmenin modern olanakları hakkında bilgilendirmeyi, düzeltilme mekanizmalarını yürütmeyi, danışma teknikleri ve yöntemlerinde temel becerilerini geliştirmeyi amaçlamaktadır.

Sosyo-pedagojik faaliyetlerde stres yönetimi: sosyo-pedagojik faaliyetlerde öğretmenin stres yönetimi teknolojisi ve profesyonel stresin özelliklerini öğretmeyi amaçlamaktadır.

Sosyo-pedagojik rehabilitasyon: bir öğrenci tarafından kaybedilen sosyal bağların, duygusal-istemli bozukluklar, davranışsal tepkiler ve konuşma eksikliklerinde sosyo-pedagojik rehabilitasyon işlevlerinin yürütülmesini öğretmeyi amaçlamaktadır.

Kendini tanıma dersinin diğer derslerle entegrasyonu: öğretmen adaylara, "Kendini tanıma" eğitim sürecinde bütünlüğü ve insanlığı, maneviyatı sağlayan bir meta-disiplin olduğunu öğretmeyi amaçlamaktadır.

Seçmeli Mesleki Eğitimi Bilgisi: Öğrenciler bu modül başlığı altında bulunan derslerinden birisini seçmek zorundadırlar.

Öz-eğitimdeki pedagojik ve psikolojik: öğretmen adaylara kendi kendine eğitim sürecinde, bilinçli hedefler, idealler, belirli bir öz-farkındalık düzeyi, eleştirel düşünme, kendini ifade etme, kendini ifşa etme, kendini geliştirmede pedagojik ve psikolojik teorilerini kullanmayı öğretmeyi amaçlamaktadır.

Sosyo-pedagojik deontoloji: öğretmen adayları, mesleki görev ve sorumluluğu hakkında bir dizi norm ile tanışması, sosyo-pedagojik hizmetin deontolojisi alanında temel bilgiler edinmeyi, sosyo-pedagojik hizmetin etik hakkında bilimsel fikirlerini oluşturmayı, normların ve değerlerin sistemik doğasını ortaya çıkarmayı öğretmeyi amaçlamaktadır.

Aşağıda Tablo 14'te Avrasya Milli Üniversitesi Sosyal Pedagoji ve Kendini Tanıma Programı 8. Dönem Dersleri yer almaktadır.

Tablo 14

Avrasya Milli Üniversitesi sosyal pedagoji ve kendini tanıma programı 8. dönem dersleri

Dersin adı	ECTS	Ders Saati			Ders Türü
		Teori - Lektsyalar	Uygulama- Seminarlar	ÖBÇ- SÖJ	
Üretim ve öğretim uygulaması	8				Zorunlu
Diploma (tez, proje) öncesi uygulaması	4				Zorunlu
Uzmanlık alanında devlet sınavı	6				Zorunlu
Tezin/projenin yazılması ve savunulması	6				Zorunlu
4. sınıf toplam kredi:	60	105	225	750	
Eğitim programı için toplam:	240	630	1440	4110	

Tablo 14'te gösterilen ders içerikleri, ders adları ve amaçları aşağıda yazılmıştır.

Üretim ve öğretim uygulaması: öğretmen adayları, üretim ve öğretim stajı sırasında öğretmen standart görevleri çözmeyi, öğrenci ile velilerle çeşitlilik ilkesine dayalı etkinlikler düzenlemeyi, sınıfla çalışma yöntemlerini, biçimlerini belirlemeyi, öğrencilerin ilgi alanlarını dikkate alarak bir çalışma planı hazırlamayı, öğretmenin günlüğü yazmayı ve çalışmalarını analiz etmeyi amaçlamaktadır.

Diploma (tez, proje) öncesi uygulaması: Öğretmen adayları teorik ve pratik eğitim programında tam olarak uzmanlaştıktan sonra yapılmaktadır. Öğretmen adaylar ön-diploma stajı döneminde, mesleki faaliyetlerle ilgili özel materyalleri, tez konusu (proje) ile ilgili pratik materyalleri toplanıp diploma tezi (projesi) yazmak için kullanılır. Stajın sonunda, öğrencilerin savunma için diploma tezi hazır olup olmadığına dair bir rapor sunmaları gerekir ve bir tez ön savunması düzenlenmektedirler.

Uzmanlık alanında Devlet Sınavı (Memlekettik Emtıqan): lisans program eğitimi sona ermiş her öğrenci tarafından verilir. Sınav, diploma tezi savunmasından önce yapılır. Devlet sınavları mesleki eğitim programları kapsamında sözlü, yazılı, sınav (kapsamlı sınav) yoluyla yapılır. Uzmanlık alanında devlet sınavı, bu kapsamlı sınavda yer alan derslerin müfredatına dayalı olarak üniversite tarafından geliştirilen programa göre yapılmaktadır.

Tezin/projenin yazılması ve savunulması: eğitimin son aşamasında gerçekleştirilen yazılı bir final çalışmasıdır. Tez (proje) bir danışman gözetiminde yürütülerek akademik destek sağlanmaktadır. Tezin (projenin) amacı, uzmanlık alanındaki teorik bilgi, pratik becerilerin sistemleştirilmesi, birleştirilmesi, genişletilmesi ve bunların belirli bilimsel, teknik, ekonomik ve endüstriyel sorunların yanı sıra kültürel amaçların çözümünde uygulanması; bağımsız çalışma yürütme ve geliştirilen sorunları çözmeye bilimsel araştırma ve deney metodolojisine hâkim olma becerilerinin geliştirilmesidir.

Tezin (projenin) savunması, öğrencilerin, mezuniyet bölümünün öğretmenlerinin katılımıyla halka açık bir biçimde düzenlenir. Tez (proje) savunma sonuçlarına dayalı olarak, puan derecelendirme harf sistemine göre bir değerlendirme yapılır, lisans derecesi verilmeye hak kazanır.

4.4. Öğretmenin hizmete atanma şartları

4.4.2. Kazakistan’da öğretmenin hizmete atanma şartları

Kazakistan’da öğretmen yetiştirme kurumundan mezun olan öğrenci “Öğretmenin Statüsü Hakkında” yasa çerçevesinde 2022 yılından itibaren mesleğe atanmak için sadece diploma değil aynı zamanda pedagojik yeterlilik sertifikası elde etmesi gerekmektedir. Bu öğretmen adaylarının kariyerlerinin başlangıcından itibaren daha yüksek bir öğretmen kategorisine erişim sağlamaktadır. Atanan öğretmen her beş yılda bir öğretmen yeterliliğini kanıtlaması ve yeterlilik kategorisinin sonraki aşamasına geçmesi gerekmektedir. Öğretmen yeterlilik kategorileri olarak öğretmen (kategorisiz), öğretmen-moderatör (ikinci kategori), uzman öğretmen (birinci kategori), araştırma öğretmen (en yüksek kategori) ve usta öğretmen olarak bölünmektedir. Bu bağlamda, artan yeterlik kategorisine göre maaş yükselmektedir.

Milli Test Merkezi tarafından yapılan Milli Yeterlik Testi yılda bir kez ücretsiz, ikinci kez ücretli şekilde yapılmaktadır. Yeni mezun olan öğrencilerin MYT'i 70 sorulu "Eğitim konusunun içeriği" ve 30 sorulu "Pedagoji, öğretim metodu" gibi iki bölümden oluşmaktadır. Sınav sonucunda adaylar Alan içeriğinden %75 ve Pedagoji ve Öğretim yöntemleri %75 puan aldığı şartıyla pozitif olarak kabul edilir ve kendi istediği okula mülakat yoluyla işe atanabilmektedir. Bu belirtilen uygulamanın gerekçesi Kazakistan Cumhuriyeti Eğitim ve Bilim Bakanı'nın 27 Ocak 2016 tarihli No.83 emridir (Kazakistan Cumhuriyeti Eğitim Bakanlığı, 2018).

4.6. Öğretim üyelerinin öğretmen yetiştirme konusundaki görüşleri

Bu bölümde öğretmen yetiştirme sistemi konusunda öğretmen niteliği, öğretmen yetiştirmenin güçlü yönleri ile zayıf yönleri, mevcut öğretmen yetiştirmenin sistemini geliştirmeye yönelik öğretmen niteliğine, öğretmen yetiştirme sisteminin avantajlarına, öğretmen yetiştirme sisteminin dezavantajlarına ve öğretmen yetiştirme sistemini geliştirebilmek için öğretim üyelerinin önerilere ilişkin görüşleri incelenerek tablo şeklinde ana temalar ve alt temalar gösterilip akabinde yorumlanmıştır.

4.6.1.1. Öğretmen niteliğine ilişkin görüşler

Öğretmen niteliği ile ilişkin öğretim üyelerinin görüşleri sorulmuştur. Belirtilen görüşler içerik analiziyle "Kişilik Nitelikler" ve "Mesleki Nitelikler" olarak iki ana tema içerisinde on iki alt temalarda incelenmiştir. Bu temalar Tablo 15'te yer almıştır.

Tablo 15

Öğretmenin niteliğine ilişkin görüşler

Ana Temalar	Alt temalar	F	%
Mesleki Nitelikler	Alan uzmanı olması (Ö1), (Ö3), (Ö4), (Ö7)	4	57
	Mesleki bilgisi yüksek olması (Ö1), (Ö3), (Ö4)	3	42
	Mesleği sevmeli (Ö2), (Ö4), (Ö5)	3	42
	Modern eğitim yöntemler bilgisi olması (Ö1), (Ö2)	2	28
	Akademik araştırma bilgisi olması (Ö1)	1	14

	Dijital okuryazarlık (Ö7)	1	14
Kişisel Nitelikler	Terbiye-Eğitilmiş olması (Ö2)	1	14
	Öğrenme (entelektüel) yeterliliği olması (Ö6)	1	14
	Empatik olması (Ö3)	1	14
	Sorumlu-Nezakətli olması (Ö6)	1	14
	Manevi değerlerin olması (Ö3), (Ö2)	2	28
	İletişimsel olması (Ö3), (Ö6)	2	28

Tablo 15’te Öğretmen niteliğine ilişkin görüşler konusunda öğretim üyelerinin görüşlerine bakıldığında, Öğretmenlerin Mesleki niteliklerinde %57’si “Alan uzmanı olması”, %42’si “Mesleki bilgisi yüksek” ve “Mesleği sevmeli” , %28’i “Modern eğitim yöntemler bilgisi”, %14’ü “Akademik araştırma bilgisi olması” ve “Dijital okuryazarlık” ise Kişisel Niteliklerinde %28’i “Manevi değerlerin olması” ve “İletişimsel olması”, %14’ü “Terbiyeli”, “Empatik”, “Sorumlu-Nezakətli olması” olarak cevap verilmiştir. Öğretim üyelerinin görüşlerinden alınan birebir ifadeler şu şekildedir:

“...Öğretmen öncelikle konusunu mükemmel bir şekilde bilen bir alan uzmanı olmalıdır. İkincisi mesleki bilgisi yüksek bir öğretmen olmalı, “bilmek ama aktaramamak” değil, aksine dil açısından zengin, metodolojiyi iyi bir şekilde bilen, psikolojiyi, çocuğun yaşa bağlı özelliklerini dikkate alarak buna eğilimli olması gerekiyor. Üçüncü, modern eğitim yöntemlerin bilgisi, mevcut eğilimleri dikkate alarak dersler yürütebilmesi ve akademik araştırma yapabilmesi gerekiyor” (Ö1).

“...Öğretmen, eğitim ve kültürün habercisidir. Öğretmen terbiyeli, modern bilgiyi hızlı bir şekilde algılayabilmelidir. Mesleğe karşı sevgiye sahip olmalıdır. Çünkü, öğretmenlik mesleği zordur. Bu sebeple meslek seçimi gönüllü olmalıdır” (Ö2).

“...Öğretmenin kişiliğinin özel nitelikleri olarak empatik (anlayış, merhamet), iletişimsel nitelikleri (adalet, talep, güven, mantıksal), manevi nitelikleri (kültür, takım ruhu, disiplin) olmalıdır. Mesleki yeterlilikten ise, öğretmenin mesleki bilgi yeteneği ile uzman bilgi düzeyi gelişmiş olmalıdır” (Ö3).

“...Öğretmen her şeyden önce çocuğu sevmelidir. Sukhomlinsky'nin dediği gibi, her çocuğun sıcaklığa ihtiyacı vardır. Buna öncelik verilmelidir” (Ö4).

“...Günümüzde çocuklar bilgiyi kolayca bulabilmekte ve bilgi ile çalışabilmektedir. Bu nedenle çağdaş bir öğretmen yüksek nitelikli ve öğrencilerden bir adım önde olmalıdır” (Ö5).

“...Öğretmen kültürel yeterlilik gibi mesleki yeterliliğe sahip olmalıdır” (Ö6).

“... Modern zamanların gelişmesi nedeniyle öğretmenin teknolojik yeteneği oldukça gelişmiş olmalıdır. Şimdi, dersi çeşitli yöntemlerle zenginleştirmez ve tamamlamazsanız, ders ilginç olmayacaktır” (Ö7).

4.6.1.2. Öğretmen yetiştirme sisteminin avantajlarına ilişkin görüşler

Kazakistan’da öğretmen yetiştirme sisteminde öğrenci giriş koşulları, eğitim program ve hizmete atanma ile ilgili güçlü yönlerine ilişkin görüşleri incelenerek içerik analiziyle üç ana kategori içinde sekiz alt tema kategori bölünmüştür. Bu kategoriler Tablo 16’da yer almıştır.

Tablo 16

Öğretmen yetiştirme sisteminin avantajlarına ilişkin görüşler

Ana Temalar	Alt temalar	F	%
Öğrenci giriş koşulları	Öğretmenlik eğitime yüksek geçiş puan olması (Ö1), (Ö4),(Ö6)	3	42
	Yaratıcılık Sınav ya da Psikolojik Testin bulunması (Ö1), (Ö6)	2	28
	Diğer fakültere göre artırılmış burs bulunması (Ö2), (Ö7)	2	28
Eğitim programları	Çok sayıda uygulamalı derslerinin bulunması (Ö1), (Ö2), (Ö3), (Ö4), (Ö6)	5	71
	Eğitim program içeriği her sene yenilenmesi (Ö1), (Ö2), (Ö3), (Ö4), (Ö5), (Ö7)	6	85
	Eğitim program içeriğinin belli bir kısmı bölüm tarafından düzenlenmesi (Ö1), (Ö2), (Ö3)	3	42
	Yüksek Lisans eğitimi inglizce verilmesi (Ö1)	1	14
Hizmete Atama	Pedagojik yeterlilik sertifikasının bulunması (Ö3), (Ö7)	2	28

Tablo 16’da Öğretmen yetiştirme sisteminin güçlü yönlerine ilişkin görüşler konusunda öğretim üyelerinin görüşlerine bakıldığında, öğrenci giriş koşullarında %42’si “Öğretmelik eğitime yüksek geçiş puan olması” ve %28’i “Yaratıcılık Sınav ya da Psikolojik Testin

bulunması” ve 28’i “Diğer fakültere göre artırılmış burs bulunması”, eğitim programlarında %71’i “Çok sayıda uygulamalı derslerinin bulunması ve %85’i “Eğitim program içeriği her sene yenilenmesi” ve %100’ü “Eğitim program içeriğinin belli bir kısmı bölüm tarafından düzenlenmesi” ve %14’ü “Yüksek Lisans eğitimi İngilizce verilmesi”, hizmete atamada %28’i “Pedagojik yeterlilik sertifikasının bulunması” olarak cevap verilmiştir. Öğretim üyelerinin üyelerin görüşlerinden alınan birebir ifadeler şu şekildedir:

“...Öğrenciler BMT'yi geçerek pedagojik uzmanlık alanlarına giriş sağlayabilir. En son haberlerden biri, milli üniversitelerin eğitim fakültelerinin baraj puanının 80'e ulaşmasıdır. İkincisi, her üniversitenin kendi psikolojik testi vardır, üniversiteyi seçerken her öğrenci bu psikolojik testi geçmelidir” (Ö1)

“... Pedagoji Fakültesi öğrencilerine verilen burs miktarı diğer fakültelere göre 2 kat arttırılmıştır” (Ö2).

“...Üniversitelerimizde diğer yabancı ülkelere kıyasladığında çok sayıda ve miktarda uygulama derslerinin bulunmasıdır. Biz, öğrencileri dört yılda dört kez uygulamalı derslere gönderiyoruz. Bu aynı zamanda öğretmen adayın okulla iletişim halinde kalmasına yardımcı olacaktır. İkinci, ise AMÜ’de İngilizce eğitim vermesidir. Buna kanıt, psikoloji ve pedagoji alanında yüksek lisans derecesinin tamamen İngilizce olarak öğretilmesidir” (Ö3).

“...Her yıl talep üzerine Eğitim Programına yenilikçi disiplinler ekleniyor. EP içerik tasarımı, katkıda bulunan eğitim bölümün potansiyeline bağlıdır. Bölümdeki profesör sayısı ne kadar fazlaysa, EP düzeyi o kadar iyi olur” (K4).

“...Eğitim Program içeriğindeki zorunlu derslerden ayrı belli bir kısmını dersleri öğretmenler, öğrencileri ve işverenlerle (kolej, okul müdürleri) güncel konuları tartışıp belirliyoruz” (Ö5).

“...Bu yıldan itibaren mezun öğrenciler Pedagojik Yeterlik Sınavlarına katılması ve yeterli puanlar kazanması gerekiyorlar, daha sonra mülakat yoluyla hizmete atanabilirler ve artık okula en güçlü öğretmenler giriş sağlamaktır ” (Ö6).

“... Değişikliklerin bir sonucu olarak, şimdi, pedagojik mesleklere kabul için, her şeyden önce, sbs düzenlenmektedir. O anda öğretmenlik mesleğine yeteneği olan öğrencileri seçip ayırabilirsiniz” (Ö7).

4.6.1.3. Öğretmen yetiştirme sisteminin dezavantajlarına ilişkin görüşler

Kazakistan’da öğretmen yetiştirme sisteminde öğrenci giriş koşulları, eğitim program ve hizmete atanma ili ilgili dezavantajların ailişkin görüşleri incelenerek içerik analiziyle üç ana kategori içinde dokuz alt tema kategori bölünmüştür. Bu kategoriler Tablo 17’de yer almıştır.

Tablo 17

Öğretmen yetiştirme sisteminin dezavantajlarına ilişkin görüşler

Ana Temalar	Alt temalar	F	%
Öğrenci giriş koşulları	Öğretmenlik mesleğinin statüsü düşük olması (Ö2), (Ö4)	2	28
	Psikolojik Testin kolay olması (Ö1), (Ö7)	2	28
	Öğretmenlik mesleğine rastgele öğrencilerin gelmesi (Ö4), (Ö5)	2	28
Eğitim programları	Teori ve uygulama birleşimi olmaması (Ö1), (Ö2), (Ö5)	3	42
	Öğretmen eğitimi ilgili kazakça literatürün az olması (Ö2), (Ö6)	2	28
	Uygulamalı derslerde rehberlik ve sağlam değerlendirme sisteminin olmaması (Ö3), (Ö5)	2	28
	Eski bilimsel araştırma metodolojilerinin kullanılması (Ö1)	1	14
	Okul ile üniversite arasındaki işbirliğin yetersizliği (Ö3)	1	14
Hizmete Atama	Pedagojik yeterlilik sınavı şekili (Ö2)	1	14

Tablo 17’de Öğretmen yetiştirme sisteminin zayıf yönlerine ilişkin görüşler konusunda öğretim üyelerinin görüşlerine bakıldığında, öğrenci giriş koşullarında %28’i “Öğretmenlik mesleğinin statüsü düşük olması”, “Psikolojik Testin kolay olması” ve “Öğretmenlik mesleğine rastgele öğrencilerin gelmesi”, eğitim programlarında %42’si “Teori ve uygulama birleşimi olmaması” ve %28’i “Öğretmen eğitimi ilgili kazakça literatürün az olması”, “Uygulamalı derslerde rehberlik ve sağlam değerlendirme sisteminin olmaması”, %14’ü “Eski bilimsel araştırma metodolojilerinin kullanılması” ve %14’ü “Okul ile

üniversite arasındaki işbirliğin yetersizliği”, hizmete atamada %14’i “Pedagojik yeterlilik sınavı şekili” olarak cevap verilmiştir. Öğretim üyelerinin üyelerin görüşlerinden alınan birebir ifadeler şu şekildedir:

“... Psikolojik test öğrencinin mesleğe olan yeteneğini belirlemeye yönelik bir testtir. Test kolay olduğu için öğrencinin psikolojik durumu tespit edilemez” (Ö1).

“...Öğrencilerin öğretmenlik mesleğini seçme olasılığı daha düşüktür. Öğretmenlik mesleğinin statüsü düşük olduğu için akademik performansı düşük olan öğrenciler bu mesleği seçerler. Öğretmen eğitimi ilgili kazakça literatür az ve güncellenmiyor” (Ö2).

“...Uygulamalı derslerde rehberlik ve değerlendirme sistemimiz zayıftır” (Ö3).

4.6.1.4. Kazakistan öğretmen yetiştirme sistemini geliştirebilmek için öneriler

Kazakistan öğretmen yetiştirme sisteminin geliştirebilmek için önerilere ilişkin öğretim üyelerinin görüşleri incelenerek iki ana tema içinde yedi alt tema bulunmuştur. Bu temalar Tablo 18’de yer almıştır.

Tablo 18

Kazakistan Öğretmen Yetiştirme Sistemini Geliştirebilmek İçin Öneriler

Ana Temalar	Alt temalar	F	%
Öğrenci giriş koşulları	Başarılı öğrencileri öğretmenlik mesleğine çekmek (Ö2), (Ö4), (Ö5)	3	42
	Psikolojik testini yeniden yapılandırma (Ö3), (Ö1)	2	28
Eğitim programları	Akademik yazılım dersleri verilmesi (Ö1)	1	14
	Pedagojik fakülteler ile okullar arasında işbirliğinin yapılması (Ö2), (Ö6)	2	28
	Tecrübeli ve yabancı dil bilgisi var öğretim üyelerin atanması (Ö1), (Ö2)	2	28
	Uygulamalı dersler yapısı revize edilmeli (Ö2), (Ö7)	2	28
	Uygulamalı derslerin değerlendirme sistemi geliştirmesi (Ö3), (Ö5), (Ö7)	3	42

Tablo 18’de Öğretmen yetiştirme sistemini geliştirebilmek için önerilere ilişkin görüşler konusunda öğretim üyelerinin görüşlerine bakıldığında, öğrenci giriş koşullarında %42’si “Başarılı öğrencileri öğretmenlik mesleğine çekmek”, %28’i “Psikolojik testini yeniden yapılandırma”, eğitim programlarında %14’i “Akademik yazılım dersleri verilmesi” ve %28’i “Pedagojik fakülteler ile okullar arasında işbirliğinin yapılması” ve “Tecrübeli ve yabancı dil bilgisi var öğretim üyelerin atanması”ve “Uygulamalı dersler yapısı revize edilmeli” ve 42’si “Uygulamalı derslerin değerlendirme sistemi geliştirmesi” olarak cevap verilmiştir. Öğretim üyelerinin üyelerin görüşlerinden alınan birebir ifadeler şu şekildedir:

“... Öğretim üyeleri sürekli yeni tecrübeler kazanmaları gerekiyor. Bir araştırmaya göre, bilgilerin yüzde 25’i bir yılda değişiyor böylelikle dört yıl içerisinde toplam yüzde 100 olacaktır. Buna göre, bir öğretim üyesi sadece kitap bilgisi sağlıyorsa, o zaman öğrencinin eğitiminin sonunda güncel olmayan bilgileri almaktadır. Ancak, öğretmen ve öğrenci sürekli arayış ve kendini geliştirme içindeyse, dengesizlik bir denge haline gelir. Çünkü dünya haberlerini biliyor ve eğitim trendleri kullanıyordur” (Ö1).

“...Benim önerim, okul ile üniversite arası daha iyi ve daha yoğun olması lazım. Geri bildirim isteklerine bağlı yeni bir modeldeki öğretmen yetiştirmelidir” (Ö2).

“ ... Her pedagojik fakültelere özgü bir eğitim programları var ve öğretmen eğitme tarzı da farklı olabilir. Bu nedenle, fakülteler arasında fikir alışma, öğrenci değişimleri hatta öğretmen üyeler arasında değişimler yapılabilir” (Ö3) .

“ Yabancı dilde ders veren öğretmenlerin seviyesi genellikle çok yüksektir. Çünkü öğretmen ingilizce araçıyla diğer bilgileri daha hızlı algılamakta, daha yüksek bir kritiklik ve eleştirel düşünme düzeyine sahiptir” (Ö4).

“Akademik yazılım dersleri doktora düzeyinde öğretilmektedir, bana göre, bu ders her düzeyde öğretilmelidir. Böylece, okullarda araştırmacı öğretmenler sayısı çoğalacak ve akademik dünyaya arasındaki mesafa azalacaktır. Bununla birlikte, aktif bir okul öğretmenini üniversitelere davet edilerek akademik deneyimlerini üniversite öğrencileriyle paylaşmak için ders verilmesi mümkün olabilir” (Ö5).

“... Uygulamalı derslerin değerlendirme şekli değiştirmelidir. Hem öğrenciler, hem de rehberler ve öğretim üyeleri bu uygulamı derslerin kalitesini çok iyi değerlendirebilen bir sistem tasarlanmalıdır. Uygulamalı derslerin süresiden ayrı kalitesi de ön plana çıkmalıdır” (Ö6).

“...Öğrencilerin uygulamalı dersi sırasında üniversite ve okul arasında kaldıklarını düşünüyorum. Ne kendini bir öğrenci olarak, ne de bir öğretmen olarak görüyorlar. Bu sebeple, uygulamalı dersler süresi revize edilmeli” (Ö7).

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırma bulgularına göre Kazakistan öğretmen yetiştirme sistemi ile ilgili sonuçlar, tartışma ve öneriler yer almaktadır.

5.1. Sonuç ve tartışma

Kazakistan'ın öğretmen yetiştirme sistemi L.N. Gumilev Avrasya Milli Üniversitesi örneği kapsamında gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda öğretmen yetiştiren kurumlar, düzeyleri ve eğitim modelleri, öğretmen yetiştiren kurumlarının öğrenci seçimi, uygulanan eğitim programları, öğretmen adaylarının atanma şartları ve öğretmen yetiştirme alanında uzman öğretim üyelerinin görüşleri olan araştırmanın alt problemleri ile ilgili elde edilen sonuçlar aşağıda verilmiştir.

5.1.1. Kazakistan'daki öğretmen yetiştirme kurumları nelerdir?

Kazakistan'da pedagojik kolejlerde, pedagojik enstitülerde, pedagojik üniversitelerde, klasik üniversitelerde eğitim, sosyoloji vs. fakültelerde uygulanmaktadır. Kazakistan'da öğretmen yetiştirme süreci dört yıldır. Kazakistan'da çok kültürlülük politikasına dayanarak Kazakça ve Rusça eğitim verilmektedir. Öğrenci başarısının değerlendirmesi harflik bazda 100'lük puan sistemine göre yapılmaktadır. Kazakistan'lı öğrencilerin mezun olmak için 240 ECTS kredilik derslerin tamamlamaları ile 8. dönemde devlet sınavını geçmeleri ve tez hazırlayıp başarılı savunma yapması gerekmektedir (Kazak Cumhuriyeti Eğitim Bakanlığı, 2018).

Litetürde bu sonuçlarla örtüşen çalışmalar bulunmaktadır. Shuinshina'nın (2006) "Türkiye'de Kazakistan eğitim sistemlerinin örgütsel yapılarının karşılaştırılması (merkezi ve taşra teşkilatı açısından)" adlı çalışmasında Türkiye Cumhuriyeti ve Kazakistan Cumhuriyeti'nin eğitim sistemlerinin işleyişi karşılaştırılarak iki ülkedeki eğitim sistemlerini etkileyen genel faktörler, eğitim sistemlerindeki amaçlar, sistemlerin bakanlık

teşkilat yapısı, eğitim düzeyleri ve eğitim finansmanı konuları incelenmiştir. Kaplankıran (2017) araştırmasında Kazakistan Cumhuriyetindeki eğitim sisteminin temelleri, tarihî gelişimi ve günümüzdeki yapısı ele alınmıştır. Meirkulova'nın (2021) çalışmasında Kazakistan'daki öğretmen statüsü, öğretmen eğitimi konusunda öğretmenlerin görüşleri incelenerek olumlu ve olumsuz tarafları gösterilmiştir.

5.1.2. L.N Gumilev Avrasya Milli Üniversitesi öğretmen yetiştirme kurumlarına kabul şartları nelerdir?

Kazakistan'da öğrencinin genel ortaöğretim not ortalaması ve Birleşik Milli Test'te aldığı puanları istenilmektedir. İkinci aşamada, klasik üniversitelerde mesleğe yönelik psikolojik testi uygulanır ama öğrencileri YÖK tarafından yerleştirilmekte, pedagojik üniversitelerde ise yaratıcı sınava katılmaları gerekmekte ve sonucuna göre kurum tarafından yerleştirilmektedirler. Bu sebeple her pedagojik üniversite kendi kararlarını göre sınav biçimi ile soru içeriği yapmakta ve karmaşık sistem oluşmasına neden olmaktadır.

Böylece, Kazakistan'da öğrenci seçimi öğretmen yetiştirme sistemindeki en zayıf noktalardan biri olduğu gösterilmektedir. Araştırma sonucunda, pedagojik fakültelerde uygulanan yaratıcı sınavın öğrenci seçimindeki kriterlerin belirsiz olduğunu görmekteyiz. Literatürde bu sonucu destekleyen çalışmalar bulunmaktadır. OECD (2019a) raporunda, öğretmenlik yetiştirme kurumuna doğru adayları çekmek ve seçmek, öğretmenlik mesleğinin statüsünü artmasına ve yetkin bir öğretim işgücünün gelişimine sağlanmaktadır. Etkili seçim mekanizmaları olarak psikolojik yeterliği ve mesleki sorumluluk ile kariyer hedefi yönelimleri gibi "yumuşak" yeterlilikleri dikkate alan nesnel kriterlerle desteklenmelidir. Ayrıca, kapsamlı değerlendirmede adayların motivasyon özelliklerini değerlendiren mülakatlar veya portföyleri önerilmektedirler. Yılmaz, vd. (2017) tarafından hazırlanan raporda, eğitim fakültelerindeki her öğretmenlik programlarına ait seçme kriterlerinin belirmesini, giriş sınavı notlarının, her programın belirlediği öğretmenliğe uygunluk, güçlü iletişim becerileri, öğrenme motivasyonu ve isteği, mesleki eğilimler gibi kriterlerle birlikte seçilmesi önerilmektedir. Ayrıca, mülakat sırasında sınavın sesli ve görüntülü kayıtlarının yapılması, mülakatlara gözlemcilerin katılmasını vurgulamışlardır. Sharplin ve diğerleri (2020)'ne göre Kazakistan'da pedagojik fakültelere öğrenci seçimindeki uygulanan yaratıcı sınav için kullandıkları yaklaşımlar hakkında herhangi bir

bilginin olmaması, bu sınavın etkinliğini ve adayların niteliği üzerindeki etkisini değerlendirmeye izin vermemektedir. Bu sebeple, öğrenci adaylarının seçimi için şeffaf yüksek standartlar getirilinceye kadar, öğretmen eğitiminin kalitesinden bahsetmek zor olduğu belirlenmiştir. Kalkan'ın (2021) araştırmasına göre, öğretmenlik mesleğine giriş için Almanya ve Finlandiya'da merkezi sınav, yetenek testi ve mülakat yapılırken, Danimarka ve Estonya'da üniversitelerin giriş sınavı, iletişim becerisini ve işbirliğini ölçen mülakatlar var olduğu ve Japonya'da merkezi sınavı ile adayların öğretmenliğe uygunluğuna yönelik üniversiteler kendi sınavlarını yaptığı öğrenilmiştir. Aşlıoğlu ve Kınay'a (2018) göre, öğretmen eğitimine kaynak olabilecek lise öğrencilerini mesleki rehberlik hizmetleriyle öğretmenlik mesleğine yönlendirerek erken yaşlarından psikolojik olarak hizmete hazırlamaları mümkün olabilir.

5.1.3. L.N Gumilev Avrasya Milli Üniversitesi'nde öğretmen yetiştirme kurumlarında uygulanan eğitim programları nelerdir?

Kazakistan'da öğretmen yetiştirme kurumları özerk kurumlar olarak 2020 yılından itibaren lisans programlarının %80'ini belirlemekte ve program akredite edildikten sonra kurumlar öğretmenlik eğitim programlarındaki ders yapısının %30'unu düzenli olarak güncellemektedirler. Bu doğrultuda, L.N. Gumilev Avrasya Milli Üniversitesi her eğitim ve öğretim yılı ders programını iç paydaşlar arasında birlikte belirtmektedirler. Araştırma sonucunda, Kazakistan ders programları ECTS sistemine uygun olarak düzenlendiği görülmektedir. L.N. Gumilev Avrasya Milli Üniversitesi'nde eğitim programını içerik dağılımı boyunca Meslek bilgisi %25, Alan Bilgisi %46, Genel Kültür Bilgisi %23 ve Nihai Sertifikasyon %6 olduğu görülmektedir. Bu bağlamda, lisans programların çoğu kısmını pratik bilgilerden daha teori bilgilerin kapsadığı belirlenmiştir.

Abil (2020)'e göre, Kazakistan'ın genel olarak yüksek mesleki eğitimin geleneksel bilgi-konu, bilişsel eğitim ve düşük derecede uygulamaya yönelik eğitimin baskınlığı ile karakterize edildiği belirlemiştir. Ayrıca, Kazakistan'da eğitim programlarında uygulamalı dersin hem sayıları hem de içeriklerinin dağılım açısından büyük bir fark olduğu tespit edilmiştir. L.N. Gumilev Avrasya Milli Üniversitesi'nde uygulamalı derslerin toplam sayısı ve süreçleri yeterli olduğu ama değerlendirme sistemini yeniden yapılandırmayı gerektiği düşünülmüştür. Elde edilen bu bulguları destekleyen araştırmalar bulunmaktadır.

Kavas ve Buğay'a (2009) göre öğrencilerin derslerindeki teorilerin kullanımını mesleğinde tam olarak anlamadıklarını, uygulaması ders sayısının ve öğretmenlik uygulamaların çok az olduğunu ve alanında yeterince deneyim yapmadığını belirtmişlerdir. Bununla birlikte, teorik uygulama dersler arası dengelememesi öğretmen yetiştirme sisteminde güçlü bir yapı kurulmasında büyük sorunlar yaratmaktadır (Işık, 2019).

5.1.4. Kazakistan'da öğretmen atama uygulamaları nelerdir?

Kazakistan'da 2022 yılından itibaren yeni atama sistemi uygulanmaya başlamıştır. Bundan sonra, öğretmeni işe alım sırasında üniversite diploması ile birlikte Milli Yeterlik Test sonucunda kazanan pedagojik yeterlilik sertifikası bulunması gerekmektedir. Öğretmenler mülakat yoluyla hizmete başladıktan sonra her 5 sene öğretmenlik yeterliliği kanıtlama amacıyla sınava katılması zorunludur.

Araştırmanın sonucunda, Kazakistan atama sisteminde öğretmen adayların daha akademik yeterliklerini öne çıkararak mesleğe uygunluk, duyuşsal, yetenek, tutum, kişilik özellikleri değerlendirilmediği görülmektedir. Ayrıca, öğrencilerin üniversite eğitimi sadece ikinci sınava geçmesine izin verildiği görülmektedir. Bundan dolayı, her iki ülkede öğretmenlerin hizmete ataması için yapılan sınavda mezuniyet notu dikkate alınması, öğrenci adayın motivasyon, kişilik, sorumluluk bilinci değerlendiren mülakatlar yapılması gerektiği düşünülmüştür. Literatürde bu sonucu destekleyen çalışmalar bulunmaktadır. McKenzie ve Santiago (2005)'e göre, okulun öğretmen seçimini doğrudan etkilemediği böyle bir merkezi atamanın, okulun ihtiyaçlarına uygun bir öğretmen seçemediği için sorunlara neden olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, böyle yaklaşımın neticesinde öğretmenin görevlendirildiği okula aidiyet duygusunu göz ardı ettiği de gözlemlenmiştir.

Özer ve Alkan (2017)'ye göre, öğrenciler lisans programını bitirdikten sonra iki yıllık stajdan sonra atanılmış olup belli bir süreç içerisinde tekrardan değerlendirilmelidirler. OECD (2019b) raporunda, öğretmen yeterlik sertifikası, mesleğe atanan öğretmenlerin temel pedagojik yeterliliklere sahip olmalarını sağlamaya hizmet etmektedir. Bu tür sınavlar genellikle hem alan bilgisine hem de pedagojik bilgiyi test etmektedir ve bazen motivasyonu ve sosyo-duygusal becerileri için daha nitel ölçümler (görüşmeler, gözlem veya portföy değerlendirmesi) içermektedir. Örneğin, Hollanda ve Norveç'te halen üniversite eğitiminde olanlara staj veya öğretim asistanı pozisyonları sunarak ve başarılı

sertifikasyonun ardından onları işe alarak “satın almadan önce dene” stratejilerini uygulamaktadır.

5.1.5. L.N. Gumilev Avrasya Milli Üniversitesi öğretmen yetiştirme alanında öğretim üyelerinin kendi ülkelerindeki öğretmen yetiştirme konusundaki görüşleri nelerdir?

Öğretmen yetiştirme alanında L.N. Gumilev Avrasya Milli Üniversitesi'nden öğretim üyelerinin görüşlerini almak için yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Görüşme bulgularına göre Kazakistan'da öğretmen yetiştirme sisteminde öğretmen niteliği, avantajları, dezavantajları ve öğretmen yetiştirme sistemini geliştirmek için öneriler ile ilgili aşağıdaki gibi sonuçlara yer verilmiştir.

5.1.6. Kazakistan'da öğretmen niteliği

Kazakistan'daki öğretim üyeleri tarafından kişisel niteliklerinden *terbiye-eğitimi olmasını, empatik olmasını, manevi değerlerin olmasını, iletişimsel olmasını* ve mesleki niteliklerden ise *mesleği sevmesini, alan uzmanı olması, mesleki bilgisi yüksek olması, modern eğitim yöntemleri bilgisi olması, akademik araştırma bilgisi olması*, vurgulanmıştır. Literatürde bu sonucu destekleyen çalışmalar bulunmaktadır.

Günel (2017)'de öğretim üyeleri üzerinden yapmış oldukları çalışmada öğretmenlerin niteliğinin sürekli kendilerini yeleyen ve geliştiren yönde olmalarıdır. Çünkü öğretmenler başta öğrencilerine ve sonra topluma örnektirler. Öğretmenler işlerini kendilerini adayarak ve severek yapmalıdırlar. Psikolojik noktada da yeterlilikleri olmalıdır.

Yetim ve Göktaş (2004)'ün araştırmalarında öğretmenin mesleğini sevmesini, sürekli kendisini geliştiren, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan ve problem çözme becerilerine sahip, teknolojiyi kullanabilen, sınıfları ve okulları aktif bir öğrenme ortamına dönüştürmek için tüm olanaklardan yararlanabilen, özellikle sürekli öğrenme ilkeleri üzerine duran öğretmenlik toplumun farklı gelişimine katkıda bulunan bir meslek olduğunu belirtmiştir. Gültekin'in (2020) “Değişen toplumda eğitim ve öğretmen nitelikleri” adlı çalışmasında toplumsal değişimlere paralel olarak kendilerini, mesleklerini en iyi şekilde yapabilecekleri kişisel ve mesleki niteliklerle donatmalı ve sürekli kendini geliştirmesini

belirtmiştir. Ünsal ve İğde'nin (2021) araştırmasında duygusal zekâ olarak öz-farkındalık, kendi duygularını yönetme, kendini harekete geçirme, başkalarının duygularını anlama, ilişkileri yönetme ve sosyal beceriler gibi özellikler gösterirken, mesleki gelişimlerine kendilerini geliştirmeleri mesleki gelişme öneminin farkında olmalarından ve mesleği sevmelerinden kaynaklanmış olduğunu öğrenilmiştir.

5.1.6.1. Kazakistan'da öğretmen yetiştirme sisteminin avantajları

Kazakistan'da öğretmen yetiştirme sisteminin avantajlarına ilişkin öğretim üyelerinin verdiği cevaplarını incelendiğinde ilk sırada *eğitim program içeriğinin belli bir kısmı bölüm tarafından düzenlenmesi, eğitim program içeriği her sene yenilenmesi, çok sayıda uygulamalı derslerinin bulunması, yüksek lisans eğitimi ingilizce verilmesi ve öğrenci giriş koşullarında öğretmenlik eğitime yüksek geçiş puan olması, yaratıcılık sınav veya psikolojik testin bulunması, diğer fakültelere göre artırılmış burs bulunması* bahsedilirken hizmete atamada *pedagojik yeterlilik sertifikasının bulunmasını* vurgulamışlardır. Kazakistan öğretmen yetiştirme sisteminin avantajları eğitim fakültelerine geçiş puanının yüksek tutulması, eğitim programlarının içeriği iyi şekilde düzenlendiği sonuçlarına varılmıştır.

5.1.6.2. Kazakistan'da öğretmen yetiştirme sisteminin dezavantajları

Kazakistan'da öğretmen yetiştirme sisteminin dezavantajlarında *öğretmenlik mesleğinin statüsü düşük olması, öğrenci seçiminde uygulanan psikolojik testin kolay olması* sonra eğitim programlarında *teori ve uygulama birleşimi olmaması, eski bilimsel araştırma metodolojilerinin kullanılması, öğretmen eğitimi ilgili kazakça literatürün az olması, uygulamalı derslerde rehberlik ve sağlam değerlendirme sisteminin olmaması, okul ile üniversite arasındaki işbirliğin yetersizliği* ve hizmete atamada *pedagojik yeterlilik sınavı şekili* tespit edilmiştir. Literatürde bu sonuçlarla örtüşen çalışmalar bulunmaktadır. Kazakistan öğretim üyelerinin belirlediği ortak zayıf yöneleri olarak öğrenci seçiminde merkezi bir sınavla öğrenci alınması ve kişisel özellikleri göz ardı edilmesi, eğitim programlarında uygulamalı derslerin yetersiz ve verimli bir şekilde yürütülmediği belirlenmiştir.

Koçoğlu (2017)'de yapmış olduğu çalışmada öğretmen yetiştirme sistemlerinin deavantajı olarak öğrencilerin okul uygulamalarına kalabalık gruplar halinde dağılmaları ve yeterince verim alamamalarıdır.

Kızılcıaoğlu (2005) ise araştırmasında öğretmen adaylarının kalabalık halde uygulama okullarına eğitime gitmeleri eğitim sisteminin bir deavantajı ve buna sebep maddi olanaksızlar olduğunu belirtmiştir. Şahin (2015)'de benzer bir noktaya değinerek uygulamaların yetersizliğinden yakınmıştır. Akpınar (2012) ise öğretmen yetiştirme için öğretmen adaylarının uygulama okullarında durdukları, izlenim yaptıkları sürenin az olması bir deavantajdır. Bu çalışmaların aksine Özay (2014) öğretmen adaylarının uygulama okullarında geçirdikleri süreyi ve verimi yeterli bulmuştur.

5.1.6.3. Kazakistan'da öğretmen yetiştirme sistemini geliştirebilmek için öneriler

Kazakistan'da öğretmen yetiştirme sistemine dair öğretim üyelerinin önerileri; öğrenci giriş koşullarında *psikolojik testini yeniden yapılandırması, başarılı öğrencileri öğretmenlik mesleğine çekmesi*, eğitim programlarında ise *pedagojik fakülteler diğer pedagojik fakülteler ile işbirlik yapılması, pedagojik fakülteler ile okullar arasında işbirliğinin yapılması, tecrübeli ve yabancı dil bilgisi var öğretim üyelerin atanması, akademik çalışma yazma eğitim dersleri verilmesi, uygulamalı dersler yapısı revize edilmesi, uygulamalı derslerin değerlendirme sistemi geliştirilmesi* olduğu önerilmiştir.

5.2. Öneriler

5.2.1. Araştırma sonuçlarına dayalı öneriler

5.2.1.1. Kazakistan'da öğretmen yetiştirilmesi ile ilgili öneriler:

1. Kazakistandaki öğretmen adayı seçme sistemi öğretim üyelerince yeterli görülmemiştir. Bu soruna çözüm olarak öğretmen yetiştiren kurumlarda öğrenci

seçiminde; ğrenci kişiliğini, psikoloji durumunu, motivasyonunu, öğrenmeye hazırlığını mülakat yoluyla kayıt cihazı altında ve birkaç gözlemcilerin katılımıyla yapılması önerilmektedir.

2. Yapılan alışma sonucunda Kazakistan'da ğretmen yetiştirme sistemine yeniliklerin getirilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Öğretmen yetiştirme kurumlarının modern araştırma yöntemleri ile etkili araştırma yöntemleri geliştirmesi ve uygulanması önerilmektedir.
3. Kazakistan'daki ğretim üyeleri ekonomik etkenlerin ğretmen yetiştirme sistemi üzerinde etkilerine değinmişlerdir. Okul ile ğretmen yetiştirme kurumlarının iş birliği normatif düzenlemeleri yeniden gözden geçirilmeli ve bazı ülkelerdeki gibi okullara ğretmen eğitimi süreçlerine katkılarından dolayı eğitim fonlarının bir kısmını vermeyi önerilmektedir.
4. Kazakistan'daki ğretmen adaylarının göreve başlamaları için tabi oldukları seçmeye yenilikler getirilmelidir. Öğretmenlerin atanma sisteminde onur diplomasına sahip öğrencilere ek puanların eklenmesi ve pedagojik yeterlik sınavının şekili elektronik formatı yanında klasik formatının imkânı sunulması önerilmektedir.

5.2.2. Gelecek araştırmalara yönelik öneriler:

1. Bu araştırmada, Kazakistan ğretmen yetiştirme sistemindeki hizmet öncesi eğitim araştırılmıştır. Gelecekte, Kazakistan'daki ğretmen yetiştirme sisteminin hizmet içi eğitimi incelemek için araştırmalar yapılabilir.
2. Gelecekte ğretmen yetiştirme sistemi konusunda diğer Türk ülkeler ile araştırmalar yapılabilir.
3. Gelecekte hem ğretim üyeleri hem de okul ğretmenleri, Milli Eğitim Bakanlığı personeli ve pedagojik fakülte öğrenciler ile görüşmeler yapılabilir.

KAYNAKLAR

- Abil, R. (2019). Kazakistan Cumhuriyeti'nde öğretmen eğitiminin modernizasyonu sorunları. *Genç Bilim Adamı Dergisi*, 11(249), c. 226–228. Erişim adresi: https://iwtsedov.ru/wp-content/uploads/2019/03/moluch_249_ch4.pdf.
- Akgün, İ. H. (2014). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının kpss öğretmenlik alan bilgisi sınavına (öabs) yönelik görüşleri, *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 5 (15), 82–100. Erişim adresi: <https://scholar.google.com.tr/citations?user=rAmJAQQAAAAJ&hl=tr>.
- Akpınar, M. (2012). Öğretmenlik uygulaması dersi kapsamında sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yeterliklerine yönelik uygulama öğretmenlerinin görüşleri. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 36, 41-67. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/maruaebd/issue/374/2202>.
- Aksoy, E., Gözütok, D.(2014). Amerika Birleşik Devletleri, Finlandiya, Singapur ve Türkiye’de öğretmen eğitimindeki dönüşümler. *Eğitim Bilimleri ve Uygulama Dergisi*, 13(25), 23-26. Erişim adresi: <https://docplayer.biz.tr/513474-Amerika-birlesik-devletleri-finlandiya-singapur-ve-turkiye-de-ogretmen-egitimindeki-donusumler.html>.
- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S., ve Yıldırım, E. (2010). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri SPSS Uygulamalı (6. Baskı)*. Sakarya: Sakarya Yayıncılık.
- Aslan B., Günel H. ve Koçoğlu Y. (2017). Eğitim fakültesi öğretim üyelerinin öğretmen yetiştirme sistemine yönelik düşünceleri. *Diyalektolog Ulusal Sosyal Bilimler Dergisi*, 16, s. 1-19. DOI: 10.22464/diyalektolog.176
- Aşıloğlu, B. ve Kınay, İ. Öğretmen yerleştirme sistemimizde öğrenci seçme ve yerleştirme sorunu. M. Ergün vd. (Ed). Öğretmen Yetiştirme Sistemimiz (Dün, Bugün ve Yarın) içinde (193-215). Ankara: Pegem Akedemi.
- Avrasya Milli Üniversitesi (AMÜ). (2022) Bölüm Tarihi. 11 Nisan 2022 tarihinde <https://fsn.enu.kz/subpage/istoriya-fakul-teta-fsn> adresinden alınmıştır.
- Aykaç, N., Kabaran, H. ve Bilgin, H. (2014). Türkiye’de ve bazı Avrupa Birliği ülkelerinde öğretmen yetiştirme uygulamalarının karşılaştırılmalı olarak incelenmesi. *Turkish Studies*, 9(3), 279-292. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.6484>.

- Aykaç, N., Kabaran, H., Atar, E. ve Bilgin, H. (2014). İlkokul 1. Sınıf öğrencilerinin 4+4+4 uygulaması sonucunda yaşadıkları sorunların öğretmen görüşlerine dayalı olarak değerlendirilmesi: Muğla ili örneği. *International Periodical for The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9(2), 335-348. DOI:10.7827/TURKISHSTUDIES.6439.
- Azemhan, B. (2017) Sistema vysshego obrazovanya Kazahstana i zarubezhnyh stran. S. *Demirel atyndagy universitetin habarshysy*, 4(43), 108-121. Erişim adresi: <http://rmebrk.kz/journals/4736/17487.pdf>
- Birleşik Milli Test (BMT). (2022). Birleşik Milli Test içeriği. 11 Nisan 2022 tarihinde <https://testcenter.kz/ru/postupayushchim-v-vuz/ent/edinoe-natsionalnoe-testirovanie-ent/> adresinden alınmıştır.
- Bogdan, R. and Biklen, S.K. (1998). *Eğitim için Nitel Araştırma: Kuram ve Yöntemlere Giriş*. (7. Baskı) Boston: Allyn and Bacon.
- Bolatova A. (2019). *Sovyetler Birliği Döneminden Günümüze Kazakistan Eğitim Sistemi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 582705).
- Burkhalter, N. and Shegebayev, M. (2012). Kültür olarak eleştirel düşünme: Kazakistan'da Sovyet sonrası öğretmenlerin öğretimi. *Uluslararası Eğitim İncelemesi*, 58(1), 55–72. doi.org/10.1007/s11159-012-9285-5.
- Creswell, J. W. (2003). *Research design: qualitative, quantitative and mixed methods approaches*. California: Sage Publications.
- Creswell, J. and Poth, C. (2016). *Nitel sorgulama ve araştırma tasarımı: Beş yaklaşım arasından seçim yapmak*. (3. Baskı) Kaliforniya: Sage yayınları.
- Çoban, A. (2018). Öğretmen Yetiştirme Sistemimizin Tarihi Temelleri. M. Ergün ve diğerleri (Ed.). Öğretmen Yetiştirme Sistemimiz (Dün, Bugün ve Yarın) içinde (29-56). Ankara: Pegem Akademi.
- Darling-Hammond, L. and Rothman, R. (2011). *Yüksek performanslı eğitim sistemlerinde öğretmen ve lider etkinliği*, Washington, DC: Mükemmel Eğitim İttifakı; Stanford, CA: Eğitimde Fırsat Politikası için Stanford Merkezi.
- Dündar, H. (2016). *Türk Dünyasında Eğitim*. (2. Baskı) Ankara: Pegem Akademi.

- Egemen Qazaqsatan, (2008, Şubat 8). Bilim beru üiymdarynda bilim aluşylarğa memlekettik stipendialardy taǵaiyndau, töleu qaǵıdalaryn jáne olardyń mólşerlerin bekıtu turaly. 23 Kasım 2021 tarihinde https://adilet.zan.kz/kaz/docs/P080000116_ adresinden alınmıstır.
- Egemen Qazaqstan, (2018, Temmuz 4). Qazaqstan Respublikasynyn keibir zaǵnamalyq aktilerine joǵary oqu oryndarynyń akademialyq jáne basqaru derbestıǵın keńeıtu máseleleri boıynşa ózgerister men tolyqtyrular engızu turaly. 20 Kasım 2021 tarihinde <https://adilet.zan.kz/rus/docs/Z1800000171> adresinden alınmıstır.
- Egemen Qazaqstan. (2016, Mart 3). Kazakistan Cumhuriyeti Devlet Eǵıtım Geliştirme Programının 2011 - 2020 yılları için onaylanması üzerine. 25 Kasım 2021 tarihinde <https://adilet.zan.kz/rus/docs/U1000001118> adresinden alınmıstır.
- Eǵıtımde Kalite Güvencesi için Baǵımsız Ajans (IQAA). (2022). Kazakistan'da Bologna Nesirleri. 23 Kasım 2021 tarihinde <https://iqaa.kz/vysshee-obrazovanie/bolonskij-protsess/bolonskij-protsess-v-kazakhstane> adresinden alınmıstır.
- Eǵıtımde Kalite Güvencesi için Baǵımsız Ajans (IQAA). (2011). Kullanım Kılavuzu ECTS. 25 Kasım 2021 tarihinde https://iqaa.kz/images/doc/%D0%A0%D1%83%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%B4%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE_ECTS.pdf adresinden alınmıstır.
- Eleuken, F. (2020). Türkiye-Kazakistan arasındaki ekonomik ve eǵıtım ilişkileri. *Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakóltesi Dergisi*, 4(2), 297-311. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1440896>
- Eleuken, F. (2021). Kültürel diplomasi aracı olarak uluslararası eǵıtım: Türkiye-Kazakistan ilişkileri örneǵi. (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 664006).
- Guba, E. G., & Lincoln, Y. S. (1982). Epistemological and methodological bases of naturalistic inquiry. *Educational Communication and Technology Journal*, 30 (4), 233-252. Erişim adresi: <https://www.jstor.org/stable/30219846>
- Gül, E. (2019). *Günümüzde Türk devletlerinde örgün eǵıtım*. (1. Baskı) Ankara: Nobel Bilimsel Eserler.
- Gültekin, M. (2020). Deǵışen Toplumda Eǵıtım ve Öğretmen Nitelikleri. *Anadolu Eǵıtım Bilimleri Dergisi Uluslararası*, 10 (1), 654-700. DOI: 10.18039/ajesi.682130.

Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi, “Sayılarla AYÜ”. 23 Aralık 2021 tarihinde <https://www.ayu.edu.tr/sayilar> adresinden alınmıştır.

Jussupov, M. (2015). Kazakistan'da çok dilli okul eğitimi (*Türkçe-Rusça, Türkçe-İngilizce, Türkçe-Rusça-İngilizce*). *Çok dillilik ve kültürlerarası uygulamalar*, (5), 64-71. Erişim adresi: <https://cyberleninka.ru/article/n/shkolnoe-poliyazychnoe-obrazovanie-v-kazahstane-tyurksko-russkoe-tyurksko-angliyskoe-tyurksko-russko-angliyskoe>

Kalkan, A. (2021). Türkiye ve Bazı Gelişmiş Ülkelerin Öğretmen Yetiştirme Sistemleri ve Programlarının Karşılaştırılmalı Olarak İncelenmesi. *Uluslararası Karamanoğlu Mehmetbey Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 1-16. DOI: 10.47770/ukmead.878302.

Kaplankıran, İ. (2017). Kazakistan Cumhuriyetinde eğitim sisteminin tarihî seyri ve günümüzdeki yapısı. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 5(1), 31-47. DOI: 10.16916/aded.272230.

Kara, A. ve Yeşilot, O. (2011). *Avrasya'nın Yükselen Yıldızı Kazakistan*. (baskı:3) İstanbul.Ticaret Odası Yayınları.

Kavas, A. B., & Bugay, A. (2009). Öğretmen adaylarının hizmet öncesi eğitimlerinde gördükleri eksiklikler ve çözüm önerileri. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(25), 13-21. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/114674>

Kazakistan Cumhuriyeti Adalet bakanlığı (2018, Temmuz 4). Kazakistan Cumhuriyeti Eğitimi Hakkında. 15 Kasım 2021 tarihinde https://adilet.zan.kz/kaz/docs/Z070000319_#z16 adresinden alınmıştır.

Kazakistan Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı. (2021, Mart 15). Okul öncesi eğitim ve öğretim geliştirme modelinin onaylanması hakkında Kazakistan Cumhuriyeti Hükümetinin 15 Mart 2021 tarihli 137 sayılı kararı. 15 Kasım 2021 tarihinde <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/P2100000137> adresinden alınmıştır.

Kazakistan Cumhuriyeti Anayasası. (2022, Mart 11). Qazaqstan Respublikasynyn Konstitutsiasy. 15 Kasım 2021 tarihinde https://adilet.zan.kz/kaz/docs/K950001000_ adresinden alınmıştır.

Kazakistan Cumhuriyeti Eğitim ve Bilim Bakanlığı (KC EBB). (2008, Şubat 12).

Pedagojik çalışanların pozisyonlarının ve bunlara eşdeğer kişilerin tipik niteliksel özellikleri. 20 Aralık 2021 tarihinde

https://tengrinews.kz/zakon/pravitelstvo_respubliki_kazahstan_premier_ministr_rk/obpazovanie/id-V080005168_/ adresinden alınmıştır.

Kazakistan Cumhuriyeti Eğitim ve Bilim Bakanlığı (KC EBB). (2007, Temmuz 27). Bilim turaly. 15 Kasım 2021 tarihinde https://adilet.zan.kz/rus/docs/Z070000319_ adresinden alınmıştır.

Kazakistan Cumhuriyeti Eğitim ve Bilim Bakanlığı (KC EBB). (2018, Kasım 1). Bilim berudın barlyq dengeinın memlekettik jalpyga mindetti bilim beru standarttaryn bekıtu turaly. 20 Mart 2022 tarihinde <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/V1800017669> adresinden alınmıştır.

Kazakistan Cumhuriyeti Eğitim ve Bilim Bakanlığı (KC EBB). (2020, Mayıs 16). O vnesenii izmenenia v prikaz Ministra obrazovania i nauki Respubliki Kazahstan ot 19 noyabra 2008 goda № 613 "Ob utverjdenii Pravil napravlenia dlä obuchenia za rubejom, v tom chisle v ramkah akademicheskoi mobilnosti". 25 Kasım 2021 tarihinde <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2000020645> adresinden alınmıştır.

Kazakistan Cumhuriyeti Eğitim ve Bilim Bakanlığı (KC EBB). (2021, Nisan 27). Bilim beru uyumdary türlerinin nomenklaturasyn bekıtu turaly. 20 Kasım 2021 tarihinde <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/V2100022630> adresinden alınmıştır.

Kazakistan Cumhuriyeti Eğitim ve Bilim Bakanlığı (KC EBB). (2022a). Deparamentter. 15 kasım 2021 tarihinde https://www.gov.kz/memleket/entities/edu/about/structure/2/1?directions=_272&lang=kk adresinden alınmıştır.

Kazakistan Cumhuriyeti Eğitim ve Bilim Bakanlığı (KC EBB). (2022b). Jogary jane jogary oqu ornynan keiingi bilim. 15 Kasım 2021 tarihinde <https://www.gov.kz/memleket/entities/edu/activities/272?lang=kk> adresinden alınmıştır.

Kızılçaoğlu, A. (2005). Eğitim fakültelerinde yeniden yapılandırma sürecine ilişkin eleştiriler ve öneriler. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8 (14), 132-140. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/baunsobed/issue/50338/651825>

- Köse, E. (2018). Öğretmen Yetiştirme Sistemizde Nicelik ve Nitelik Sorunu. M. Ergün ve diğerleri (Ed.). *Öğretmen Yetiştirme Sistemimiz (Dün, Bugün ve Yarın)* içinde (193-215). (1. Baskı) Ankara: Pegem Akademi
- Kussainov, A. (1997). *Razvitye Sistemi Federal Almanyada Cumhuriyeti ve Kazakistan Cumhuriyeti'nin oluşumu*. Almaty: (Doktora tezi). Erişim adres: Kütüphane arşivi.
- Kussainov, A. and Mussin, K. (2013). Kazakistan Cumhuriyeti'ndeki üniversitelerde karşılaştırmalı eğitim. *Dünya Çapındaki Üniversiteler Dergisi*, 7(1) 264. Erişim adresi:
<http://bces.home.tripod.com/sitebuildercontent/sitebuilderfiles/comp.ed.at.uni.www.3rd.ed.2013.pdf>.
- Long, L. and Long, R. (1999). *Rusya'da Öğretmen Eğitimi*. Westport, CT: Greenwood
- Lukyanets I. (1959) *Vozniknovenie i razvitie vysshego obrazovaniya v Kazahstane*. Uchenye zapiski KazGU im. Kirova: Vyp.II, t. 42. – 3- 36.
- Mckenzie, P., Santiago, P., Sliwka, P., & Hiroyuki, H. (2005, Haziran 8). Öğretmenler önemlidir: Etkili Öğretmenleri Çekmek, Geliştirmek ve Elde Tutmak. Doi: 10.1787/9789264018044-en.
- McLaughlin, C., Yakavets, N., & Ayubayeva, N. (2017). *Kazakistan'daki pedagojik enstitülerde ilk öğretmen eğitimi: Tartışmalar ve sorunlar*. M. Hartley ve A. Ruby'de (Ed.) Yükseköğretim reformu ve gelişimi: Kazakistan örneği. Cambridge: Cambridge University Press.
- Meirkulova, A. (2021). Türkiye ve Kazakistan'daki öğretmenlik mesleğinin statüsünün karşılaştırılması (Ankara ve Nur-sultan illeri örneği) (Doktora Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 687255).
- Merriam, A. (2009). *Qualitative research: A guide to design and implementation*. (4. ed.) California: John Wiley and Sons.
- Miles, M. ve Huberman, A. (2015). *Anlamlandırmak: sonuç çıkarmak ve doğrulamak* (Çev.H. C. Yıldırım ve S. Akayoglu,), Nitel veri analizi. S. Akbaba Altun ve A. Ersoy (Çev. Ed.). (1. Baskı) Ankara: Pegem Akademi.
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. USA-California: Sage.

- Millî Eğitim Bakanlığı Öğretmen Yetiştirme ve Eğitim Genel Müdürlüğü. (2006). *Ülkelerin Öğretmen Yetiştirme Sistemleri*. (4. Baskı) Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü-Basımevi.
- Milli Test Merkezi (MTM) (2022, Şubat 26). 2022 Yılı Birleşik Ulusal Testinin yürütülmesi üzerine. 25 Mart 2021 tarihinde <https://testcenter.kz/ru/press-tsentr/novosti/detail.php?ID=4783> adresinden alınmıştır.
- Mukhitova, R. (2004). *Piyasa oluşumu koşullarında Yüksek Pedagojik Eğitimin Geliştirilmesi, Pedagojik bilimler adayının akademik derecesinin tamamlanması için tez, Almatı*: Kazak Devlet Pedagoji Üniversitesi (Rusça yayınlanmıştır).
- Mussin, K. (1999). İngiltere, ABD, Rusya ve Kazakistan Cumhuriyeti'nde Öğretmenlerin Profesyonel Gelişim Yönleri. (Yayınlanmış Doktora Tezi). Abay Devlet Üniversitesi, Almaty.
- Mynbaeva, A. (2010). *Yüksek öğretimin bilimsel etkinliğinin tarihi, teorisi ve teknolojisi*: Almaty : Monografi.
- Mynjan, N. (1994). *Kısaca Kazakistan'ın tarihi*. Almatı: Rauan yayınları.
- Neff, K. A., Lauwerys, J. A., ve Varış, F. (1979). *Mukayeseli eğitim*. (1. Baskı) Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- Nurgaliyeva, G.K. (1999). *Salıstırmalı pedagogika: universitetter men pedagogikalık instituttarğa arnalğan okuluk*. Almatı: Rauan baspası
- OECD (2018, Haziran 11). *Etkili Öğretmen Politikaları: PISA*, PISA, OECD Yayınlarından İçgörüler. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264301603-en>
- OECD (2019, Haziran 19). *TALIS 2018 Sonuçları (Cilt I): Lifelong Learners Olarak Öğretmenler ve Okul Liderleri*, TALIS, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/1d0bc92a-en>
- OECD (2019, Nisan 11), *Hızlı Bir Başlangıç: İlk Öğretmen Hazırlama Sistemlerinin İyileştirilmesi*, OECD Publishing, Paris, <https://dx.doi.org/10.1787/cf74e549-en>.
- OECD (2019b, Aralık 11), *Birlikte Çalışmak ve Öğrenmek: Okullar için İnsan Kaynakları Politikalarını Yeniden Düşünmek*, OECD Okul Kaynakları İncelemeleri, OECD Yayınları, Paris, <https://dx.doi.org/10.1787/b7aaf050-en>.

- OECD (2020, Aralık 14). *Kazakistan'da başlangıç öğretmenliği eğitiminin kalitesinin yükseltilmesi ve erken kariyer öğretmenleri için destek*, OECD Eğitim Politikası Perspektifleri, No. 25, OECD Yayınları, Paris, <https://doi.org/10.1787/68c45a81-en>
- OECD, (2019, Nisan 11). *Hızlı Bir Başlangıç: İlk Öğretmen Hazırlama Sistemlerinin İyileştirilmesi*, OECD Yayınları, Paris, doi.org/10.1787/cf74e549-en
- Qazaqstan Respyblikasyndaǵy ǵylymı-tehnıkalyq progres: statısıkalyq jınaq (1996). Almaty: QR Memstatkomy, 74 b.
- Qazaqstan Respyblikasy Parlamentinin Jarshysy N 127 (25372). (15 Ağustos 2007). Egemen Kazakhstan, 151. Erişim adresi: https://adilet.zan.kz/rus/archive/docs/Z070000319_/27.07.2007
- Qazaqstan Respyblikasy Parlamentinin Jarshysy N13. (16 Eylül 1999). Zan gazetasy, 429. Erişim adresi: https://adilet.zan.kz/rus/archive/docs/Z990000389_/11.06.2001.
- Sarmurzin, Y.; Amanzhol, N.; Toleubayeva N.; Zhunusova, M.; Amanova, A. (2021). OECD araştırmasının Kazakistan öğretmen eğitim sistemine etkisi. Asya Pasifik Eğitim İncelemesi. 22, 757–766. Erişim adresi: <https://link.springer.com/article/10.1007/s12564-021-09715-8>
- Sharplin, E., Ibrasheva, A., Shamatov, D., and Rakisheva, A. (2020). Modern Uluslararası Uygulama Bağlamında Kazakistan'da Pedagojik Eğitimin Analizi. *KazNU Bülteni. Pedagojik seri*, 64(3), 12-27. doi:10.26577/JES.2020.v64.i3.02
- Shuinshina, N. (2006). *Türkiye'de Kazakistan eğitim sistemlerinin örgütsel yapılarının karşılaştırılması (merkezi ve taşra teşkilatı açısından)*. (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 187269).
- Susam, E. ve Özbek, R. (2018). Öğretmen Niteliklerini Geliştirmede Hizmet İçi Eğitim. M. Ergün ve diğerleri (Ed.). *Öğretmen Yetiştirme Sistemimiz (Dün, Bugün ve Yarın)* içinde (361-382). (3. Baskı) Ankara: Pegem Akademi
- Şahin, İ. (2011). Öğretmen adaylarının öğretmen istihdamı ve mesleki geleceklerine ilişkin görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 11(3), 1167-1184. Erişim adresi: <https://silo.tips/download/retmen-adaylarnn-retmen-stihdam-ve-mesleki-geleceklerine-likin-grleri>

- Şahin, İ. (2011). Öğretmen adaylarının öğretmen istihdamı ve mesleki geleceklerine ilişkin görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 11(3), 1167-1184. Erişim adresi: <https://silo.tips/download/retmen-adaylarnn-retmen-stihdam-ve-mesleki-geleceklerine-likin-grleri>
- Şahin, İ. (2015). Eğitim fakültesi öğretim elemanlarının öğretmen yetiştirmeye ilişkin görüşleri. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16 (2), 33- 50. DOI: 10.17679/iuefd.16259330.
- Tastanbekova, K. (2018). Kazakistan'da öğretmen eğitimi reformları: eğilimler ve sorunlar. *Tsukuba Üniversitesi Eğitim Enstitüsü Bülteni*, 42(2), 87-97. Erişim adresi: <https://www.semanticscholar.org/paper/Teacher-Education-Reforms-in-Kazakhstan%3A-Trends-and-Tastanbekova/697f65511c31fca410301e0dc10f6aeab163c5e3>
- Taubayeva, Ş., Alhocayeva, A., Bulatbayeva. A., Esenova. K., Konyrova. J., Kussainov A., Rakulova, K. (2021). *Kussainov Askarbek Kabykenuly: bibliografiyq kórsetkish*. Qazaq Üniversitesi, 217.
- UNICEF CERCIS (2011). Öğretmenler: Orta ve Doğu Avrupa BDT bölgesindeki öğretmenlerin işe alınması, geliştirilmesi ve maaşları üzerine bölgesel bir çalışma. Cenevre: UNICEF CEECIS.
- Ültay, E., Akyurt, H., & Ültay, N., (2021). Sosyal bilimlerde betimsel içerik analizi. *Özgün Araştırma Dergisi*, 10, 188-201. doi:10.21733/ibad.871703.
- Ünsal, S., ve İğde, H. (2021). Yılın Öğretmenleri: Çalışmaları, Motivasyon Unsurları, Kişisel ve Mesleki Özellikleri, *Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 12 (1), 2021, 68-88, doi: 10.19160/ijer.818654.
- Vural, R. ve Cenkseven, F. (2005). Eğitim Araştırmalarında Örnek Olay (Vaka) Çalışmaları: Tanımı, Türleri, Aşamaları Ve Raporlaştırılması. *Burdur Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(10), 25-38. Erişim adresi: <https://avesis.cu.edu.tr/yayin/2c4e9023-e809-4963-8467-9dda50a60108/egitim-arastirmalarinda-ornek-olay-vaka-calismalari-tanimi-turleri-asamalari-ve-raporlastirilmesi>
- Wilson, E.; Turner, F.; Sharimova, A.; Brownhill, S. (2013). Kazakistan'da öğretmen gelişimi. *Avrupa Eğitim Araştırmaları Derneği Dergisi*. 7(2), 28-78.

<https://www.educ.cam.ac.uk/people/staff/wilson/TeacherEducationReform-in-Kazakhstan29082013.pdf>.

- Yazıcıoğlu, İ. (2010). Örgütlerde İş Tatmini ve İşgören Performansı İlişkisi: Türkiye ve Kazakistan Karşılaştırması. *Bilig Dergisi*, 55, 243- 264. Erişim adresi: <https://kutuphane.dogus.edu.tr/mvt/pdf.php?pdf=0009083&lng=0>
- Yetim, A. A. ve Göktaş, Z. (2004). Öğretmenin mesleki ve kişisel nitelikleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 12(2), 541-550. Erişim adresi: <https://dspace.balikesir.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.12462/5249/zekeriya-goktas.pdf?sequence=1>
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2003). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. (11. Baskı) Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. (11. Baskı) Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Yılmaz A. vd. (2017, Aralık 24). Türkiye’de öğretmen eğitimi ve istihdamı: Mevcut durum ve öneriler. https://yunus.hacettepe.edu.tr/~sadi/yayin/HUEF_OgretmenEgitimi-istihdam_Raporu-2017.pdf
- Yılmaz, İ. A., Dursun, B., Pektaş, K., ve Altay, A. (2012). Üniversite Öğrencilerinin Kariyer Seçimlerinin Demografik Özellikler Açısından İncelenmesi: Pınarhisar MYO Örneği. *EJOVOC: Meslek Yüksekokulları Elektronik Dergisi*, 2(2), 9-21. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ejovoc/issue/5393/73137>
- Yılmaz, R., Erden, G., Sarıca, B., Akın, M., Yılmaz, Ö. ve Berat, G. (2019). PISA’ da başarılı ülkelerin öğretmen yetiştirme ve atama sistemlerinin karşılaştırılması. *Akademik Platform Eğitim ve Değişim Dergisi /APJEC* 2(2), 217-236. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/apjec/issue/51185/574037>
- Yılmaz, O. (2014). Türkiye ve Kazakistan'da okutulan Türkçe öğretmenliği lisans programlarının karşılaştırılması üzerine bir çalışma. *EÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16, 184-203. DOI:10.17556/jef.96207
- Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK). (2007, Temmuz 5). *Öğretmen yetiştirme ve eğitim fakülteleri (1982-2007): Öğretmenin üniversitede yetiştirilmesinin değerlendirilmesi*. 15 Şubat 2022 tarihinde <https://www.yok.gov.tr/Documents/Yayinlar/Yayinlarimiz/ogretmen-yetistirme->

ve-egitim-fakulteleri.pdf adresinden alınmıştır.

Yüksel, S. (2011). Fen- edebiyat fakültesi öğretim üyelerinin öğretmen yetiştirme sistemine ilişkin düşünceleri (Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi örneği). *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 11 (1), 179-198. Erişim adresi: <https://search.trdizin.gov.tr/yayin/detay/114976/>

Zakon.kz. (2020, Temmuz 23). Gelecek akademik yıl için hangi uzmanlık alanlarına hibe tahsis edildi?. 23 Kasım 2021 tarihinde <https://www.zakon.kz/5033178-po-kakim-spetsialnostyam-vydelili.html> adrsinden alınmıştır.

Zhulamanov, K. (1979). *Orta Asya ve Kazakistan'da Yüksek Okul*. (5. Baskı) AlmaAta, 20.

EKLER

Ek-1. Görüşme Formu (Türkçe biçimi)

GÖRÜŞME FORMU

Sayın öğretim üyesi,

Sakarya Üniversitesi, Eğitim Programı ve Öğretim Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisiyim. Sizi “Kazakistan Öğretmen Yetiştirme Sistemi İncelenmesi: L.N Gumilev Avrasya Milli Üniversitesi Örneği” başlıklı araştırmaya davet ediyorum. Bu araştırmanın amacı öğretmen yetiştirme sistemine dair sizinle görüşme yapmayı istiyorum. Sizin görüşleriniz öğretmen yetiştirme sisteminin geliştirilmesine katkı sağlayacağına inanıyorum. Bu çalışmaya katılmak tamamen gönüllülük esasına dayanmakta ve elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacağım ve kişisel bilgileriniz gizli tutulacaktır. Görüşmenin tahminen 55 dakika süreceği planlanmaktadır. Sizin izinizle görüşmeyi ses kayıt cihazına kaydetmek istiyorum.

Lazzat Alpamysova,

Bölüm I: Kişisel Bilgiler

1) Cinsiyet: 2) Yaşınız: 3) Kıdem: 4) Ünvanınız: 5) Çalıştığınız kurum:

Bölüm II: Görüşme soruları

Sayın öğretim üyesi,

Görüşmenin tahminen 30-55 dakika süreceği planlanmaktadır. Sizin izinizle görüşmeyi ses kayıt cihazına kaydetmek istiyorum. O zaman, başlıyorum.

1) Size göre, bir öğretmende olması gereken yeterlikler nelerdir? Neden?

a) Şimdi uygulanmakta olan öğretmen yetiştirme sisteminin söylediğiniz niteliklerde öğretmen yetiştirdiğini düşünüyor musunuz?

2) Size göre, şimdi uygulanmakta olan öğretmen yetiştirme sisteminin avantaj nelerdir?

3) Size göre, şimdi uygulanmakta olan öğretmen yetiştirme sisteminin dezavantajları nelerdir?

a) Öğrencilerin eğitim fakültelerine seçilmelerinde sizce hangi hususlar göz önünde bulundurulmalıdır?

b) Öğretmen yetiştirme kurumlarında verilen eğitimin içeriğine dair düşünceleriniz nelerdir?

- c) Öğretmen yetiştirme programında meslek bilgisi, alan eğitimi ve genel kültür derslerinden hangilerini öncelikli buluyorsunuz? Neden?
 - d) Bu derslere eklenmesi gerektiğini düşündüğünüz dersler var mı?
 - e) Öğretmen yetiştirme kurumlarında lisans eğitimi boyunca ve sisteme girdikten sonra stajyerlik alanında verilen eğitim ve staj dönemi hakkında ne düşünüyorsunuz? Yeterli buluyor musunuz?
 - f) Öğretmenlik programlarından mezuniyet şartları sizce yeterli mi? Neden?
 - g) Öğretmenlerin atanma kriterlerinde değiştirilmesi gerektiğini düşündüğünüz kriterler var mı?
- 4) Öğretmen yetiştirilmesi alanında niteliğin geliştirilmesi için sizce hangi noktalarda yenilikler yapılmalıdır? Neden?

Құрметті оқытушы,

Мен Сақария университетінің оқу жоспары және нұсқау бөлімінің магистрантымын. Мен сіздерді “Қазақстандағы болашақ мұғалімдерін даярлау жүйесін зерттеу: Л. Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің үлгісінде” атты зерттеуге шақырамын. Зерттеудің мақсаты Қазақстандағы болашақ мұғалімдерді даярлау жүйесі бойынша Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінде жұмыс атқаратын оқытушылардың пікірін зерделеуге негізделген. Сіздердің пікірлеріңіз мұғалімдердің даярлау жүйесін дамытуға ықпал етеді деп ойлаймын. Бұл зерттеуге қатысу толығымен ерікті, алынған ақпарат тек зерттеу мақсатында пайдаланылып жеке ақпаратыңыз құпия сақталады. Сұхбат шамамен 55 минутты алады деп жоспарлануда. Рұқсатыңыз болса, мен сұхбатты диктофонға жазып алғым келеді.

Ләззат Алпамысова,

A) Жеке ақпараттар

1) Жынысы: 2) Жас: 3) Титул: 5) Университет:

Ә) Сұхбат сұрақтары

1) Сіздің пікіріңізше, мұғалім қандай құзыреттерге\ қасиеттерге ие болуы керек? Неліктен?

а) Сіздің ойыңызша, сіз айтып өткен құзыреттер ЖОО мұғалімдерді кәсіби даярлау жүйесінде болашақ мұғалімдерге беріледі ме?

2) Сіздің пікіріңізше, қазір жүзеге асырылып жатқан мұғалімдерді кәсіби даярлау жүйесінің артықшылықтары қандай? Сіздің пікіріңізше, мұғалімдерді кәсіби даярлау процесінде қандай қиыншылықтар (проблемалар) бар?

3) Сіздің пікіріңізше, мұғалімдерді кәсіби даярлау процесінде қандай қиыншылықтар (проблемалар) бар?

а) Сіздің пікіріңізше, педагогикалық факультеттерінде студенттерді қабылдау кезінде қандай қасиеттері мен қабілеттері ескеру керек? Неліктен?

б) Педагогикалық факультеттерде мұғалімдерді кәсіби даярлауға ұсынылатын оқу программа мазмұны туралы сіздің ойыңыз қандай? Неліктен?

с) Болашақ мұғалімдердің біліктілігін арттыру бағдарламасында кәсіптік пән, салалық пән және жалпы пәндерде қайсысына басымдық бересіз? Неліктен?

д) Сіздің ойыңызша, осы айтылған пәндерге қосымша қандай пәндер қосылуы мүмкін? Неліктен?

- e) Бакалавриат бойынша мұғалімдерге кәсіби білім беруде педагогикалық практика бойынша берілетін білім мен өту кезеңі туралы не ойлайсыз? Жеткілікті деп санайсыз ба? Неліктен?
 - f) Сіздің пікіріңізше, оқу программасын аяқтау шарттары жеткілікті ме? Неліктен?
 - g) Сіздің ойыңызша, мұғалімдерді жұмысқа орналастыру шарттарының өзгертілуі немесе қосымша енгізілуі керек деп санайтын критерийлер бар ма? Қандай? Неліктен?
- 4) Сіздің ойыңызша, болашақ мұғалімдерді кәсіби даярлау саласындағы біліктілікті арттыру үшін қандай өзгерістер жасалуы керек? Неліктен?

